

1. АВАНТУРИТЕ НА ЦОНАТАН ГАЛИБЛ

Некогаш одамна, во едно граче покрај морето, додека се уште јужна Калифорнија не беше претрупана со кабриолети на филмските звезди, живееше едно дете кое се викаше Џонатан Галибл. За него секој би кажал дека е обично момче, освен неговите родители, кои мислеа дека тој е многу умен и посебно атлетски граден, од главата, со руса разбушавена коса, па се до огромните стапала. Вредно работеше во воскарсаката работилница, во главната улица на гратчето кое беше матично пристаниште на една рибарска флота. Луѓето тука беа поприлично вредни, имаше добри и лоши луѓе, едноставно кажано - просечни.

Обично, кога не беше зафатен со домашни работи и со разнесување на порачките од семејниот дуќан, Џонатан едреше со својот скрпен чун, во потрага за авантури надвор од тесниот канал и малечкото пристаниште. Како и на многуте други момчиња, по петнасетте години проживевани во исто место, и на Џонатан животот му се стори малку здодевен, а луѓето околу него без иницијативи. Мечтаеше да види некој необичен брод или некоја голема риба, за време на своите краткотрајни пловидби надвор од пристанишниот канал. Би можел да налета на некој гусарски брод или да биде присилен, со гусарите да плови преку седум мориња, како слуга на капетанот, или, некој од китоловците да го прими на својот брод, па со нив да крстосува во потрага по некоја мрсна ловина.

Меѓутоа, најчесто, тие пловидби се завршуваа кога во стомакот ќе почувствуваше глад, или кога грлото ќе му се исушеше од жед, и кога вечерата му стануваше единствена мисла.

И така, во еден од оние убави пролетни денови, кога воздухот мириса како исончана постелина, на младиот Џонатан морето му се стори толку убаво што во главата му беше само една мисла, како да го спакува ручекот и рибарската опрема и со својот мал чун да заплови низ крајбрежјето. Со ветрец во крмата, Џонатан не ги забележа темните олујни облаци што се надвиснуваа на хоризонтот.

Џонатан неодамна почна да едри надвор од пристаништето, но стануваше се посамоуверен. Отпрвин тој не водеше сметка за ветерот што стануваше се посилен, додека не беше премногу доцна.

Набргу, со целата своја силина, на него се надвисна невреме и тој иочна да се бори со едрото и со јажињата. Брановите го фрлаа чунот, натаму-наваму, како лупешка од орев. Сите настојувања на Џонатан да управува со чунот останаа без успех. Најпосле, тој падна на дното од чунот, цврсто држејќи се за работ, надевајќи се дека тоа ќе го спаси од превртување. Денот и ноќта се стопија во ужасен виор.

Кога бурата конечно се смири, чунот беше уништен, со искинати едра и сосема налегнат на десната страна. Морето беше мирно, но, густа магла го покриваше чунот, и од неа ништо не се гледаше. Бидејќи носен од морето со денови, тој ја потроши сета вода. Можеше да ги натопува усните само со водата цгго остана на искинатите едра. Маглата се крена и Џонатан забележа некои нејасни контури на остров. Кога струјата го доближи до островот тој забележа некои зелени површини, кои се забележуваа на песочните плажи, и на едпа стрмнина покриена со бујна вегетација.

Браповите го исфрлија на еден песочен нанос. Откако го напушти чунот, Џонатан со сета сила заплива кон брегот. Тука најде и почна лакомо да голта розикави гуави, зрели банани и друго вкусно овошје, што на песочниот брег, во влажната клима на џунглата, го имаше во изобилие. Кога малку ја поврати снагата, Џонатан се чувствува очајно осамен, но сепак задоволен што остана жив. Возбуден од ненадејното вовлекување во оваа авантура, веднаш тргна низ крајбрежјето за да дознае пешто повеќе за овој чуден и непознат остров.

2. ПРЕДИЗВИКУВАЧИ НА НЕРЕДИ

Подолго време Џонатан одеше кон нагорнината зад плажата, низ густи растенија. Ненадејно слушна пискот на некоја жена, некаде од стрмнината пред него. Застана и ја наведна главата за да слушне подобро и да определи од каде доаѓа тој пискот. Повторно го слушна страотниот повик за помош. Пробивајќи се низ мрежата од гранки и ползавци, се јазеше по ридот од каде што допираше пискотницата. Набргу се извлече од џунглата и потрча низ кривулестата патека. Штотуку зајде зад кривината, налета на еден огромен и силен човек кој го турна во грмушките како мушичка. Замелушен, ја подигна главата и здогледа двајца мажи како влечат една жена, удирајќи ја и врескајќи по неа. Додека Џонатан го поврати здивот, луѓето исчезнаа. Убеден дека сам не може да ја ослободи жената, тој потрча низ патеката да побара помош. Откако се најде на чистина, забележа група луѓе, како, собрани околу едно големо стебло, удираат по него со стапови. Џонатан го грабна за рака човекот за кој помисли дека е надзорник. "Ве молам, господине, помогнете!", рече Џонатан, одвај земајќи здив. "Таму, долу, двајца мажи со сила влечкаа една жена".

"Не грижи се", рече грубо надзорникот. "Таа жена едноставно е уапсена затоа што на сите, што работат тука им ја загрозува работата. Затоа заборава ја и оди си по својот пат. Имаме работа".

"Навистина" - рече Џонатан, се уште задишен. "Јас..., ова., и не претпоставував дека таа жена е криминалец". Но, не отстапуваше. Ако таа жена е криминалец, зошто тогаш толку очајнички бараше помош? "Простете господине, но, каков злочин оваа жена изврши?"

"Ама пак ти!" - промрмори човекот луто.

"Рековте дека на сите работници тука им ја загрозила работата", рече Џонатан.

Гледајќи го со бес упорното момче, надзорникот започна луто:

"Како што гледаш, со овие стапови ние ги уриваме стеблата за градежен

материјал. Некогаш на стотина луѓе им е потребно да работат деноноќно, за да можат, за помалку од еден месец да урнат поголемо стебло". Човекот замолча и внимателно ја истресе пепелта од своето убаво сошиено палто.

"Утрово, дојде жената на работа, со парче метал, набиен на еден крај од стапот и го урна дрвото за помалку од еден час, и тоа сама! Поради тоа, сите работници збеснаа. Таквата закана на нашиот традиционален начин на работење мора да се сопре. Затоа, сега ја носат во градскиот затвор."

Откако го слушна тоа, Џонатан ги ококори очите, запрепастен од тоа дека некој може да биде казнет поради таков изум. Таму, од каде што е тој, сите користат секири за сечење дрвја. И тој така дојде до материјал за изградба на својот чун. "Та, нејзиниот пронајдок им овозможува на луѓето да ги сечат стеблата, без оглед на својата возраст и сила. Зарем тоа нема да го забрза и да го поевтини производството на дрво за изработка на разни предмети?"

"Како мислиш?" викна човекот луто. "Како можеш да поддржуваш таква идеја? Вака скапоцена работа не е за слаби луѓе кои туку така ќе смислат нешто". "Но, господине", рече Џонатан, трудејќи се да не го навреди, "овие сечачи на дрво се вешти и умни луѓе. Тие би можеле да го заштедат времето и да го исползуваат за изработка на некои производи од дрво. Би можеле да изработуваат ормари, маси, па и куќи." "Целта на работата е да се исполни времето и човекот да има сигурна работа, а не да добива некои нови производи", рече човекот, со заканувачки израз на лицето. "Зборувај, како да бараш неволја".

"Не, не господине, не барам неволја, вие веројатно сте во право. Јас морам да си одам". И, итајќи, Џонатан појде по патот по кој дојде, чувствувајќи се мошне непријатно, по првата средба со тукашните луѓе.

3. СВЕЌИ И КАПУТИ

Пробивајќи се низ густата шума, патеката стануваше се поширока. Џонатан виде дека џунглата се завршува на брегот на некоја река, која беше премостена со тесен премин. На другата страна се гледаа некои куќи и тој помисли дека би можел некогаш да праша каде се наоѓа. Откако го помина мостот, се сретна со една жена која во раката држеше

парче хартија, стоејќи покрај масата. "Ве молам господине," рече жената, погледнувајќи го со светлите очи и пружајќи ги рацете за да го закачи беџот па искинатиот џеп од кошулата на Џонатан. " Сакате ли, ве молам, да ја потпишете мојата петиција?"

"Мислам дека сум се загубил", промрмори Џонатан, "дали би можеле да ми го покажете патот кој ќе ме одведе до градот?"

Жената сомнително и со чудење го погледна, прашувајќи се, дали момчево е од селото крај брегот, кое едноставно заскитало, или можеби, е непожелен странец.

"Би можеле да ја потпишете мојата петиција", рече жената, "бидејќи ќе им користи на луѓето."

"Па, ако тоа ви е толку важно...", Џонатан ги крена рамениците, го зеде нејзиното пенкало и ја потпиша петицијата. Се сожали на неа, бидејќи денот беше пријатен и сончев, а таа беше завиткана во тешка облека. "За што е оваа петиција?"

Жената ги прекрсти рацете, како пејачка која се готви да запее, и рече: "Ова е петиција за заштита на зделките и индустријата. Вие ги поддржувате зделките и индустријата, зарем не?" праша жената, со молба во гласот.

"Се разбира" - бргу одговори Џонатан, а во главата му се моташе она што ѝ се случи на жената што ја сретна на патот. Не сакаше да биде незаинтересиран за работата на тие луѓе. "Но, како може ова да помогне?" - праша, додека го запишуваше своето име.

"Државниот совет обично ги штити домашните производители и индустријата од производите што се увезуваат на нашиот остров. Членовите на Советот ми ветува дека, ако собирам доволно потписи, ќе сторат се, во своите можности, да се забрани увозот на производите што го загрозуваат моето производство."

"А што произведувате Вие?", ја праша Џонатан.

"Јас сум застапник на производителите на свеќи и капути. Со оваа петиција бараме да се забрани сонцето!" - горделиво му одговори младата жена.

"Сонцето?" промрмори Џонатан. "Ова..., како да се забрани сонцето?"

Жената го погледа Џонатан и рече, како да се брани: "Знам дека тоа изгледа бесмислено, но, зарем не увидувате... колкава штета сонцето им прави на воскарите и на кројачите. Сигурна сум дека се согласувате дека сонцето е мошне евтин извор на светлина и топлина. Е, тоа повеќе нема да го трпиме."

"Но, сончевата светлина и топлина се бесплатни", ѝ се спротивстави Џонатан. Изгледа дека жената беше навредена од неговата забелешка, па, со тажен глас, му одговори: "Во тоа е проблемот, зарем не разбирате?", и откако зеде парче хартија, се обиде нешто да му напише. "Според моите пресметки, можноста да се набави увозна стока, по ниска цена, ги намалува потенцијалните можности за вработување, а ги намалува и платите за околу 50 проценти... мислам, во производството што го застапувам. Високи даноци за прозорците или, уште подобро, исклучителна забрана, би можеле сосема да ја подобрат нашата состојба."

Џонатан ја спушти петицијата. "Но, ако луѓето мораат да им плаќаат на воскарите и кројачите за светлина и топлина, ќе им останат малку пари за другите работи, како што е месото, пијалаците или лебот."

"Јас не ги застапувам касапите, пиварите и пекарите", му одговори луто жената и пред носот му ја грабна петицијата, пред да успее да го прецрта своето име. "Гледам дека повеќе сте заинтересирани за некоја потрошувачка привилегија, отколку за нашето производство и добрите инвестиции. Догледање." Се сврте на петиците и одмаршира, оставајќи го Џонатан крај мостот.

"Да се забрани сонцето?!", помисли. "Каква будалеста идеја!" Џонатан се понадева дека ќе сретне и поразбрани луѓе.

4. ПОЛИЦИЈА ЗА ХРАНА

Калливата патека се ширеше, претварајќи се постепено во селски пат покриен со чакал. Наместо џунгла, од двете страни на патот, се пружаа полиња

со зрела пченица и богати овоштарници. Глетката на богат род, го зголеми чувството на глад кај Џонатан, па тој помисли дека би можел од некого да побара храна. Затоа застана пред првата селска куќа. На тремот здогледа жена и три дробни деца.

"Простете госпоѓо", ѝ се обрна Џонатан благо, "каква неволја Ве снашла?"

Жената го крена погледот и, низ солзи, одговори: "Мажот ми, мажот ми... Знаев дека тоа еден ден ќе се случи. Полицијата за храна го уапси".

"Навистина госпоѓо ми е жал што го слушнав тоа", рече Џонатан, милувајќи нежно по глава едно од нејзините деца. "Но, зошто го уапси полицијата за храна?"

Жената ги стисна усните, борејќи се да ги запре солзите. "Неговиот злочин е тоа што произведуваше многу храна.!"

Џонатан остана вцашен. Островот навистина е некое чудно место. "Зарем злочин е да се произведува многу храна?" праша тој. Жената се обиде да му објасни: "Минатата година, полицијата за храна определи колку храна смее да се произведува и да се продава. Велат дека прекумерното производство на храна ги намалува цените на пазарот, а ниските цени им нанесуваат штети на другите земјоделци." Ја касна устата, но сепак ѝ излета "Мажот ми беше подобар земјоделец од сите други заедно."

Оеднаш, зад грбот на Џонатан, се слушна громогласно смеење. Еден висок и дебел човек, дрско и надуено се доближуваше до селската куќа. "Ха, ха! Јас тврдам дека подобар земјоделец е тој што има земја. Така ли е, госпоѓо?" и со подбив ги погледна трите деца, мавтајќи, притоа, со рацете. "А сега, собирајте ги парталите и бегајте одовде."

Човекот ја грабна куклата што лежеше на скалите и му ја стави па Џонатан в раце. "Малечок, сигурен сум дека ќе ѝ биде потребна помош. Одетете си, ова сега е моја куќа."

Жената стана, а очите бесно и светеа: "Мојот маж беше подобар фармер отколку што можеш ти било кога да бидеш."

"За тоа би можело да се расправа," кикотејќи се рече човекот. "Секако, тој одлично произведуваше пченка и јачмен. Беше финансиски гение во изборот на посевите со кои ги задоволуваше муштериите, како и за тоа да постигне највисока цена на пазарот. Каков човек! Меѓутоа, едно заборави: цените и посевите ги определува Советот на гувернерите. Тој едноставно не ја разбираше политиката на земјоделието."

"Ти, паразиту ниеден", извика жената. "Секогаш погрешно проценуваше и залудно го арчеше скапото ѓубриво и семето. Никој не ги купуваше твоите производи, било што да садеше. Сееше по мочурлива почва и по ледини и губеше се. И тоа не ти беше доста. И, кога најпосле во се погреша, го убеди Советот на гувернерите да ти го откупи тој твој гниеж."

Џонатан се намршти и замислено рече: Значи навистина е бесполезно да се биде добар земјоделец!

Тука не вреди да се биде добар, одговори жената. Мојот маж, за разлика од овој лигуш, не сакаше да им ласка на членовите на Советот. Тој се обиде чесно да работи и да ги продава своите производи. Одби да ги исполнува квотите што ги определи полицијата за храна."

Туркајќи ги жената и децата од тремот, човекот промрмори: "Никој од селаните не може да ѝ се спротивстави па полицијата за храна. Твојот маж не е ни прв ни последен кој се обидел тоа да го стори. Сигурно дека за мене е добро што и такви будали се земјоделци. А сега, бегај од мојата земја!"

Џонатан ѝ помогна на жената околу децата и околу багажот, а потоа се оддалечија од нивната куќа и од шталата. "Што ќе биде сега со вас?", праша Џонатан. Жената воздивна. "Ете, мажот ми е во затвор и останав без средства за живот. Цената на храната деновиве постојано расте и јас не знам како ќе излезам на крај. Ќе зависам од помошта на моите пријатели и роднините. Да не се тие, ќе

морав да го молам Советот па гувернерите за помош, а тие тоа одвај го чекаат. Ајде мои дечиња."

Жената, очајна, промрмори: "Советот ветува дека ќе се грижи за оние што ќе паднат во беда... бедата што тие самите ја создаваат. Нивната моќност се заснова на беда и на ветувања. За својата великодушност го користат трудот на другите луѓе."

Џонатан се фати за стомакот, чувствувајќи повеќе мачнина отколку глад.

5. ПРИКАЗНА ЗА РИБАТА

Откако поминаа уште една милја, Џонатан ја остави жената со децата во куќата на нејзините роднини. Тие му се заблагодарија и го поканија да остане кај нив, но Џонатан реши да го продолжи патот.

Набргу пристигна до брегот на едно езерце, каде затече еден рибар кој што чистеше неколку рипчиња што ги уловил во езерото. "Каков е уловот?" запраша Џонатан учтиво.

Старецот, и не кревајќи го погледот, одговори помалку налутено: "Никаков. Овие ситни рипчиња се се што уловив сабајлево." И продолжи со чистењето на својот сиромашен улов.

Бидејќи Џонатан дома долго време поминуваше во рибарење, сега стручно го запраша старецот: "Што користевте како мамка?"

Старецот замислено гледаше во Џонатан. Потоа рече: "Нема грешка во мојот начин на рибарење, синко." И продолжи да работи. "Го уловив најдоброто што остана во ова езеро." Џонатан беше умно момче и помисли дска повеќе ќе дознае од старецот ако молчи. По неколку минути, стариот рибар му даде знак да му се доближи и да седне до него и до огнот што чадеше, за да ја поделат рибата и парчето леб, што го имаше старецот. Џонатан лакомо го голташе својот дел, иако се чувствуваше виновен што на старецот му ја изеде половината од, и онака, скромната вечсра. Откако завршија, Џонатан замолче, сосема сигурен дека старецот ќе ја започне својата приказна.

"Некогаш овде се ловеше крупна риба.", рече стариот рибар тажно. "Но, сега сета риба е уловена и остана само ситната."

"Ама, нели ситната риба ќе порасне", рече Џонатан, гледајќи ја сочната трева што растеше во плитката вода покрај брегот, и каде многу риби би нашле засолниште.

Луѓето што сакаат тука да ловат, ја фаќаат дури и ситната риба. Ама не е само тоа, луѓето фрлаат и многу отпадоци во езерото. Погледајте го оној дебел пласт што плива па другата страна."

Џонатан гледаше збунето. "Зошто другите ја ловат Вашата риба и фрлаат отпадоци во Вашето езеро?"

"О ие, ова не е мое езеро", рече рибарот. "тоа им припаѓа иа сите, како шумата и потоците."

"Значи, овие риби им припаѓаат па сите, па дури и мене?", праша Џонатан, чувствувајќи се помалку виновен за тоа што со старецот ја подели незаработената вечера.

"Не баш сосема", одговори старецот. "Она што му припаѓа на секого, всушност не му припаѓа никому... се додека рибата не ја загризе мојата јадица. Тогаш е моја."

"Не разбираам", се намршти Џонатан збунето и зборувајќи си во брадата тој повтори: "Рибата припаѓа секому, што значи не му припаѓа никому додека не ја загризе Вашата јадица, и тогаш, таа Ви припаѓа Вам."

Но, Вие чините ли нешто, се грижите ли за неа, и помагате ли да порасне?"

"Секако не", подбивно шмркна старецот, "зошто баш јас да се грижам за рибата што секој може да ја улови и, кога ќе посака, да може да фрла отпадоци во езерото. Ако некој друг ја лови рибата и фрла отпадоци, тогаш пропаѓа сиот мој труд.

Гледајќи натажено во езерото, старецот додаде: "Ми падна на ум, како би било добро езерото да е мое. Тогаш јас би се грижел рибата да биде добро нахранета и одгледувана. Би се грижел за езерото како што сточарот од соседната долина се грижи за својот имот. Би одгледувал најотпорна и најкрупна риба, и бидете сигурни дека никако не би ми се провлекле рибокрадците и оние кои го загадуваат езерото. Би се погрижил да..."

Џонатан го прекина старецот и го праша: "Кој се грижи сега за езерото?"

Лицето на рибарот се скамени. "Со езерото управува Советот па гувернерите. Тој се избира секоја четврта година и ги определува претставниците кои управуваат со рибното стопанство, а добро се платени од мојот данок. Од нив се очекува да водат сметка за рибата и за тоа да не се фрлаат отпадоци во езерото. Смешно е што сите оние што им се додворуваат на гувернерите, доаѓаат во риболов и фрлаат отпадоци во езерото, како им е волја."

Откако малку размисли, Џонатан запраша: "Па, како се грижат за езерото?"

"И самиот гледаш," промрморе старецот. "Погледни го овој мал улов. Изгледа дека рибите се смалуваат онолку, колку се зголемуваат платите на директорите на стопанствата."

6. КОГА КУЌАТА НЕ Е ДОМ

Утредента, Џонатан се поздрави со рибарот и си го продолжи патот. Најпосле здогледа еден малку поголем град, со десетина дрвени куќи и со еден број поголеми згради. Градот се ширеше длабоко во долината.

Кога дојде до првите куќи, затече една група луѓе кои, мавтајќи со сета сила со секири и чекани, уриваа една куќа. Малку подалеку стоеше една жена и гледаше што се случува.

Кога ѝ се доближи, забележа дека жената е мошне возбудена поради таа заглушувачка врева. "Изгледа дека има многу работа", забележа Џонатан, како патем, "куќава не изгледа многу стара, кој е сопственик и зошто ја туркаат?"

"Прашањето навистина Ви е на место," возврати жената бесно. "Мислев дека куќата е моја, но, сега знам дека не е."

"Белким знаете дали е ваша или не?"

Огорчена, жената зјаеше во облакот од прав што се подигна откако урнаа еден сид. "Тоа не е баш така едноставно. Сопственост подразбира и контрола на нешто, а тука никој ништо не контролира. Се се наоѓа под контрола на властите, според тоа, тие ја поседуваат и куќата што јас сум ја сосидала." Потоа ја зеде хартијата поставена на столбот што се уште стоеше пред куќата. "Властите ми определуваат што можам да градам, како и кога можам да градам, како да ја користам зградата и кога морам да ја урнам. Дали Ве потсетува тоа на некој вид контрола на сопственоста?", со нескриена горчина го праша таа.

"Па", се обиде Џонатан, со глупав израз на лицето, "зарем не би требало Вие да живеете во неа и сами да одлучувате како ќе ја користите?"

"Само додека редовно го плаќаме данокот на сопственост. Кога не успевам да платам, властите ме исфрлуваат пред да можам да кажам еден збор." Жената; сета црвена од бес, продолжи: "Во последно време тоа често се случува, бидејќи данокот побргу расте отколку платите."

"Дали тоа значи дека не сте го платиле данокот?", запраша момчето, "па овие луѓе затоа Ви ја туркаат куќата?"

"Се разбира дека сум го платила тој проклет данок", свика жената. "но, тоа не им беше доволно. Овој пат Советот ми соопшти дека мојот план на градба не се совпаѓа со нивниот... главен план на владата. За куќата ми дадоа надоместок во пари, онолку, колку што тие сметаа дека вреди, а сега ќе ја урнат за тука да направат парк. Во центарот на паркот ќе биде поставен еден убав голем споменик, на еден од водечките советници."

"Барем Ви ја исплатија куќата,г рече Џонатан, па, откако размисли малку, продолжи: "Дали сте задоволни со тоа колку Ви платија?"

Жената го погледна попреку. "Да бев задоволна, немаше да доведат полиција, за да бидат сигурни дека ќе прифатам. Дури и да ми дадеа доволно, разликата би је наплатиле од моите соседи. Инаку, кој би им го падомсстил тоа?! Парите никогаш не излегуваат од џебот на Советот."

Џонатан кимна со главата и збунето запраша: "Што претставува владиниот план?"

"Тој план го определува секој кој има политичка моќ", одговори жената со гнев. "Да можев цел живот да трчам по политичката моќност, ќе можев секому да му ги наметнувам своите планови. Тогаш ќе можев да одземам куќи, наместо да ги градам."

"Но, секако е потребен план за да се дотера градов", рече Џонатан, очекувајќи одобрување. Се обидуваше да најде логично објаснение за неволјата што ја снајде жената.

"Зарем не треба да ѝ укажеме доверба на владата која предлага таков план?"

Жената покажа со рака во правец на градот. "Оди и увери се самиот. Островот Корода е преплавен со невидени проекти од владата... и сите тие се планирани, а од планираните положи се само довршените проекти. Проектите беа платени многу повеќе отколку што вети Советот. А тие проекти така невешто се изработени, што ни јас ни ти, не би дале ниту пара за една таква работа. Затоа, владата ги исплаќа со парите од данокот, а договорите ги склучува со пријатели кои подоцна им помагаат да бидат избрани во Советот."

Покажувајќи со прстот во Џонатан таа продолжи: "Градежниците би требало да ги покажат своите способности пред да се прифатат за некој слободен проект. Глупоста како да е оправдание за секој нивни план. Зарем мудро то планирање треба со сила да им се наметнува на луѓето? Тие што се потпираат на силата, не ја заслужуваат Вашата доверба."

7. ПРЕМЕСТЕНИ ОД СВОЈАТА ПРИРОДНА СРЕДИНА

Џонатан го продолжи својот пат размислувајќи за заадочните закони, со кои се запозна на островот Корода. "Секако дека народот нема да избира влада или да поднесува закони кои не можат да му овозможат благосостојба", си велеше тој. Околу него се беше зелено, а воздухот беше толку пријатен и топол, што Џонатан, одејќи кон градот, уживаше во прошетката.

Ниту не забележа дека се најде на патот на кој од обете страни се издигаше необична железна ограда. Од десната страна, зад оградата, здогледа чудни животни од разни големини и форми. Од другата страна, зад оградата, стоеја десетина луѓе и жени, облечени во зебрести кошули и панталони. Глетката на овие две групи кои стоеја едни спроти другите, беше мошне чудна.

Џонатан го здогледа чуварот, во кафеава униформа, кој мафташе со кус дрвен стап и се шеташе горе-долу пред влезот од левата страна. Џонатан одлучи да му пријде.

"Ве молам", праша тој, "можете ли да ми кажете, зошто служи оваа висока ограда?"

Се уште мавтајќи со стапот, во ритмот на своите чекори, чуварот гордо одговори: "Тоа е ограда од нашата зоолошка градина".

"О", рече Џонатан, загледан во суријата животни со големи опашки, што скокаа по сидовите на кафезите.

Стражарот, навикнат да води групи од овдешните деца, го започна, по кој знае кој пат повторениот говор: "Ќе видите дека во нашава зоолошка градина имаме извонреден избор на животни. Од онаа страна, пак, ги чуваме животните, собрани од сите страни на светот. Оградата ги држи собрани на едно место, за народот да може да ги гледа. Не смееме да ги пуштиме да скитаат наоколу за да не повредат некого".

"Сигурно ве чинеше многу за да ги најдете сите овие животни, да ги увезете, а потоа, и да се грижите за нив", рече Џонатан. Чуварот, одмавнувајќи со главата, се насмевна и рече: "Сите во градот, освен мене, плаќаат данок за зоолошката градина."

"Сите?" праша Џонатан.

"Па, некои се обидуваат да ги избегнат своите обврски. Некои граѓани, што не сакаат да платат, велат дека немаат никакви интереси да ги вложуваат своите пари во зоолошката градина. Другите одбиваат бидејќи сметаат дека животните треба да се изучуваат исклучиво во своето природно живеалиште."

Стражарот се сврте кон оградата што се наоѓаше зад него, провлекувајќи го стапот по тешката железна порта. Граѓаните кои одбиваат да платат данок за зоолошката градина, ги сместуваме тука, зад решетки. Тогаш е можно таквите луѓе да се проучуваат, бидејќи им е оневозможено да скитаат наоколу и да му нанесуваат штети на општеството со својата урнувачка тврдоглавост. "

Џонатан зачуден, вртеше со главата. Споредувајќи ги двете групи зад решетките, и самиот се праша дали и би плаќал за одржување на двете страни на зоолошката градина. Со рацете ја стискаше железната прачка додека размислуваше за гордите лица на заточениците. Се сврте кон чуварот и испитувачки го посматраше неговото надуено лице, а чуварот, вртејќи со стапот, постојано одеше таму-ваму, пред портата.

Џонатан го продолжи својот пат, но, се сврте уште еднаш да ја погледне оградата, прашувајќи се, кои луѓе се поголема опасност за општеството, оние зад оградата или овие од оваа страна.

8. ПЕЧАТЕЊЕ НА ПАРИ

Пред Џонатан се укажаа градските сидини, со цела низа тешки, широко отворени, дрвени порти. Некои луѓе беа качени на коњи, некои носеа кутии и друг багаж, некои возеа коли со разни форми и големина, и сите, поминувајќи низ портите влегуваа во градот. Џонатан се исправи, го истресе правот од својата парталива кошула и, заедно со другите, влезе во градот.

Штотуку помина низ портата, слушна страшна врева од некоја машина. што доаѓаше од вториот кат на една голема куќа, со црвени тули. Брзото, ритмично чукање, потсетуваше на печатница. "Би можел да побарам некој локален весник", помисли Џонатан. "Би прочитал се за островот Корода и неговите жители. Можеби би научил како да се вратам дома."

Замина зад аголот на зградата за да го најде влезот и налета на еден убаво облечен пар што шеташе рака под рака. "Простете", се извинуваше Џонатан, "ми се чини дека не можам да го најдам влезот на новинската куќа, дали ќе сакате да ми го покажете..."

"Дамата се насмевна, а господинот го исправи Џонатан. "Би рекол дека сте згрешиле, млад господине, ова е државна печатаица на пари, а не новинска куќа."

"О", воздивна Џонатан разочарано. "се надевав дека тука ќе најдам некои подобри весници."

"Зошто си така разочаран?" го запараша човекот, "развесели се малку. Овој завод е позначаен и е извор на многу поголема среќа, отколку новинската куќа. Зарем не е така, мила?", ѝ се обрна човекот на дамата, тапкајќи ја по рака.

"Да, тоа е вистина", возврати таа смеејќи се. "Печатат големи количини пари за да ги направат луѓето среќни."

"Можеби тука би нашол решение како да заминам од островот", помисли Џонатан. "Можеби на некој начин би можел да купам бродски билет. Одлична идеја", се развесели Џонатан и рече гласно: "И јас би сакал да бидам среќен, ако можам да отпечатам малку пари..."

"А, не," го прекина човекот, заканувачки мафтајќи му со прстот пред лицето. "Тоа не доаѓа предвид, така ли е мила?"

"Се разбира", додаде жената. "Тие што печатат пари неовластено и без дозвола од владата, ги прогласуваат за фалсификатори и ги фрлаат в затвор. Ние не поднесуваме такви неранимајковци во нашиот град.

Човекот силно ја затресе главата. "Кога фалсификаторите печатат пари и ги трошат, улиците се полнат со пари и се намалува вредноста на парите на сите други. Секој што има заштедени пари или утврдена плата, набргу сфаќа дека парите му се обезвредени."

"Мислам дека рековте дека печатењето на многу пари ги усреќува луѓето", рече Џонатан, муртејќи се, убеден дека нешто тука не му е јасно.

"Да, тоа е вистина", одговори жената. "Но, под услов да се изработуваат во државната печатница", ја прекина човекот и не дозволи таа да ја заврши мислата. Тие толку добро се познаваа што можеа заемно да ги довршуваат мислите, што на Џонатан му се стори мошне забавно. "Ако парите се државни, тогаш тоа не е фалсификат."

"Тоа се дефицитарни финансии," продолжи жената, како да изговара научен текст.

"И, ако тоа се работи службено, тогаш тие што печатат пари не се крадци," додаде човекот.

"Секако не се," го дополни жената. "Тие што ги трошат парите се членови на Советот на гувернерите."

"Да" прифати човскот, "И тие се мошне великодушни. Парите ги трошат на проектите за лојални луѓе, а тие пак се толку добри што гласаат за нив."

Гледајќи во Џонатан, го запрашаа во еден глас: "Зарем Вие не би гласале за нив?"

Додека двајцава го исчекуваа одговорот, Џонатан малку размисли.

"Едно прашање, се одлучи тој, најпосле: "што се случува со сите плати и пензии? Кажавте пред малку дека тие се обезвредени кога се печатат многу пари. Дали тогаш сите се среќни?"

Тие се загледаа, а господинот одговори: "Секако дека се среќни со советниците. Народот е среќен кога владата троши многу пари на него, и кого го интересира од каде доаѓаат парите?"

"Па, кого тогаш народот го обвинува што платите и пензиите му се обезвредени?, запраша Џонатан.

Сега жената почна да објаснува: "Советниците мошне совесно ги истражуваат корените на проблемите на островот. Тие констатираа дека лошата среќа и лошото време се главните причини."

"И", се уфрли човекот, со значаен израз на лицето, "не заборавајте ги доселениците."

"Да, посебен проблем се доселениците", рече жената, кимајќи со главата. "Островот ни го опседнуваат непријатели кои со високи цени го поткопуваат нашето стопанство. Во секој случај, ќе не уништат со високата цена на керозинот."

"Или со ниските", додаде човекот. "Постојано се обидуваат да ни продаваат храна и облека по катастрофално ниски цени. Но, Советот на гувернерите со нив строго постапува."

"Му благодариме на Господа што имаме мудар совет, кој знае да разликува кои се вистинските вредности за нас", рече жената насмевнувајќи се задоволно.

Господинот ја допре шапката, а жената со широка насмевка кимна со главата и се оддалечија од Џонатан.

9. МАШИНА ЗА СОНИШТА

Џонатан се прошета до следната улица, размислувајќи патем како да се врати дома. Можеби некаде во близина постои пристаниште каде може да побара работа, на некој брод, што поминува тука. Размислувајќи така, здогледа еден сув човек, облечен во дречлив црвен елек, со сламена шапка па главата. Човекот се мачеше да натовари една огромна машина на колата. Кога го виде, човекот го повика Џонатан:

"Еј, момче, ќе ти дадам една сребрепа паричка ако ми помогнеш ова да го патовариме. "

"Добро", рече Џонатан, не знаејќи што друго да одговори. Впрочем, човекот делуваше умно и, можеби, ќе му помогне со добар совет. Најпосле, со голема мака, некако им успеа да ја натоварат машината. Бришејќи ја потта од челото, Џонатан, целиот задишен, направи чекор наназад и го погледна предметот на својот труд. Беше голем, четвртест, со убави шари, изгравирани на сјајно железо, обоено со дречливи бои. На врвот стоеше голем рог, токму онаков како што Џонатан имаше видено дома на грамофоноот кој што се навиваше со рачка.

"Колку се убави боите и шарите", рече Џонатан. "Зошто служи тој голем рог на врвот?"

"Доближи се однапред момче и погледни сам." Џонатан се качи на колата и го прочита натписот напишан со елегантни златни букви:

ГОЛИ ГОМПЕРОВА МАШИНА ЗА СОНИШТА... се што сонуваш ќе ти се исполни! "

"Машина за соништа?", повтори Џонатан, "сакате да кажете дека таа ги исполнува соништата?" "

"Се разбира, секако" - рече човекот, откако ја одврти и последната завртка и ја симна плочата од задната страна на машината. Пред нив имаше сосема празен простор и нешто што потсетуваше на механизам од грамофон, сличен на нивниот што го имаа дома. Овој немаше рачка, но изгледаше дека има некоја

пружина со која се раздвижува машината, а од неа се слушаше некаква тажна музика и врева. "Ех", воздивна Џонатан, "внатре има само еден стар грамофон."

"А што очекуваше?" праша човекот, "самовила, волшебница?"

"Па, не знам, мислев дека машината е малку поинаква. Всушност, таа треба да биде нешто посебно, за да може на луѓето да им ги исполнува соништата."

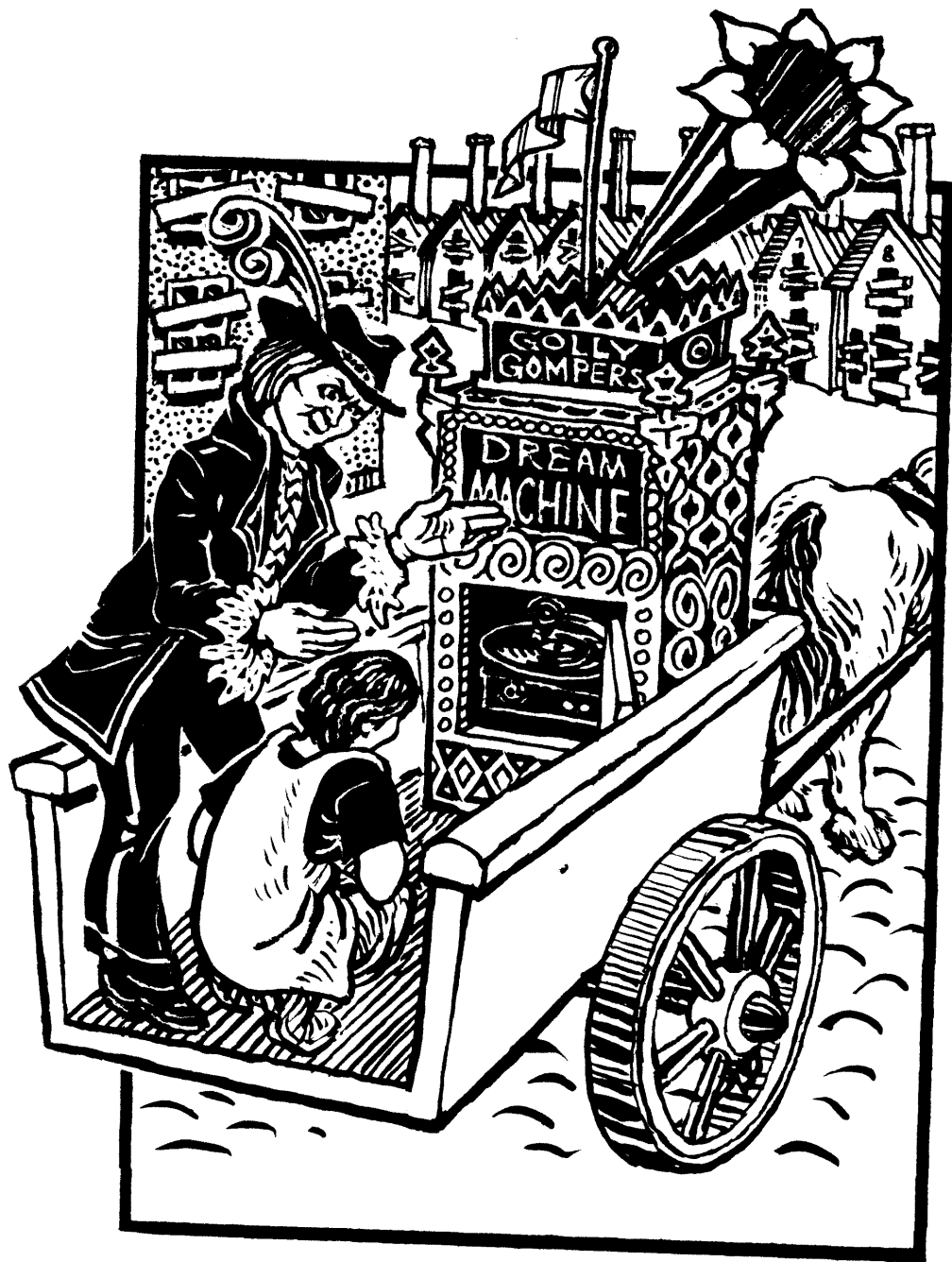
Човекот го спакува алатот и на Џонатан му се внесе в лице. Итра насмевка му прелета преку сувото лице, додека, не трепкајќи, гледаше во Џонатан. "Зборувај, момче, зборувај, потребни се само зборови за да се остварат некои соништа. Проблемот е во тоа што никогаш не се знае кога еден сон ќе се оствари."

Гледајќи дека Џонатан не го разбира, продолжи: "Луѓето сонуваат, само не знаат како да ги остварат соништата. Така ли е?" Џонатан кимна со главата без да прозбори ниту еден збор.

"Ќе уфрлиш паричка, ќе го свртиш клучот, а овој стар грамофон постојано ќе емитува една пријатна порака. Пораката секогаш е иста и, секогаш има многу фантасти кои со задоволство ја слушаат."

"Каква е пораката?" Ќ праша Џонатан.

"Едноставна. Таа им сугерира на луѓето да мислат на она што сакаат да им се оствари." Човекот погледна наоколу за да се увери дека никој не го слуша. "А потоа, им објасни на сонувачите како тоа да го остварат. Морам да признаам дека тоа го прави на мошне убедлив начин."

"Сакате да кажете дека таа ги хипнотизира? ", праша Џонатан сосема збунет.

"О, не, не", се спротивстави човекот. "Таа на луѓето им зборува дека се добри и дека се што посакале е убаво, толку убаво, што треба и да го побараат. "

"И тоа е се?" праша Џонатан со почитување.

"Тоа е се."

Џонатан малку размислуваше, за, најпосле, да праша: "Што најмногу бараат тие сонувачи?"

Човекот ја зеде пумпичката со масло и започна да ги подмачкува тркалцата на механизмот. "Па, најмногу зависи од тоа каде ќе ја поставам машината. Често ја поставувам пред фабриките како што е оваа." И човекот со палецот покажа на двокатницата што стоеше на другата страна од улицата и личеше на дива градба. "Некогаш стојам и пред општината. Овдешниве луѓе постојано се во потрага за пари. Знаеш, вишокот на пари секогаш добро доаѓа. "

"Тоа веќе го слушнав", рече Џонатан претпазливо. "Дали успеваат да ги добијат?"

Човекот се оддалечи од машината и ги избриша рацете со крпа. "Секако дека некој ги добива", рече тој покажувајќи со прстите. "И тоа мошне едноставно. Фантазерите вршеа притисок на Советот на гувернерите, барајќи од него да донесе закон со кој фабриките би морале три пати да им ги зголемат платите на работниците. Бараа и други привилегии од фабриките."

"Какви привилегии?" праша Џонатан.

"Во врска со осигурувањето. Знаеш, добра работа е човек да е сигурен. Затоа, фантазерите бараа да се воведат закон што би ги присилил фабриките, на работниците да им плаќаат здравствено и социјално осигурување, па дури и во случај на смрт."

"Па, тоа е прекрасно!", свика Џонатан, свртувајќи се да ја погледне фабриката. "Сигурно се многу среќни." Малку луѓе минуваа низ улицата. Зградата делуваше мрачно и безбојно, со неосветлени прозорци.

Човекот го заврши подмачкувањето и повторно ги стегна завртките. Откако ги избриша рацете со крпа, беше готов да тргне. Но Џонатан скокна од колата и пак му се обрна на човекот: "Велите дека биле среќни и благодарни. Ве наградија ли со нешто, ве честија ли со вечера, со која го прославија успехот?" "Ни збор за тоа", рече човекот, "За малку сношти ќе ми ја уништеа машината за соништа. Маваа со камења, тули и со се што им се најде при рака. Гледаш, вчера им ја затворија фабриката и тие мислат дека машината е виновна за се. "

"А зошто е затворена фабриката?"

"Изгледа дека не можела да заработи толку пари за да ги исплати работниците."

"Но", рече Џонатан, "па, тоа значи дека соништата воопшто не се остварени. Ако фабриката е затворена, никој нема да прими плата, никој нема да биде осигурен, никој ништо не добива. Вие сте обичен лажго, господине Гомпрес. Рековте дека ова е машина за соништа..."

"Е, застани малку, момче. Во секој случај соништата некому му се остварија. Јас реков дека никогаш не се знае кому ќе му се остварат. Се случува, кога некоја фабрика на Корода ќе се затвори, да се оствари сонот некому преку морето. Се отвора некоја фабрика надвор од оваа земја, па островот Ник, на пример, само на еден ден едреше одовде. Таму има многу нови зделки и подобности. што се однесува до мене, мое е само да ги собирам парите од машината, било што да се случи.

Џонатан мораше добро да размисли. Значи постоеше начин да отплови од овој остров. "Каде се наоѓа островот Ник?"

"Веднаш зад хоризонтот."

"Жителите на тој остров имаат иста фабрика како што е оваа, за облека, Кога трошоците овде растат, нивната фабрика добива повеќе порачки и повеќе работа, а тоа значи социјално осигурување, плати и подобар живот. "

Господин Гомперс ја врзуваше машината со ремени, со насмевка рече: "Овдешниве сонувачи сакаа да печалат... но останата со куси ракави. Така луѓето од другата страна го остваруваат она за што луѓето тука мечтаат."

Човекот седна во кочијата и ги оптегна ремените. Џонатан извика: "Каде одите сега?"

"Таму каде што можам добро да печалам", рече и си замина.

10. КУПУВАЊЕ НА МОЌТА

Додека Џонатан стоеше така, не знаејќи на која страна да појде, на него налета една крупна и весела жена. Без двоумење му ја грабна десната рака и почна силно да ја тресе. "Како сте, каков прекрасен ден!", му се обрна таа со испрекинат глас, тресејќи му ја и понатаму раката. Јас сум Леди Бес Твид, советник, ќе Ви бидам многу благодарна ако со Вашиот глас придонесете за мојот повторен избор."

"Навистина?", рече Џонатан, не знаејќи што друго да каже. Жената зборуваше толку брзо и така нагласувајќи го секој збор, што Џонатан мораше да се повлече наназад. Тој никогаш немаше сретнато персону која повеќе зборови искажала во еден миг.

"О, да", продолжи жената, не обрнувајќи внимание на неговиот одговор, "и спремна сум добро да ти платам."

"Да ми платите за гласање? Запраша Џонатан збунето, мрштејќи го челото.

"Се разбира дека не можам да ти платам со пари, тоа би било незаконито, дури и подмитување". Жената му намигна лукаво и го буцна со лактот во ребрата... "Но можам да ти дадам нешто исто така вредно како што се парите... и многу повредно од твојот придонес."

"Тоа би било добро", одговори Џонатан, и виде дека таа воопшто и не го слуша. "Со што се занимаваш? Можам да ти обезбедам помош од владата... заеми, дозволи, субвенции, ослободување од данокот. Ако сакаш, можам да ја уништам твојата конкуренција, со закони, одредби, инспекции и памети. Не постои подобра инвестиција во светот, отколку добро избран политичар. Можеби сакаш да ти се изгради нов пат или парк во твоето соседство? Можеби некоја голема зграда.

"Застанете", свика Џонатан, обидувајќи се да ја запре реката зборови. "Како можете да ми дадете повеќе од она што сум ви дал јас? Зарем сте толку богати и широкогради?"

"Јас богата? Боже, Господе!" се запрепасти Леди Твид. "Не сум богата, барем не засега, а што се однесува до широкоградоста, би можело да се каже. Во секој случај, немам намера да ти платам од својот џеп. Јас располагавам со државни пари. Знаеш... парите што ги собирам од данокот... со нив можам да бидам многу дарежлива... но само спрема вистинските луѓе."

На Џонатан се уште не му беше јасно што сакаше да каже таа. "Но, ако го откупи мојот придонес и мојот глас, зарем тоа не е подмитување?"

"Жената грубо се насмеа. "Ќе бидам отворена со тебе, мили мој пријателу. " Му ја префрли раката преку рамото и го стисна цврсто до себе, така што на Џонатан му стана непријатно. "Тоа е мито, но тоа е врз основа на законот кога политичарот користи туѓи пари, а не свои. Исто така не е дозволено кога парите се даваат за определени политички отстапувања, освен ако тоа не се наречува како придонес за кампања. Тогаш е се во ред. Ако ти е непријатно да ми го дадеш лично, можеш да замолиш некој свој пријател, роднина или соработник, да ми го даде во твоето име. Дали разбираш сега?"

Џонатан одмавна со главата. "Се уште не гледам разлика. Ми се чини дека подмитувањето на луѓето за да гласаат или да прават разни отстапки, се уште е поткупување, без оглед на тоа за кого се работи и чии пари се во прашање. Не е важно како ќе го наречеме, ако станува збор за иста работа."

Леди Твид благо му се насмевна на Џонатан, со желба да го убеди:

"Мил мој пријателе, мала приспособеност нема да ти биде премногу. Би дотерал далеку кога би прифатил да ѝ служиш на владата. Да гледаше поинаку на работите, сигурна сум дека би можела да ти најдам работа во моето министерство, штом повторно ќе ме изберат. Ајде, мора да имаш некоја желба."

Џонатан и натаму бараше објаснение. "Што имате Вие од тоа што парите од данокот се даваат во фондот за кампања, можете ли да ги задржите тие пари?"

"Гледаш, еден дел од нив можам да го искористам за своите потреби, но тој, главно, ми обезбедува признание и доверба, популарност, почитување, место во историјата... и повеќе гласови", рече Леди Твид. Гласовите претставуваат моќ, а ништо не сакам толку многу

"...I would be most grateful to have your contribution..."

отколку да влијаам врз животот, слободата и имотот на сите луѓе кои живеат на овој остров. Дали можеш да замислиш колку луѓе ми доаѓаат за големи и мали услуги? Уште додека бев малечка, сонував, еден ден да станам важна личност."

На Џонатан му беше непријатно во нејзината прегратка, па, извиткувајќи се, успеа да се извлече. Сепак, Леди Твид цврсто го држеше за раката. "Во секој случај, тоа е добро и за Вас и за Вашите пријатели. А зарем другите не се возбудуваат што парите се трошат за да се купат гласови, услуги и моќ."

"Секако", одговори таа. И стануваше се попесимпатичен. "Така станав лидер на реформата."

Најпосле, кога Џонатан ја ослободи раката, Леди Твид ја крена својата огромна тупаница. "Со години работам на преднацртите на законите, за да можам нешто да добијам од политиката. Постојано зборувам дека сме во голема криза и многу гласови освоив со ветувањата дека ќе споведам реформа." Застана и насмевнувајќи се воздржано, продолжи: "На моја среќа, ќе можам да ги споведам своите закони се додека вредните отстапки можат да се продаваат."

Леди Твид повторно се загледа во Џонатан, со својот прониклив поглед, посматрајќи го неговиот беден изглед. "Никој нема да ти даде ниту пара, барем засега, ако немаш да понудиш некаква услуга. Тоа е во директен однос. Меѓутоа, со твојот наивен изглед и со вистинската поддршка од моја страна, со нова облека и убава фризура., сигурна сум дека ќе го дуплирам вообичаениот број на гласови што му се даваат на еден почетник. Побарај ме во палатата на гувернерите и ќе видиш што ќе можам да сторам."

По оваа забелешка Џонатан повеќе не ѝ беше интересен на Леди Твид. Откако забележа група работници кои стоеја од другата страна на улицата, пред затворената фабрика и изгледаа некако изгубени, таа се сврте и со цврсти чекори отиде кај нив, во потрага за нови жртви.

11. БЕРБЕРИ ОСУДЕНИ НА СМРТ

Во другата улица Џонатан здогледа полицаец, кој седејќи на камениот раб од плочникот, читаше весник. Беше доста низок и не беше постар од Џонатан. Тој, бидејќи беше воспитан да ги почитува претставниците на законот, почувствува извесна храброст откако ја здогледа сината униформа, и момчето кому на појасот му висеше револвер. Можеби позорникарот ќе го упати до пристаништето.

Заблабочен во својот весник, полицаецот не го ни забележа Џонатан. А тој, фрли поглед преку рамото на полицаецот и на наслованата страница прочита сензационална вест: "Смртна казна за берберите вон закопот".

"Смртна казна за берберите?" извика Џонатан изненадено.

Полицаецот го погледна.

"Простете", рече Џонатан, "Не би сакал да Ви додевам, но не можев а да не го забележам насловот. Дали тоа за казнувањето на берберите е некоја печатна грешка?"

"Да видиме." Полицаецот почна да чита: "Советот на гувернерите штотуку одлучи, секој што ќе биде фатен, без дозвола да потстрижува коса, да биде казнет со смртна казна. што е тука толку необично?"

"Зарем не е тоа престоого за еден толку безначаен прекршок?"

"Па, и не е", одговори полицаецот. "Смртната казна е последна мерка која стои над сите наши закони ... дури и за најмал прекршок."

Џонатан ги ококори очите: "Зарем би осудиле некого на смрт само затоа што потстрижува без дозвола?"

"Секако дека ќе го осудам", одговори полицаецот, удирајќи по револверот. "Иако тоа ретко се случува."

"Зошто?"

"Па, секој прекршок се одмерува според растечката скала, а тоа значи дека казната се зголемува доколку некој повеќе се спротивставува. Така, на пример, ако некој сака да потстрижува без дозвола, ќе биде присилен да плати казна, а ако

одбие да плати казна или продолжи да потстрижува, тогаш таквиот престапник ќе биде уапсен."

"Меѓутоа", продолжи со сериозен тон, ако се спротивставуваат иа апсењето, тогаш таквите криминалци строго се казнуваат, според растечката скала." Полицаецот, со намуртеио лице, рече: "Најпосле можат да бидат и стрелани. Колку повеќе се спротивставуваат, им следува потешка казна."

Овој ужасен разговор го растажи Џонатан. "Значи, како последна мерка, зад секој закои стои смртна казна?" - праша, и се уште пе губејќи надеж, додаде: "Властите веројатно определуваат смртна казна само за најбрутални злочини, како што се убиства и оружени грабежи?"

"Не секогаш", рече полицаецот, "со законите регулиран сиот личен и деловен живот. Стотици професионални здруженија ги штитат своите членови со дозволи што им ги даваат на столарите, на медицинскиот персонал, на водоинсталатерите, сметководителите, правниците и другите."

"Како тоа се заштитени тие со дозволи?", праша Џонатан.

"Бројот на дозволи и на квалификациите е под строга контрола. Така се елиминира нечесната коикуренција, што ја создаваат странците со своите нови идеи и со пониските цени, која би ги загрозила традиционалните извори на средствата на нашите најуважени професионалци."

"Дали со дозволи се штити општеството?" запраша Џонатан.

"Така велат", одговори полицаецот. "Здруженијата што издаваат дозволи имаат монопол во секоја професија, што е благодет за општеството. Јас за тоа водам сметка. Од друга страна, мојот претпоставен, на Академијата, ми рече дека мораме да ги поддржуваме законите против мопополите, бидејќи конкуренцијата е корисна за општеството."

"Па, кој е во право?" праша Џонатан.

Полицаецот ги крена рамениците. "Не сум повикан да го истражувам законот. Јас треба да се придржувам кон законот, а не да го измислувам. Советот иа Гувернерите едиоставно ми наложува на кого треба да го насочам револверот."

Забележувајќи дека Џонатан е поштен, полицаецот се обиде да го охрабри: "Немојте тоа да Ве застрашува. За смртната казна ретко се зборува, како што и ретко се случува. Малкумина се обидуваат да се спротивставуваат, бидејќи многу ревносно ја воспитуваме младината да биде послушна."

"Дали некогаш сте го употребиле својот револвер?" - праша нервозно Џонатан, притоа гледајќи во револверот.

Со извежбани движења полицаецот го извлече револверот од футролата и помина со раката преку челичната цевка. "Само еднаш. Овој рсволвер и јас се заколнавме дека ќе ги штитиме животите и имотот на сите луѓе од овој остров. Би можело да се каже дека и заемно добро се грижиме."

"Кога го употребивте?", праша Џонатан.

"Чудно е тоа што ме прашувате", намуртено одговори полицаецот. "Еве, веќе помина една година откако сум на оваа должност и немав прилика да го употребам се до ова утро. Некоја жена се збудалила и почна да ѝ се заканува на екипата за уривање. Вели дека ќе ја врати назад својата куќа. Ха! Колку е себичио тоа."

Срцето на Џонатан почна забрзано да му тупка. Да не беше тоа жената што пред малку ја сретна?

Полицаецот не го забележа загрижениот израз на лицето на Џонатан. "Мене ме повикаа да ја наговорам жената да се прндаде", продолжи тој, "документите беа в ред, но куќата бсше определена за уривање, за на нејзино место да се подигне меморијален парк за Леди Твид,"

"И, што се случи?", одвај прошепоти Џонатан.

"Се обидов да ја вразумам. И кажав дека би можела да помине со некоја помала казна ако мирно појде со мене. Меѓутоа, кога почна да ми се заканува и да ме гони од својот имот, е, тогаш тоа беше јасен случај на спротивставување на апсењето."

12. КАВГИ ВО БИБЛИОТЕКАТА

Поминувајќи преку градскиот плоштад, Џонатан наиде на голема турканица. Човек и жена се тргаа за коси и се кубеа. Џонатан се доближи до нив за да види зошто се тепаат.

Токму кога пристигна, полицијата почна да ги разделува, Џонатан допре со лакотот еден од посматрачите и го праша: "Кажете ми, Ве молам, зошто толку се лути еден на друг?" Една малечка и слаба старица почна да му објаснува: "Овие двајца кавгации со години се напаѓаат околу книгите во јавната библиотека. Човекот има забелешка што многуте книги се полни со безвреден секс и неморал и бара таквите книги да се исфрлат и да се запалат, а таа човекот го нарекува - вообразен пуританец"

"Дали тоа значи дека жената сака да ги чита тие книги?", праша Џонатан.

"Можеби", дофрли еден друг, висок човек кој држеше дете за рака. "И таа има забелешки на други работи, но тоа се однесува на други книги и тврди дека во многуте други книги во библиотеката има многу повеќе секс и расизам. Бара да се исфрлат тие книги и, според нејзиниот список, да се купат други книги."

Во меѓувреме, полицијата ги врза двајцата учесници во тепачката и ги одвлече низ улицата. Џонатан кимна со главата и воздивна:

"Претпоставувам дека полицијата ги уапси поради оваа тепачка!"

"Не, се насмеа жената, "двајцата се уапсени затоа што одбиле да платат дапок за библиотеката. Според законот, секој мора да плати данок за сите книги, ги сакал нив или не."

"Зошто полицијата не им дозволува да ги задржат своите пари, така што да можат да отвараат нови или да ги помагаат библиотеките, по сопствен избор? Тогаш би го плаќале само она што го сметаат како вредно", се обиде Џонатан да ги убеди.

"Во тој случај мојата ќерка не би можела да ја користи библиотеката", рече човекот, давајќи му на девојчето големо црвено јаболко, кое штотуку го купи од зарзаватчијата.

"Застани малку, другар," се вмеша една жена, гледајќи го строго. "Зарем не е исто толку важна храната за нејзината главичка, како онаа за нејзиното стомаче? Дали Вашата ќерка подобро ќе се храни ако политичарите ни товарат данок за бесплатна храна од државната зарзаватчилница?"

"Не бидете смешна", рече човекот. "Има многу добри зарзаватчилници. Зошто владата би се мешала во тоа?"

Жената застапа, размислувајќи за минатите времиња. "Некогаш, одамна, имаше многу приватни библиотеки, и луѓето можеа да станат нивни членови по своја волја, но мораа да плаќаат извесна членарина... неколку долари годишно. Тогаш се најде некој да изјави дека библиотеките се од посебно значење и дека не треба да се плаќаат. Така владата си обезбеди бесплатно користење на библиотеките, а приватните беа исклучени од употреба, затворени."

"Бесплатно?" - рече Џонатан збунето. "Мислам дека рековте дека сите мораат да плаќаат данок за библиотеката?" "Така е. Но, обично се вели дека јавните служби се бесплатни, кога сите се должни да ги плаќаат. Тоа е многу поцивилизирано", заврши жената зајадливо.

13. НЕ Е БИТНО

Колку повеќе Џонатан се доближуваше до градот, улиците стануваа се поживи. Некои убаво облечени луѓе, загрижено брзаа по тротоарот. Чувствувајќи се изгубен и се уште зашемстен од средбата со полицаецот, Џонатан се прашуваше дали воопшто ќе втаса дома.

Така, незабележително, втаса до еден широк дел, за кој претпоставуваше дека е градски плоштад. Околу целиот плоштад се издигаа згради, не пониски од два ката, повеќето со убави камени фасади. Недалеку се издигаше една голема впечатлива зграда, пред чиј влез се наоѓаа многу луѓе и трпеливо чекаа да влезат во неа. Џонатан внимателно ги прочита тешките бронзени букви што се наоѓаа на таблата покрај влезот. Пишуваше: "Јавна библиотека".

Тие што се наоѓаа блиску до влезот се поткреваа на прсти за да видат преку главите на оние од првите редови. Штом ќе видеа нешто, гласно извикуваа: "Прекрасно, волшебно".

Бидејќи Џонатан беше слабичок, лесно се повлече до масата на библиотекарот, што се наоѓаше од другата страна на влезот. "Што толку ги восхитува овие луѓе?", го праша тој библиотекарот.

"Пст!..." строго го опомена библиотекарот. "Ве молам зборувајте потивко."

Човекот ги рамнеше картиците, поставувајќи ги пред себе, и го погледна Џонатан низ очилата. "Тоа се официалните претставници на Комисијата на Советот за завештение на уметничките дела. Штотуку ја отворија изложбата на најновите остварувања, која ќе остане како постојана колекција на убавата уметност."

"Мошне интересно", рече Џонатан тивко. Протегајќи се за да види добро, додаде: "Јас ја сакам уметноста, но ништо не забележувам. Мора да станува збор за минијатури."

"Зависи како кој гледа", се подналути библиотекарот. "Некој би рекол дека делото е мошне големо и дека во тоа е неговата убавина. Делото се вика "Празно летање".

"Но, јас ништо тука не гледам", рече Џонатан, зјапајќи во белиот сид покрај влезот.

"Во тоа е работата, импресивно, нели?" Со сонлив и празен поглед, библиотекарот зјапаше во празниот простор. "Тоа дништое најдобро ја искажува суштината на духот на човековата борба за тоа возвишено чувство на свеста што ја има човекот кога ќе ја спореди топлината на тенките нијанси со она што е речиси дофатливо во длабочината на нашата природа. Токму тоа 'ништо' секому му овозможува целосно да ги истражи крајните можности на својата фантазија."

Џонатан, целиот збунет, кимна со главата и праша налутено: "Значи, навистина нема ништо? Како тогаш, тоа 'ништо', може да биде уметност?"

"Па, тоа му дава најгалантарен израз во уметноста. Советот за завештение иа уметнички дела се служи со многу вкус, со лотарија во изборот на делата", одговори библиотекарот.

"Лотарија... за избирање на уметнички дела?" праша Џонатан збунето. "Зошто лотарија?"

"Некогаш изборот го правеше Одборот за убавите уметности, но, го критикуваа дека фаворизира дела според СВОЈОТ вкус, или дела на своите пријатели. Ги обвинија за цензурирање па уметничките дела што не им се допаѓаа. Бидејќи обичните граѓани мораа да го плаќаат изборот па тој одбор, народот се спротивстави на нивниот елитизам."

"Зошто не се обидоа со некој друг одбор?" праша Џонатан.

"О, да повеќе пати. Но тие што никогаш не биле во Одборот, не можеа да се согласат со опис во Одборот, па најпосле се откажаа од таа идеја. И така, сите се

согласија дека лотаријата е единствен начин кој е објективно субјективен. Сите можеа да конкурираат, а речиси и сите учествуваа. Утрово беше извлечено делото дПразно летање.

Библиотекарот ги прекрсти рацете, потпирајќи ја главата со едната дланка. "Убав избор, зарем не?. Предноста е во тоа што влезот во библиотеката не е пренатрупан и што се штити животната средина."

"Но, зошто Советот на гувернерите не овозможува секому да купи уметничко дело според својот избор, наместо што бараат да се плаќа данок и да се купува тоа што е со лотарија избрано. Така би можел секој да го избере она што го сака."

"Некои себични поединци не би купиле ништо, а другите немаат вкус" свика библиотекарот. "Затоа мора да им се даде поддршка иа уметниците и на уметноста."

14. ПАВИЛЈОН ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ

Започна да се стемнува, а Џонатан се уште стоеше на скалите од библиотеката, гледајќи ја турканицата на градскиот плоштад. На негова радост, со заоѓањето на сонцето, плоштадот стануваше се пожив. Многу луѓе доаѓаа на делот од плоштадот што се наоѓаше зад библиотеката, каде што беше подигнат величествен карневалски шатор. Возбуден од глетката, Џонатан заборави на враќањето дома.

Гледајќи ги светлата и шаренилото, низ заглушувачката врева, Џонатан некако се проби до огромниот шатор, на кој се наоѓаа шарени натписи: "Карневал на Конгресот" и "Павилјон од посебно значење".

Една жена во црвено-црно трико, излезе од толпата и извика: "чујте и почувте! За да го доживеете најголемото возбудување во својот живот, дојдете во "Павилјонот од посебно значење". Го грабна за рака збунетиот Џонатан, кој стоеше со ококорени очи. "Сите добиваат, момче".

"А, колку чини тоа?", праша Џонатан иако не знаеше во што е работата.

"Ако имаш само 10 каласи ќе излезеш како богат човек!" одговори таа. Жената се сврте на петиците и мафтајќи со рацете, повтори: "Чујте и почувте. Павилјонот од посебно значење ќе ве стори богати."

Џонатан се вмеша во толпата и влезе во шаторот. Редарот ги водеше луѓето до слободните седишта кои беа распоредени во круг. Десет ученици стоеја зад своите седишта, очекувајќи го тоа што ќе се случи. Кога влезе публиката, ги намалија светлата и се слушнаа барабаните и фанфарите. Силната светлина од рефлекторите беше насочена кон еден човек со убав изглед, во сјаен црн костим и со свилен цилиндер на главата. Тој најпрвин и се поклони на публиката, а потоа и на десетмината во кругот.

"Добро вечер", рече тој. "Јас сум главниот политичар. Вечерва десетмина среќници ќе станат добитници во нашиот Павилјон од посебно значење. Сите ќе бидете добитници и сите одовде ќе излезете посреќни отколку што бевте пред влегувањето." Потоа, откако мавна со раката, главниот политичар се доближи до секого од оние во кругот и од секого зеде по еден сребреник. Никој не се колебаше да ги даде парите.

Потоа, со широка насмевка, измазнетиот човек најави: "Сега ќе дознаете какви се вашите награди." Наеднаш ги фрли фрли петте сребреници во skutот на еден од учесниците. Среќниот вресна од радост и почна да скока на околу.

"Ти не си единствениот добитник", извика главниот политичар. И така, сите станаа добитници, бидејќи, околу десет пати помина во круг, собирајќи пари од секого. По поминувањето на секој круг, фрлаше по пет сребреници на еден од нив, а среќниот секогаш врескаше возбудено.

Кога, најпосле вревата престана, а учесниците го напуштаа кругот, Џонатан излезе пред шаторот да види дали се сите задоволни. Жената во црниот костим стоеше на излезот од шаторот и ги прашуваше сите што излегуваа: "Се забавувавте ли убаво?"

"О, секако!" одговори еден, смеејќи се, "Беше симпатично."

"Одвај чекам да им раскажам на пријателите, можеби подоцна ќе дојдам пак."

Потоа се доближи нов возбуден учесник, додавајќи: "О, да, сите извлекоа награда од пет каласи."

Џонатан стоеше и замислено ја гледаше толпата која што се проретчуваше. Жената со трикото се сврте кон главниот политичар, кој мафтајќи ги поздравуваше луѓето. Таа му рече: "Ние сме посебно среќни, заработивме 50 каласи, а сите овие наивни се среќни поради тоа. Мислам дека идната година ќе мораме да го замолиме Советот на гувернерите да донесе закон, со кој сите ќе бидат должни да учествуваат во играта."

Во тој миг, дебелиот човек кој на влезот ги прегледуваше билетите, му се доближи на Џонатан зад грбот и го грабна за крагната. "Застани момче, мислиш дека бесплатно ќе ја гледаш претставата, нели?"

"Вистина жалам", му рече Џонатан обидувајќи се да се извлече од неговите раце. "Не знаев дека се плаќа. Оваа убава дама, толку атрактивно ја најави претставата..., а јас немав пари, па ..."

"Пушти го, тој е се уште дете", му рече жената на човекот од влезот. Потоа жената со широка насмевка на лицето, се сврте кон Џонатан. "Значи, ти се допадна претставата?"

"О, да госпоѓо", одговори Џонатан, потврдно кимајќи со главата.

"Па, дали би сакал лесно да заработиш малку пари?", го праша и додаде: "Или ќе те пријавам на карневалската стража."

"О, се разбира", одговори Џонатан несигурно, "што би требало да направам?"

"Мошне едноставно", рече жената. "Вечерва помини низ карневалот, подели им ги овие летци на сите и кажи им колку е весело во нашиот павилјон. Еве ти сега еден сребреник а другите ќе ги заработиш од секој учесник што ќе дојде со оваа реклама во рацете. А сега појди и немој да ме разочараш."

Кога Џонатан ја префрли вреќата со летци преку рамото, таа му дофрли: "Уште нешто. Кога вечерва ќе заврши претставата ќе ја пријавам твојата заработка, па утре ќе мораш да појдеш во општината да платиш данок кој изнесува половина од твојата заработка."

"Данок", повтори Џонатан, "а зошто?"

"Советот на гувернерите бара дел од твојата заработка."

Тогаш Џонатан дофрли, со надеж: "Мислам дека повеќе би работел кога би знаел дека нема да им кажете за мојата заработка, ми се чини дека два пати повеќе би работел."

"Советот е добро информиран, внимателно не следи", одговори жената. "Затоа немој да ми додеваш. Сите мораме да ги плаќаме своите гревови."

"Гревови?", се зачуди Џонатан.

"О да, данокот е воведен за да ги обесхрабри луѓето да не грешат. Со данокот за тутун се казнуваат пушачите, со данокот на алкохолни пијалаци - тие што пијат, а со данокот на приходи се казнува трудот. Идеал на оние горе, претпоставувам, сите да бидеме здрави и неработници."

15. ВУЈКО САМТА

Во градот постепено завладеа спокојство. Жената во трикото му исплати на Џонатан повеќе од 50 сребрени каласа, за рекламните летци што им ги подели на луѓето, кои потоа дојдоа во Павилјонот. Таа го замоли да дојде и утре вечер, да работи за карневалот. Џонатан беше многу уморен но немаше сила да ја одбие, па се согласи.

Она што му беше потребно на Џонатан, беше удобен кревет да ноќева. Но, бидејќи тука немаше пријатели, не знаеше што да преземе. Додека стоеше така, осветлен од слабата улична светилка, еден старец, во пижамы, излезе на тремот од својата куќа. Старецот, трепкајќи, погледна преку широките покриви на куќите.

Повеќе од љубонитство, а и со надеж дека ќе најде место за ноќевање, Џонатан му пријде на старецот и го праша: "Што гледате?"

"Покривот на куќата", рече старецот, тресејќи се од студ во својата ноќна облека. "Го гледаш ли дебелион, во црвено-бело-сивана облека? Како која куќа ќе посети, неговата арамска торба станува се потешка" Старецот покажа во далечина, на крајот од темната улица.

Џонатан погледиа во тој правец. Нејасната сенка на некој човек, бргу се качуваше по скалите на една куќа. "Е, да, го гледам", викна. "Зошто не дигнете врева и не ги опоменете луѓето од овој крај?"

"А, тоа никогаш не би го сторил" - рече старецот. "Вујко Самта е нервозен и лошо ќе помине секој што ќе му застане на патот." "Вие го познавате?", се зачуди Џонатан.

"Пст! Не зборувајте толку гласно", рече старецот, дигајќи го показалецот. "Вујко Самта оди во додатни посети кај онис што дигаат голема врева. Многу луѓе се прават божем спијат, дури и кога ќе им дојде во куќата."

"Не разбирам, зошто сите ги затвораат очите кога некој ги ограбува", му шепна Џонатан на старецот на уво, едвај воздржувајќи се.

"Луѓето молчат само во оваа априлска ноќ", објасни старецот. "Инаку би можеле да ја расипат радоста на Бадник, кога вујко Самта ги обиколува куќите и им дели на луѓето играчки и разни ситници."

"О", рече Џонатан, со олеснување. "Значи вујко Самта се враќа."

"Не, но луѓето сакаат да мислат дека е така. Јас се обидувам да останам разбуден за да утврдам што изнесува, а што враќа. Некој вид пасија, може така да се рече. Според она што јас го знам, вујко Самта повскето од украденото го остава за себе и своите цуциња и за неколкуте семејства што тој ги помага. "Но", рече старецот, стегајќи ја тупаницата од лутина, "вујко Самта внимателно дава секому по малку за да ги направи сите среќни. Затоа, секој април, кога тој доаѓа, сите спијат за тој да може да го земе она што го сака."

"Не разбирам", призна Џонатан. "Зошто луѓето не остануваат разбудени и не ја чуваат својата покуќнина и зошто не го пријават крадецот? Тие би можеле со свои пари да купат подароци и да ги даваат кому сакаат."

Неразбирањето на Џонатан го насмеа старецот: "Вујко Самта секој го сонува уште од детството. Всушност, луѓето ги учат своите деца дека играчките и другите работи доаѓаат на некаков волшебен начин, од небото и тоа бесплатно."

Погледнувајќи го измореното лице па Џонатан, старецот му рече да влезе и да се стопли малку. "Изгледа дека си имал тежок ден и потребно ти е место каде ќе ноќеваш."

Џонатан ја прифати поканата на старецот, а овој откако влегоа, го запозна со својата жена, која бргу му подготви топло какао со млеко и му понуди чинија полна со слатки. Кога ја снема и последната трошка од слатките Џонатан се намести на софата на која домаќините ставија ќебе и перница. Старецот го запали долгото луле и се оптегна во перниците на својата столица за нишање.

"Како започна сето тоа?" го праша Џонатан. "Некогаш ова го викавме Божик - најубав ден во годината. Тоа беше верски празник што се одбележуваше со подароци и веселба. Сите толку уживаа во тоа, што Советот на гувернерите, бидејќи се работи за значаен празник, одлучи да не им дозволи на поединците да се однесуваат непристојно и како што сакаат. Затоа, ги зеда работите во свои раце, за да организираат се како што треба. Како прво, неадекватните религиозни симболи мораа да се тргнат. Така Советот, официјално, Божик го нарече "Бжик", а името на популарниот митски дародавец го замени со името на вујко Самта кому му го подарија костимот од собраните даноци."

Старецот направи пауза, повлекувајќи неколку дима, а потоа притисна тутун во лулето. "Бжикните формулари се испратени во три примероци во Бирото на добра волја, Бирото ја одмерува дарежливоста за секој даночен обврзник, според посебен правилник што го осмислија советниците. Токму имаше прилика да ја видиш априлската акција на собирање подароци."

Следното на ред е Бирото за лоши и добри дела. Со помош на инкасаторите за морал, обрасците мораат да се пополнат со детално опишување на секое добро и лошо однесување во текот на оваа година. Бирото за добри и лоши дела вработува армија службеници и инспектори кои ја истражуваат вредноста на оние што ја вложиле својата петиција за да добијат подарок во декември. И, конечно, Комисијата за корекција на вкусот, ја стандардизира големината, бојата и обликот на избраните работи, издавајќи необврзувачки договори за веќе одбрани произведувачи на исправните политички определувања. Така, сите, без разлика, добиваат исти празнични украси за своите домови. На Бадник се повикува милицијата да ѝ пее на публиката пригодни празнични песни. "

Уморното момче веќе потона во длабок сон, а старецот го покри со ќебе. Потоа тој и жената прошепота: "Среќен Бжик!".

16. ЖЕЛКА И ЗАЈАК

Џонатан ја сонуваше жената во црвено-црното трико. Таа постојано му даваше сребреници, за потоа грабежливо да му ги одзема. Постојано му плаќаше, а потоа го ограбуваше. Џонатан одеднаш се разбуди и се сети дека мора да оди во даночната служба за да ја пријави заработката.

Старецот му понуди за појадок дебело парче леб со мармалад. Тогаш едно русокосо девојче влезе во собата. Ова четворогодишно девојче, кое постојано ги влечеше, погрешно спарените, доколенки, му е претставено како внуката Ана која е дојдена на гости, на неколку дена. Додека Џонатан појадуваше, девојчето скокаше наоколу по собата, молејќи ја бабаси повторно да ѝ ја раскаже приказната.

"Која, мило мое?" праша бабата.

"Таа што најмногу ја сакам, за желката и зајакот. Сликите се толку убави", рече умилно Ана.

"Па, добро", одговори бабата, вадејќи ја книгата од кујнскиот орман, која очигледно постојано ѝ беше при рака. Кога двете седнаа крај масата, бабата започна: "Беше еден..."

"Не, не. Некогаш одамна..." ја прекина девојчето.

Баба ѝ се насмеа: "Како што реков, живееле оддамна една желка која се викала Френк и едеи зајак што го викале Лисандер, кои собираа и разнесуваа писма по своето мало село. Еден ден, Френк, кого слухот го служеше подобро отколку нозете, слушна како некои соседи го фалат Лисандер, како е брз во своите испораки, бидејќи за неколку часа испорачува толку, колку што за тоа на другите би им требале денови. Бесен поради таквото омаловажување, бавниот Френк се одвлече до зајакот и започна разговор.

"Зајко", рече Френк, исто така бавно, како што и одеше. "Се обложувам дека можам да услужам исто толку муштериите колку и ти, за една недела. Ке се обложам во својот углед."

Ваквиот предизвик го изненади зајакот: "Прифаќам", му рече возбудено. Потсмевајќи и се на желката, соседите рекоа дека таа нема никакви шанси. За да се уверат во нејзиниот пораз, се договорија да се најдат на истото место по една недела. Лисандер отскока за да ги изврши подготовките, додека Фреик уште долго седеше, а најпосле и тој се одвлечка по својот пат.

Лисандер ги испрати известијата по целата земја и понатаму намалувајќи ги двапати цените, од оние што ги наплатуваше Френк. Поштата сега требаше да се испорачува двапати дневно, дури и за време на викенд и во празниците. По оддалечените ридишта, испораката може да се врши двапати во неделата, но газдите можеа да бидат сигурни дека поштата ќе дојде до нив.

Поминувајќи, Лисандер им свонеше на муштериите и им нудеше на лице место да купат маркички и коверти. Со додатно наплатување доставите ги вршеше во секое време, дење и ноќе, а пријателската и искрена насмевка беше бесплатна. Бидејќи беше ефикасен и љубезен, списокот на муштериите бргу се

зголемуваше. За тоа време од желката ниту глас. При крајот на неделата, Лисандер веќе беше сигурен дека ја добил опкладата, па утредента наутро наврати до судијата од соседството. На негово големо изненадување, таму ја најде желката како го чека. "Навистина ми е жал, Лисандер", му рече желката со спокоен развлечеп глас. "Додека ти трчаше од куќа до куќа, јас го испорачав само ова едно писмо. Биди љубезен и потпиши се тука". Френк му го даде на Лисандер документот на кој пишуваше: "Мене ми припаѓаат сите муштерии".

"Што е ова?" - праша Лисандер.

"Лавот, кралот на сите животни, ме определи мене, желката, за главен поштар кој ќе ги испорачува сите писма во земјата."

"Та тоа не е можно!", рече Лисандер луто. "Не е чесно!"

"И тој токму тоа го рече" - одговори желката. "Не е во ред, некој од неговите поданици да добива подобри услуги од другите. Затоа ми даде право на ексклузивен монопол, на сите да им обезбедам еднаков квалитет на услугите."

Сиот бесен, Лисандер пакосно праша: "Што му понуди за да му се оддолжиш?"

Желките не се смеат често, но, овој пат, Френк се насмеа: "Го убедив лавот дека ќе добие привилегија, сите свои писма да ги испраќа бесплатно, и, се разбира, бидејќи сета преписка се наоѓа во доверливи раце, ќе му биде полесно да ги контролира своите поданици."

"А што ќе правиш со своите вообичаени загуби?" - праша зајакот нервозно.

"Кралот ќе ги определи цените, а разликата ќе ја покријам од данокот. За кратко време никој нема ни да се сеќава дека ти си ми бил конкурент."

"Пораката од оваа приказна е," - го заврши бабата читањето, "дека секогаш, кога имаш некој важен проблем, можеш да ѝ се обрнеш на власта."

"Секогаш можам да ѝ се обрнам на власта кога имам некој важен проблем", повтори малата Ана. "Тоа ќе го запознам за да можам и самата да го правам, бабо."

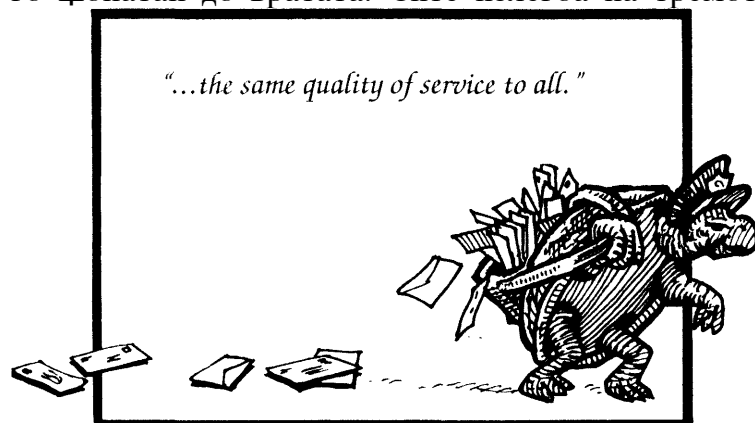
"Да мила."

"Можат ли животните да пишуваат писма и да зборуваат?"

"Не биди будалесто, дете, тоа е само измислена приказна."

Џонатан го заврши појадокот и им се заблагодари на старецот и на неговата жена за гостопримството.

"Ако некогаш нешто ти затреба, слободно јави се", рече старецот, испраќајќи го Џонатан до вратата. Сите излегоа на тремот да го поздрават уште еднаш.

17. ДАЈ МИ ГО ТВОЕТО МИНАТО ИЛИ ИДНИНАТА

Џонатан тргна низ улицата полетно и освежено. Општината се наоѓаше на патот кон плоштадот. Планираше да оди по покус пат, зад куќите што се нижеа долж улицата. Во сокакот се наоѓаа купишта кутии и други отпадоци, но тоа беше најкусиот пат што водеше до соседната улица. Џонатан брзо чекореше низ темната улица, обидувајќи се да не мисли па непријатното чувство што го имаше затоа што ја напушти живата и полна со светлина улица. Одеднаш почувствува рака која силно го стега околу вратот, и студена цевка од пиштол во ребрата.

"Дај ми го твоето минато или иднината", зарежа крадецот полугласно. "Што?", рече Џонатан, тресејќи се целиот, "што сакате?"

"Ме слушна, пари или живот", повтори крадецот, бодejќи го силно со пиштолот во ребрата. На Џонатан не трсбаше двапати да му се каже. Ја стави раката во џеб за да ги извади тешко заработените пари.

"Ова е се што имам. Меѓутоа, половината ми е потребна за да го платам данокот", рече Џонатан и го замоли: "Ве молам оставете ми ја половината".

Крадецот го олабави стегањето. Џонатан одвај го забележуваше лицето под меката шапка. Беше тоа жена која се насмеа и со длабок глас му рече: "Кога веќе мораш да се простиш со парите, подобро е да ми ги дадеш мене отколку на даночниците".

"Зошто?" праша Џонатан, ставајќи ги парите во нејзината тенка рака.

"Ако ми ги дадеш мене", рече жената, спуштајќи ги парите во кожното кесе, врзано околу половината, "јас ќе заминам и ќе те оставам на мир, даночникот пак, цел живот ќе ти ги зема парите, плодовите на твојот труд. Данокот ќе го употреби за во иднина да те контролира цел живот. Во секој случај, во текот на една година, тој ќе потроши повеќе твои пари, отколку што за целиот живот ќе ти земат некои случајни крадци."

Џонатан гледаше, не верувајќи во тоа што го слуша. "Па зарем даночниците, со собраните пари, не им прават добри дела на луѓето?" - праша тој.

"Се разбира", одговори жената. "Некои луѓе се богатат."

"Но, ако плаќањето на данокот е толку полезно, зошто не ги убедат луѓето во тоа, па самите да решат колку ќе плаќаат."

Џонатан, откако размисли, рече: "Можеби за убедување е потребно многу време и труд?"

"Точно", рече жената - крадец, кикотејќи се. "тоа исто така е и мој проблем. Ние го штедиме времето и трудот благодарейќи на пиштолот". И таа го сврте Џонатан со едната рака и почна систематски да ги пребарува неговите џебови. Задоволна што му ги зема сите пари, му ги врза зглобовите од рацете со тенок конец, го легна на земја, а устата му ја затна со крпче.

"Така, барем денес нема да одиш кај даночникот. Но, почекај малку, ми даде една идеја."

Таа седна крај Џонатан кој се закануваше, но не беше во состојба да се

помрдне.

"Слушај, рече таа, "политиката е некој вид ритуално чистилиште. Повеќето луѓе сметаат дека не е добро да се лаже, краде или убива. Едноставно, тоа не е човечки, освен во случај да можат да најдат политичар кој што тоа ќе го прави наместо нив. Политиката дозволува секому, дури и на оној со беспрекорен карактер, да краде, лаже, да посакува нешто страшно, па дури и да убива врз правна основа, а при тоа, совеста да не го гризе."

И, како да смислува завера, на лицето ѝ се читаше навестување на заговорувачки план.

"Мислам дека ми е потребно мало прочистување, за да ја исперам вината и ризикот", рече, правејќи се за миг сериозна, како да се концентрира. Потоа продолжи: "Мислам дека ќе ја посетам Леди Твид." Скокна на нозе и одалечувајќи се му дофрли: "Благодарам за сребрениците, немам доверба во книжни пари".

Џонатан гледаше како таа се оддалечува низ пустото сокаче. Борејќи се со јажињата, превртуваше низ главата што му рече крадачката. Изгледа дека беше беспомошен, освен ако не најде некој да му помогне.

"Дај ми го твоето минато, или иднината!" се сеќаваше Џонатан на зборовите од жената. Што подразбираше под тоа? "Сега знам, в свика, обидувајќи се да се извлече од оваа непријатност. "Моите пари, она што го имам е моето минато, резултат на мојот живот и минатото. Кога ќе ми се одземат парите, тогаш морам повторно да работам за да ги заработам повторно. Да ме убиеше, тоа значеше дека ќе ми го одземеше животот, а со тоа и иднината. Наместо да ме убие, ме врза и ми ја одзеде можноста да се движам, ме лиши од слободата во сегашноста."

Помислата да се врати на карневалот и да се обиде повторно да заработи пари, така го лутеше, што при самата помисла удираше беспомошно со петиците, бидејќи сега му беше должен на даночникот.

"Значи, животот, слободата, се што имам, се е тоа дел од мене самиот, само во различно време: иднина, сегашност и минато. Таа крадачка ме лиши од оној дел што ми беше најмил, ми го зема тоа што може најлесно да го употреби!"

Една од врвките му ја засече кожата на зглобот. Го здоболе многу и тој престана да се натеза, се опушти и почна да размислува за оваа своја непријатност. "Не знаев колку слободата е прекрасна, додека не ја изгубив."

18. ПАЗАР НА ВЛАДИТЕ

Џонатан престана да се обидува да се ослободи, кога од крајот на улицата слушна длабок звук. Му се доближуваше една огромна кафеава крава, душкајќи таму-ваму по купиштата губре што лежеа на улицата. "МУ..У..У..", мукаше таа, додека свонечот околу вратот и свонеше тивко и рамномерно. Одеднаш, од другата страна на улицата се зададе уште една крава, зад која одеше еден старец, со грубо лице и во рака држеше стап. "Дојди ваму, глупаво животно." брбореше старецот.

"Еј, помош, помош!" извика Џонатан.

"Кој е таму?" праша старецот, трудејќи се да види во полу-темнината.

"Јас сум", одговори Џонатан. "Ме ограбија, помогнете ми да се одврзам."

Старецот внимателно се доближи и кога виде дека е во прашње момче, го извади ножот од џеб. Откако го ослободи, Џонатан му раскажа на старецот што му се има случено.

"Еј", рече старецот, кимајќи со главата. Денес од секого мораш да се чуваш. Никогаш не би дошол во град да не морам да барам помош од владата."

"Мислите дека владата ќе сака и мене да ми помогне и да ми ги врати украдените пари?" праша Џонатан.

"Само ако на Пазарот на владите имаш подобра среќа од мојата, одговори старецот. Лицето му беше избрчкано, носеше облека од груба ткаенина, а на

нозете носеше чизми од сурова кожа. Спокојството и искреноста на старецот му помогнаа на Џонатан да ја поврати самоувереноста. Можеби овој овчар би можел да му помогне да отпатува од островот.

"Што е тоа пазар на владите, дали тоа е добиточен пазар?" -праша Џонатан.

Старецот го збрчка челото, гледајќи ги своите крави.

"Затоа и дојдов", рече. "Тоа е еден вид вариететска програма, а зградата е поубава и од банката, поголема од било која што досега сум видел. Внатре седат луѓе што расправаат за државните трици, од сите видови, па дури и за тоа, како јас да ја водам мојата работа."

"О", рече Џонатан, и праша: "Какви се влади се обидуваат да му наметнат на народот! "

Краварот се почеша по вратот, изгорен од сонцето и рече: "Таму беше еден човек кој самиот се нарекуваше 'социјалист'. Тој ми објасни дека неговите тип на влада би ми ја зел едната крава, како надоместок за тоа што другата крава би му ја дал на мојот сосед. Не обрнував внимание на неговите зборови. Се уште не ми беше потребна туѓа помош за на соседот да му подарам крава... ако веќе морам. Тука беше и 'комунистот'. Тој имаше штанд покрај првиот торбар. Имаше широка насмевка и постојано ми ја тресеше раката, поздравајќи се и зборувајќи ми онака пријателски, како многу ме сака и како се грижи за мене. Тој ми се допаѓаше додека не ми рече дека неговата влада ќе ми ги одземе двете крави. Тврдеше дека е тоа во ред, бидејќи сите ќе бидеме сопственици на сите крави, а тој би ми давал малку млеко, доколку смета дека ми е потребно. Се разбира, бев принуден да ја пеам нивната партиска песна."

"Тоа мора да е песна!", извика Џонатан. "Потоа не му бев повеќе потребен", продолжи старецот, "претпоставувам дека од кајмакот собра најмногу за себе. Потоа, шетајќи по огромниот хол го запознав и 'фашистот'. Старецот замолчи за да ја избрка едната од кравите од губриштето, а потоа продолжи: "И тој, исто така, беше полн со убави зборови, но всушност имаше иста идеја како останатите. Ми рече дека ќе ми ги одземе двете крави, а ќе ми продаде дел од млекото. А јас му велам: Што..., да ти платам за млекото од моите крави?' Тогаш тој ми се закани дека ќе ме стрела на лице место ако не го поздравам неговото знаме."

"Можам да се заложам дека од пазарот сте отишле на брзина," рече Џонатан.

"Пред да направам чекор", рече старецот, "тој 'бирокурат' ми се доближи и ми рече дека неговата влада ќе ми ги одземе кравите и ќе заколе една за да го намали производството, а другата би ја молзеле, со тоа што дел од млекото би иструрале во канализацијата. Па, која будала ќе направи такво нешто?"

"Навистина, сето тоа ми изгледа многу чудно", рече Џонатан и кимајќи со главата, праша: "Дали избравте некоја од тие влади?"

"Ни за жива глава, синко", рече старецот. "Кому му требаат тие? Наместо да ѝ дадам на владата да ми ги организира работите, решив да ги дотерам кравите на добиточен пазар. Една ќе продадам и за тие пари ќе купам бик."

19. НАЈСТАРИОТ ЗАНАЕТ НА СВЕТОТ

Тоа што го слушна од старецот го збуни Џонатан повеќе од било што друго. Каков е овој чуден остров? Пазарот на владите, звучи интересно. Затоа одлучи да појде таму и да најде неког кој ќе му помогне да се врати дома. А најпосле, можеби, ќе најде и неког што ќе му помогне да ги добие назад своите пари. Затиа тргна кон градскиот плоштад, бидејќи стариот овчар му рече дека таму се наоѓа пазарот.

"Нема да го промашиш", му вслеше старецот кога заминуваше, терајќи ги своите крави. "Најголема зграда на плоштадот."

Навистина, улицата го доведе право на плоштадот, каде, на спротивната страна, се наоѓаше величествена палата, најголема од сите што дотогаш ги видел. Над големата порта, врежано во камен, пишуваше: "Пазар на владите".

Џонатан истрча по широките скали на палатата и кога се најде во пеа, застапа, чекајќи да му се навикнат очите на темнина. Пред себе здогледа огромна сала која беше толку висока што светлината од ламбите не можеше во целост да ја осветли нејзината внатрешност. И, токму како што рече старецот, внагре се наоѓаа штандови накитени со знамиња и амблеми. Луѓето од штандовите им се обрнуваа на минувачите и им делеа памфлети. На крајот од салата, се наоѓаше огромна врата, од бронза, со големи мраморни статуи меѓу резбарените столбови. Џонатан помина низ салата, настојувајќи да ги избегне продавачите на владите. Не помина ни неколку чекори кога му се доближи една стара жена со големи обетки и златни белегии.

"Дали би сакал да ја дознаеш својата иднина, млад господине?", му се обрна, мамејќи го. Џонатан, со недоверба, го погледна тоа згрбавено суштество, покриено со шарени крпи. "Имам дарба да претскажувам. Можеби сакаш да ја видиш својата утрешнина, за полесно да го ублажиш стравот од иднината."

"Дали навистина можете да ја претскажете иднината?" - праша Џонатан, сомнително гледајќи во Циганката.

"Па се разбира", одговори таа, додека очите ѝ светеа од итрина и самоувереност.

"Мојот занает е најстар на светот."

"Навистина интересно.", рече Џонатан. "што употребувате, кристална топка, листови од чај, или...?"

"Не, во името на Белзевуба!", зарежа Циганката. "Денес имаме многу посовремени работи. Јас ползувам многу дијаграми и пресметки и моите муштерии ме наречуваат економист!"

"Навистина импресивно. Економист", Џонатан бавно го изговори зборот "економист". "Но, за жал, јас немам со што да Ви платам." Циганката се налути и веднаш се сврте да побара нова муштерија. Госпоѓо, Ве молам, дали би сакале да ми кажете една работа", ја замоли Џонатан, "иако немам со што да Ви платам. Кога обично луѓето Ви бараат совет?"

"Добро", рече Циганката, гледајќи го испитувачки. Се сврте околу себе да види дали има некој кој би можел да ги слушне. Потоа, како да му доверува некоја тајна, му прошепоти: "Доаѓаат секогаш кога сакаат да бидат сигурни во својата иднина, без оглед на тоа за какво предвидување се работи, особено ако е лошо. Луѓето подобро се чувствуваат кога тоа го слушаат од некој друг."

"И кој најчесто Ви доаѓа?" - праша Џонатан.

"Советот на гувернерите, тие се мои најдобри муштерии", гласеше одговорот. "Советниците ми плаќаат добро, со туѓи пари, се разбира. Потоа, во своите говори, ги користат моите предвидувања, за да ги оправдаат барањата за нови намети во иднина."

"Аууу!", извика Џонатан, изненаден. Претпоставувам дека имате голема одговорност. Да ли се покажало колку се сигурни Вашите предвидувања?"

"Тоа досега никој не ме прашал", се засмеа Циганката, гледајќи го право во очите.

"Искрено да ти кажам, поточно предвидување ќе добиеш со фрлање на парички во воздух. Тоа е нешто што секој може да го направи. Меѓутоа, никому тоа не му користи и никогаш не може уплашените луѓе да ги направи спокојни. Ниту јас би се збогатила, ниту советниците би станале моќни. И, како што гледаш, многу е важно да истапам со пекаква импресивна прогноза, затоа што, во спротивно, едноставно би нашле друг за таа работа.

20. БЕЗ ПРОИЗВОДСТВО

"Ова сигурно е седиште на сите моќници", рече Џонатан, гледајќи со страхопочитување во статуата и бронзената порта. "Каква прекрасна градба, со мраморни кипови и столбови. Сигурно дека за изградбата било потребно цело богатство.

Низ една широко отворена порта, Џонатан виде еден огромен амфитеатар полн со луѓе. Пробивајќи се низ толпата, во центарот здогледа платформа. Една група мажи и жени, што дигаа голема врева, стоеја околу платформата, мавтајќи со рацете пред еден господин, кој, облечен во убав костим и со достоинствен изглед, повремено повлекуваше по некој дим од својата дебела цигара. Тој гестикулираше пред групата вознемирени луѓе.

Џонатан, незабележано се доближи. Еден од толпата, кој мавташе со пенкало, во едната, и со лист хартија во другата рака, ги надвикуваше другите: "Чесен господине и високо почитуван советнику, дали е точно дека првиот советник штотуку го заверил законот, според кој, чевларите ќе бидат платени да не прават чевли?"

"Да, секако дека е точно", одговори советникот, грациозно поклонувајќи се.

"Да не е тоа некаков нов правец, некаков исклучок?" - праша човекот енергично, запишувајќи го одговорот на парче хартија.

Советникот, достоинствено кимна со главата: "Ах, ах, да тоа е нов правец..."

Жената, што стоеше од десната страна на човекот кој го постави првото прашање, го прекина советникот, пред тој да ја заврши реченицата. "Па ова е прв пат во историјата на Корода, чевларите да бидат платени, а да не произведуваат."

"Да", одговори советникот, "сигурен сум дека тоа е исправно."

Некој одзади ѝ викна: "Сакате да кажете дека оваа програма ќе помогне да се покачат цените на разни видови чевли, чизми, сандали и друго?"

"О да, да... туку, би сакале ли да го повторите Вашето прашање?"

Сега се слушна друг човек: "Дали тоа ќе ги поскапи обувките?"

"Да, тоа ќе им ги зголеми приходите на чевларите", одговори советникот, механички кимајќи со главата. Ќе сториме се што е можно да им помогнеме на чевларите."

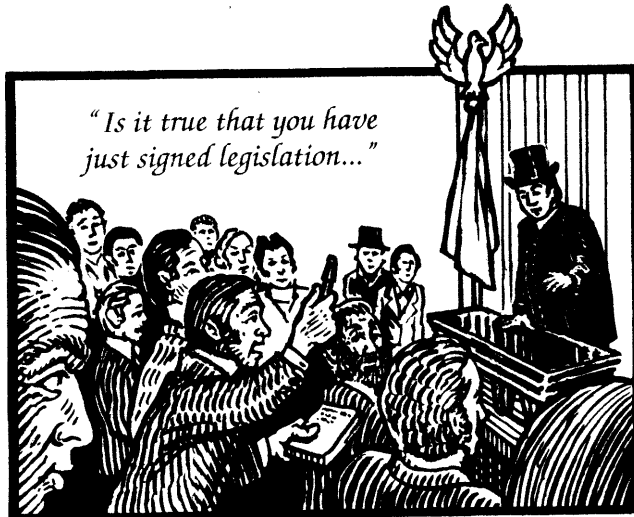
Еден кус човек, којшто не се ни забележуваше во турканицата, свика пред самата платформа: "Можете ли да ни кажете што ќе работи вашето министерство идната година?"

"Уф, хм, што рековте?"

"Вашата програма и какви ви се плановите за идната година?", праша нестрпливиот глас.

"Се разбира", рече советникот и направи пауза за да повлече дим од цигарата. "Уф, уф, хм, хм... верувам дека е добро што на оваа конференција за печат можам да објавам дека за идната година е планирано, на сите од големиот Остров Корода да им платиме за да не произведуваат ништо."

Се слушна заедничка воздивка на сите собрани: "На сите?"

45

"Се шегувате. За тоа е потребно цело богатство, ќе ви успее ли тоа?"

"Дали ќе успее, рече советникот, тргнувајќи се.

"Дали тоа ќе ги спречи луѓето да произведуваат? "

"Да, секако. Во нашата агенција, веќе со години, имаме прототип, рече гордо. "Ние никогаш ништо не сме произвеле. "

Во тој миг, на советникот му се доближи некој и го објави крајот на конференцијата. Групата репортери се стопи со толпата во амфитеатарот.

Светилките почнаа да се гаснат.

21. АПЛАУЗОМЕР

Сноп од рефлектори ја осветли платформата и публиката оживеа. Некој започна да плеска во ритам, а наскоро му се придружија и другите. Салата ечеше од врева на возбудената маса. Конечно, на платформата се појави човек со сребренеста коса. Имаше светол костим и најглупава насмевка каква Џонатан воопшто видел. Тој се нишаше напред-назад, додека возбудено ја поздравуваше воодушевената маса луѓе.

"Добредојдовте, добредојдовте, добредојдовте! Јас сум Фил, забавувач и многу ми е мило што имам вака прекрасна публика на нашава денешна претстава. А каква претстава ви приготвивме?! Подоцна ќе поразговараме со..., веќе знаете со кого ..., со Кандидатот. "

Скромно облечени девојки, што стоеја од двете страни на сцената, започнаа весело да мавтаат со рацете, а тоа предизвика френетичен аплауз.

"Благодарам, благодарам... Ви благодарам многу. Пред се, имам за вас едно големо, големо изненадување. Со нас е тука, никој друг, освен председавачот на кородската изборна комисија, за да ни ја објасни новата, револуционерна изборна процедура, за која толку многу сме слушале. "

Во тој миг домаќинот се сврте назад и театарлно покажувајќи со раката, извика: "Сега, ве молам, да ѝ искажете добредојде на докторката Јулија Павлова."

Публиката повторно воодушевено аплаудираше, поткрепувајќи го своето воодушевување со свиреж и извикување. Забавувачот Фил, се ракуваше со докторката Павлова, при тоа давајќи ѝ на публиката знак со раката да се успокои. "Чудесно, чудесно Д-р Павлова, Вие секако сте успеале да се здобиете со многу приврзаници во текот на изминатите години. "

"Ви благодарам Фил," одговори таа, полна со самоувереност. "Јас би рекла дека тоа беше 5,3 воодушевување "

"Чекајте, чекајте, сега ме збунивте", рече домаќинот, а персоналот на театарот ѝ даде на публиката сигнал. Во салата се слушна смеа. "Што подразбирате под 5,3 во одушевување?" - праша Фил.

"Па", рече докторката Павлова, "знаете, јас тука имам еден официјален аплаузомер, кој секогаш ми е при рака. Тој точно ми ја покажува количината на воодушевувањето на публиката."

"Та тоа е неверојатно... зарем не е така, народе?" Публиката пак заплеска, а штом вревата престана, Д-р Павлова продолжи: "Тоа, да речеме, беше 2,6"

"Неверојатно" рече домаќинот. "Што планирате со аплаузомерот? Дали ќе го употребите на следните избори?"

"Во право сте, Фил. Ние во изборната комисија сметаме дека не се завршува се само со пребројувањето на гласовите. Бројките не се доволни да решат кој ќе ги поставува критериумите во поглед на моралот, власта, благосостојбата и воодушевувањето."

"Тоа е неверојатно.", извика забавувачот Фил, а публиката повторно заплеска.

"Тоа е, да речеме, 4,3", рече Д-р Павлова.

"Како мислите да го изведете тоа, докторке?"

Нејзините густе веѓи се извиткаа над очилата и првото навестување на насмевката прелета преку нејзиното сериозно лице. "Годинава прв пат ќе биде употребен аплаузомерот во изборите на островот. Наместо својата одлука да ја напишат на ливчиња, гласачите ќе аплаудираат на знак од сигналната светлина, која ќе се појави покрај името на кандидатот, за кој сакаат да гласаат."

"Какво е мислењето на кандидатите во врска со новата гласачка процедура?" - праша Фил.

Ох, Фил, тие се воодушевени. Изгледа дека веќе ги подготвиле своите симпатизери за оваа новост. Одржаа безброј состаноци и им ветуваа на своите гласачи дека сите туѓи пари ќе ги потрошат на нив, а луѓето тоа секогаш ги воодушевува."

"Па, Ви благодарам што денес бевте со нас, предочувајќи ни ја сликата на поубавата утрешнина. И дојдете ни пак, ќе сакате ли? Дами и господа, еден голем аплауз за докторката Јулија Павлова."

Кога аплаузот конечно стивна, домаќинот, со широко кревање на раката, повторно покажа кон задниот дел на сцената. "Сега доаѓа моментот кој што го очекувавте со голема желба. Директно од изборната кампања доаѓа нашиот кандидат Џо. Да го слушнеме!"

Скокајќи преку сцената, со широко раширени раце, Џо весело им се обрна на присутните: Благодарам Фил. Нависта ми е мило што сум сега со вас, мил мој народе."

"Е па Џо, сега мораш да ни раскажеш што се крие во позадината. Го изненади целиот остров со своите изјави, најсензационални во текот на целата измината декада. Раскажи ни ја таа приказна."

"Никогаш подобар момент од овој, зарем не? Па добро. Мене многу ме загрижи необично високата цена на минатогодишните кампањи. Затоа решив да сторам нешто. Убеден сум дека гласачите на овој голем остров заслужуваат да бидат подобро наградени за своето учество, отколку досега. Тоа ме натера да формирам Општа партија."

"Општа партија!. Каква бриљантна идеја. Ти дури го промени и своето родено име, зарем не?" рече Фил.

"Точно Фил. Моето право име е Елиху Рут. Но, со него не можам далеку да дотерам како народен кандидат. Ако сакаш луѓето да ти веруваат мораш да им се допаднеш."

"На кој начин сакаш тоа да го спроведеш, Џо?"

"Наскоро, Општата партија, по градските дисконтни дуќани, ќе има на располагање свои основни црни и бели летци и постери. Настојваме, со помош на нашите идеи, трошоците на изборната кампања да ги преполовиме."

Забавувачот Фил го прекина: "Имате ли свој став по прашањето на дебатата?"

"Се разбира, впрочем како сите други партии", одговори Џо, и откако ја

стави раката в џеб, извлече врзулче хартија. "Ова е нашата бела хартија во врска со криминалот..., а ова нашата бела хартија по прашањето на сиромаштијата. "

"Но Џо, на овие бели листови нема ништо", се изненади Фил, бидејќи белите листови беа едноставно празни.

"Токму тоа целата работа ја прави привлечна, зарем не гледаш Фил? Зошто времето да се троши за да им се објаснува се на сите? Зошто луѓето да не напишат самите се што сакаат? Останува се исто, само што ги заштедивме трошоците за печатење."

"Навистина генијално. Додека другите кандидати само зборуваат за намалување на издатоците околу кампањата, ти навистина правиш нешто конкретно. Времето ни истечува. Дали можеш накратко да ни кажеш зад што стои вашата партија?"

"Се разбира Фил, тоа веќе одекнува низ целиот остров. Слоганот на нашата општа партија е: 'Ние веруваме во тоа, во што верувате и вие'"

"Многу Ви благодарам Џо. А сега, дами и господа, еден голем аплауз за генијалецот на изборната кампања, кандидатот Џо."

22. СПОРЕД ПОТРЕБАТА

Фанфари и барабани, шоуменот Фил ја подигна раката кон публиката: "Вашите родители, таму, надвор, веќе долго време го очекуваат нашето финале. Дванаесетгодишното патување на вашето дете е доведено до крај. Време е за матурските игри."

Големата сала ја исполни музика од оргули и, во ист миг, од двете страни се отворија вратите низ кои влетоа учениците со аглести ученички капи и во долги црпи тоги. Во салата се слушна аплауз, низ кој повремено се пробиваа зарипнати гласови и пискотници. Џонатан со шепот ја праша жената која стоеше до него: "Што се тоа Матурски игри?"

"Тоа е натпревар на младината од нашето училиште", одговори жената и застапа за да ја чуе најавата, а потоа продолжи напрегајќи се да ја надмине вревата. "Ова е кулминација на едно формално образование. Досега, целта на формалното образование беше да ја покаже важноста на вредната работа и на залагањето. Вечерва им укажуваме чест на најдобрите ученици во натпреварот и за нивниот вонреден успех. Но, најголемата награда, која се уште не е доделена, е Просталниот трофеј што го добива победникот на матурските игри."

Погледнувајќи накај говорницата, на Џонатан му се стори дека виде едно познато лице. "Која е таа што излегува на говорницата да ги поздрават учениците?" - праша тој.

"Па тоа е Леди Бес Твид", го слушна одговорот. "Зарем не ја познавате од весниците? Таа е нашата почитувана говорничка. Како член на Советот на Гувернерите и надзорник за индустриската политика, таа обично е почесен гостин на Матурските игри."

"Како се одвива сето тоа?" - праша Џонатан.

"Еве како", рече жената шепотејќи му на Џонатан на уво. "Леди Твид ќе одржи еден од своите вообичаени говори, а учениците ќе го запишат сето она што е во директна спротивност со она што го учеле во училиштето. Тој што ќе пронајде најмногу контрадикции, се прогласува за победник и носител на прочуениот Простален трофеј. Пссст... Леди Твид започна, слушајте."

"... така дознавме за убавините на слободата", грмеше со длабок глас Леди Твид. Ние знаеме дека слободата на одлучувањето и личната одговорност водат кон зрелост и развиток. Светот, со целата своја историја, се залага за слободата. Каков е тој благодат што сега живееме на слободен остров... "

Жената покажа на учениците што стоеја зад Леди Твид. "Погледнете ги како брзо пишуваат, ќе соберат многу поени."

"Зарем Леди Твид зборува спротивно од тоа што учениците го учат во училиштето?" - праша Џонатан.

Жената се смееше. "Слобода на одлучувањето? Глупост. Школувањето е задолжително. Децата мораат да одат на училиште и тоа мораат да го плаќаат сите. Сега молчи!"

"... и среќни сме што училиштата ни се добри, како може само да се посака", зборуваше Леди Твид, така што се ечеше. "Нашите наставници се модел на примерно однесување кон нашите ученици. Тие го осветлуваат патот кон демократијата и светлината на вистината и сознанијата..."

"Керка ми е трета од десно во вториот ред" рече жената возбудено, фаќајќи го за ракав. "Таа пишува, сигурна сум дека ги собра сите поени."

"Не разбираам, какви поени?", праша Џонатан.

"На најдобрата школа! Споредувањето не е можно без избор. Леди Твид го испраќа своето дете на приватни часови надвор од градот. Наставници за пример! Ха! Учениците се присилени да седат мирно и дванаесет години да ги извршуваат наредбите, за да добијат само ѕвездички и свидетелства. Ако учителот наместо паричен чек би добил ѕвездичка, тој тоа би го нарекол робување. Осветлувајќи го патот кон демократијата?! Нема шанси!. Примерот од класот е автократија."

Леди Твид се поклони длабоко. "... сега стигнавте до пресвртницата на својот живот. Секој од нас разбра дека сме само едно гласче во огромниот хор на човештвото. Знаеме дека натпреварот и немилосрдната и беспопштедна борба, за да се дојде до врвот, се неумесни во овој час. За нас најблагородна карактеристика е пожртвуваноста, жртва за потреба на другите, за мнозинството кое помалку е среќно..."

Жената речиси врисна од воодушевување. "Погледни ги учениците како пишуваат. Каков златен рудник на контрадикции! Во училиштето, постојано ги тераат да се надминат самите себе. А госпоѓа Твид е најгласна, со најголеми барања и со најмали обсири од сите. Таа успеа да се пробие до водечката положба на сите можни начини. Овие ученици знаат дека не втасале до тука, жртвувајќи ги своите години за неспособните ученици."

Џонатан, едноставно не можеше да го разбере тоа. "Сакате да кажете дека на учениците во училиштето им е кажано дека треба да се надминат самите себе, по матурата Леди Твид им вели дека треба да се жртвуваат за другите?"

"Сега разбра", одговори жената. Леди Твид проповеда за матурантите промени во светот. Секој според своите способности и секој според своите потреби. Тоа е иднината."

"Дали тие би можеле да бидат доследни, и да предаваат исто и пред и по матурата?" - запраша Џонатан.

"Властите работат врз тоа, школите се придржуваат кон старомодната традиција, според која, повисоките класови се наградуваат за најдобар успех. Следната година планираат да воведат еден сосема нов систем на степенување. Тие планираат да ги поттикнуваат и да ги наградуваат учениците за да ги подготват за новата реалност. Степенувањето ќе биде награда врз основа на потребите, а не според резултатите на работата. Најлошите ученици ќе добиваат петки, а најдобрите единици. Конечно, на лошите ученици им се потребни добри оценки."

Вртејќи со главата, Џонатан ги повтори нејзините зборови, за да се увери дека добро слушнал. Најлошите ученици ќе добиваат петки, а најдобрите единици!"

"Така е", рече жената, кимнувајќи со главата. "Мошне благородна и хумана одлука на госпоѓа Твид. Најдобрите ученици ќе учат да се жртвуваат. На школските власти им е наложено да побрзаат со усвојувањето на тој план за

унапредување на наставниот кадар. "

"Како го прифатија тоа наставниците?" праша Џонатан.

"На некои им се допадна, а на некои не. Керка ми ми рече дека најдобрите наставници најавуваат откази ако планот не се прифати. Таа можност засега се уште останува."

23. ПЛАТА ЗА ГРЕВ

Џонатан ја остави веселата толпа во амфитеатарот и појде низ еден долг ходник. Здогледа група луѓе што седеа на една клупа, со окови на нозете, поврзани со синџири. Дали тоа криминалци очекуваат судење. "Можеби овдешнава власт ќе ми помогне да си ги вратам парите што ми ги украдоа", помисли тој.

На левата страна од клупата се наоѓаше врата на која пишуваше:

"Министерство за принудна работа", а на другата страна стоеја стражари и тивко разговараа, не обрнувајќи внимание на своите затвореници. Можноста, некој да побегне, беше минимална.

Џонатан се доближи до најблискиот затвореник. Дете, од речиси дванаесетина години и не личеше на злосторник. "Зошто си во синџири?", го праша Џонатан. Детето прво погледна во Џонатан, па откако погледна и во стражарите, одговори: "Затоа што работев".

"Каква е таа работа што ти предизвика толкава неволја?" праша Џонатан, со широко отворени очи од чудење.

"Во бакалницата на Џек, ги пополнував полиците со стоки", одговори детето, погледнувајќи во човекот со белата коса кој седеше до него.

"Јас го имам вработено", рече Џек, снажен средновечен човек, со длабок глас. На него уште се наоѓаше извалкана работна престилка и беше окован како и детето.

"Детето рече дека сака да порасне и да биде како неговиот татко, кој е шеф на еден фабрички склад. Од тоа нема ништо поприродно. Но, бидејќи фабриката е затворена, татко му не можеше да најде друга работа, па јас помислив дека вработувањето на детето ќе му помогне на семејството. Големите дуќани ми конкурираа па ми беше потребна евтина работна рака. Меѓутоа, сега се е свршено.". Од лицето му се читаше дека е помирен со судбината. Тогаш започна детето: "Во училиштето, додека учиме да читаме и сметаме, не ни плаќаат, а Џек плаќа. Разносував порачки, ја одржував опремата и постојано ги читав во весници упатствата, врзани за нашава професија. Среќавав луѓе од разни годишта, а не само деца во училиштето. Џек ни помогна да ја платиме станарината. Заштедив пари и за велосипед. Сега пропаднав." Гласот му се губеше при самиот поглед на стражарите.. "Сега морам на превоспитување. "

"Превоспитувањето не е ни толку страшно, кога ќе помислиш на некои други можности", се уфрли еден дебел човек со кошница свенати трендафили. И тој беше во синџири и седеше покрај детето. "Тежок е овој живот. Никогаш не сум сакал да работам за друг и мислев дека најпосле сум ја нашол среќата. Добро ми одеше, продавајќи ги цвеќињава на улица и на плоштадот. Меѓутоа, на сопствениците на дуќани не им одговараше мојата конкуренција, па бараа од Советот на гувернерите да ја забрани работата на уличните продавачи. Потоа ми рекоа дека сум вон законот, дека претставувам неубава појава и закана

на општеството. Замислете, моето цвеќе и јас му се закануваме на општеството!
"

"Зошто не се откажавте од продажба на цвеќето?" - праша Џонатан.

"И да играм како свира советникот? Она што цел живот го сакав е да бидам свој газда. Најпосле, затворот и не е толку лош. Не морам да работам и имам соба од три квадратни метри што ја плаќаат сопствениците на дуќани. Навистина чудно, управникот на затворот мисли дека ми прави услуга... затоа што ќе ме рехабилитира. Мислам дека јас нив би можел да ги рехабилитирам. "

Потоа Џонатан се сврте кон групата жени во работна облека, што седеа до детето. "Зошто сте вие тука?"

"Ние имаме мал рибарски брод. Еден службеник ме запре додека ги растоварувавме тешките сандачи во пристаништето", рече една силна жена, со груб изглед и проникливи сини очи. "Тој ми рече дека тоа е повреда на Законот за безбедноста. Претпоставувам дека законите треба нас да не штитат од злоупотреба на работа. Органите на власта веќе двапати не затвараа, но ние тајно пак отидовме на пристаништето, да го подготвиме алатот за оваа риболовна сезона. Сега, кога последен пат не уапсија, ни рекоа дека добро ќе не заштитат. " Воздивнувајќи длабоко, таа праша: "Што ќе сторат со мојот син? Има само три години. Секаде го водев со себе и на работа. Смешно... потежок е од оние сандачи што ги носевме. "

"Вам тоа Ви е смешно", рече човекот чија убаво потстрижена брада го покриваше неговото младо лице. Буцкајќи го со лактот човекот што седеше до него на клупата, тој рече: "Џорџ работеше кај мене, по неколку часа дневно, две зими по ред, како еден вид чирак. Ми го одржуваше фризерскиот салон, го чистеше и ми помагаше околу

52

муштериите. Сега властите ми велат дека не сум му плаќал доволно за тоа што работел." Кревајќи ги бесно рацете, продолжи: "Да го плаќав како што бараат, не ќе можев да го примам на работа. "

На тоа Џорџ, со кисело лице, додаде: "Под овие услови и со отворено судско досие никогаш нема да добијам дозвола за отворање на своја берберница."

"Вие мислите дека имате проблеми", се вмеша жената со гордо лице, очигледно потресена од фактот дека ја дели судбината на другите. Џ, само што не заплака, доближувајќи го белото крпче до очите, рече:

"Кога ова ќе се појави во весници, кариерата на мојот маж ќе биде запечатена. И не сонував дека тоа што го работам е лошо. Што би сториле вие?" Прегрнувајќи ја младата брачна двојка, што беше во синџири. Мадам Инс продолжи: "Некогаш имав голема куќа. Трите мои деца се школуваа во најдобрите училишта, а јас сакав да се вратам во својата професија. Затоа се распрашував за помош во куќата. Вилјем и Елеонора дојдоа со одлични работни препораки, и јас веднаш ги вработив. Елеонора е одлична градинарка, а умее и околу колата. Способна е за

сите ремонти во куќата, а оди и по набавка.

И Вилјем ми беше од непроценлива помош. Тој е вешт со децата и секогаш е тука кога ми е нешто потребно. Тој ги потстрижува децата, чисти, готви и извршува илјада и една работа, подобро од мене. Кога ќе дојдам дома, можам да се одморам и да се занимавам со децата.

"Тоа е помош што секој би ја посакал", рече Џонатан. "Но што се случи па не успеа?"

"Во почетокот се одеше добро, тогаш мажот ми доби пово место во Бирото на добра волја, а неговите противници ја разгледаа нашата финансиска ситуација и утврдија дека не сме уплатиле социјално осигурување за Вилјем и Елеонора."

"А зошто не уплативте?, праша Џонатан.

"Тогаш не можевме. Трошоците за приватно школување, даноците и мојот мал приход во почетокот, едноставно не дозволуваа да ги вработам."

Во тој час Вилијем додаде: "За нас тоа би била голема неприлика." Жената го бучна со лактот и рече: "Внимавај Вил. Знаеш што ставивме се на коцка."

"Па", рече тој несигурно, Госпоѓа Инс ни ги спаси животите. Избегавме од нашиот остров поради глад и бруталната граѓанска војна, што се води таму. Немавме друг избор, требаше или да гладуваме, или да избегаеме, или да не отепаат. Затоа и дојдовме во Корода. Да не ни помогна мадам Инс, сигурно би не вратиле и сите би загинале.

"Да", рече Елеонора топло: "Ние многу Ви должиме за нашите животи и жалиме што поради нас упаднавте во оваа неприлика. Социјалиото осигурување никому од нас не ни пружи некаква сигурност."

Мадам Инс, длабоко воздивна пред да прозбори: "На мажот ми ќе му пропадне унапредувањето во Бирото на добра волја, а можеби и сегашната работа. Тој беше на чело на првата комисија во Корода за чување на националниот углед. Неговите противници ќе го обвинат за лицемерство."

"За лицемерство?" - праша Џонатан.

"Да, Првата комисија на Корода не им е наклонета на новодојдените."

"Новодојдените", повтори Џонатан, "а кои се тогаш придојдените?"

"Тоа сме сите ние другите. Сите наши семејства, во минатото, се дојдени од некаде како доселеници."

Џонатан голтна кнедла. Не смееше ни да помисли што ќе му се случи, доколку, по неговиот говор и облека, откријат дека и самиот е новодојден. Обидувајќи се да изгледа незаинтересирано, праша: "Што имаат против новодојдените?"

Рибарката се уфрли: "Тие момци од Советот на гувернерите не сакаат конкуренција. Новодојдените можат да бидат поагилни на работното место, да работат повеќе и тоа за пониски плати и на потешки работи. Би прифатиле и ситна работа која никој од нас не би сакал да ја работи."

"Застани малку, има многу поплаки на новодојдените", рече бакалот Цек.

"Новодојдените не го знаат јазикот, културата, не знаат да се однесуваат, не ги познаваат обичаите на островот. Се восхитувам од нивниот цврст дух. Готови се и животот да го дадат, само да дојдат ваму. Но, потребно е време за да се научи се. Денес е потешко отколку некогаш кога нашите предци избегале од далечните острови."

"Мажот ми", рече мадам Инс гордо, "се послужи со тие исти докази против новодојдените. Тој рече дека тие, пред да дојдат ваму, мораат прво да го научат јазикот и нашите обичаи. Им требаат и пари и образование. Мажот ми сега работи врз проширениот преднацрт за препознавање дури и на децата на новодојдените. Како што е планирано, и тие ќе бидат депортирани, додека не престанат да бидат товар, односно, додека не го научат јазикот, обичаите, додека не ги запознаат парите и не се здобијат со доволно знаење за да можат да се искажуваат."

Во тој миг, двајца луѓе, во службена облека и со полни торби се покажаа на вратата. Се доближија до мадам Инс, а таа се втури од страв. Едниот од двајцата, му даде знак на стражарот да ѝ ги симне веригите од нозете. "Сакаме да Ви го

искажеме нашето најдлабоко жалење за ова немило недоразбирање, госпоѓо Инс. Бидете сигурни дека за целата оваа работа се погрижија од највисоко место."

Со очевидно олеснување, мадам Инс се прости од другите и брзо, во придружба на двајцата службеници, се изгуби во долгиот ходник. Другите останаа без збор, а тишината ја разбиваше повремено свекот на оковите. Кога мадам Инс се оддалечи, стражарите се свртеа кон Вилјем и Елеонора, грубо ги одделија од другите, туркајќи ги на другата страна. "Оди си збирштинно од каде си дошла".

"Но ние не сторивме никакво зло", заплакаа Вилјем и Елеонора, "ние ќе умреме".

"Тоа не е моја грижа", промрмори стражарот.

Рибарката чекаше да се оддалечат по скалите и да ја затворат вратата, па тивко рече: "Ми се чини ќе биде твоја! "

24. ЧИЈА Е ТАА ДОБРА ИДЕЈА

"Ура, ура!", викаше човекот колку што го држи гласот. Упадна во собата во придружба на некои луѓе во црни униформи. Сите го гледаа како да им зависи животот од него. Водачот, со крупни чекори, се доближи до масата на која се наоѓаше филџан со кафе и со раката даде знак да му направат место да седне. Тие послушно отидоа во аголот од собата и трпеливо чекаа.

"Честитам", рече Џонатан, што и да прославувате. Смеам ли да ве прашам зошто сте толку среќни?" Џонатан гледаше во беспрекорно облечениот човек.

"Еј, кафево е врело", извика човекот, и, враќајќи го филџанот со кафе на масата, му пружи рака на Џонатан, велејќи му: "Јас сум Артур, а како е твоето име?"

"Џонатан. Мило ми е што ве запознав."

Артур, цврсто му ја стегна раката на Џонатан. "Џонатан, сигурен сум дека денес се збогатив. Штотуку го добив решавачкиот глас за мојот пронајдок: остар метал на рачка." "Како течеше гласањето?"

"Судот, со минимално мнозинство, изгласа: четири спрема три гласа и два воздржани, за да ми се издаде документ за патентот." "Каков патент?" - праша Џонатан.

Полн со себе, Артур објасни: "Тоа е највредното парче хартија на овој остров. Тоа ми обезбедува законски монопол за користење на една револуционарна идеја. Никој не смее да употребува остар метал на рачка, без да одобрам јас. Ке станам гнил богаташ", уживајќи заврши човекот.

На Џонатан му помина се низ главата, од моментот кога втаса на островот, па до жената што беше уапсена. "Кога го изумивте тоа?" - праша Џонатан.

"Не, јас не сум го изумил тоа. Еден сиромашен вреден работник, чие име е Чарли, пронајде се и поднесе пријава во Заводот за патенти. Од него, за мали пари, го откупив правото и најпосле се исплати се. Тој не беше во состојба да ги плати адвокатите", рече Артур, доближувајќи му се на човекот кој седеше до него. Па кој загуби при тоа надгласување?"

"Беше тоа вистанска војна. Стотина од нив изјавија дека за тоа размислувале пред мене. Некои тврдеа дека тоа е логичен чекор по откривањето на остар камен врзан на рачка." Артур застана за да дувне во кафето што го пиеше. "Ова последново гласање беше најостро. Тужителка беше некоја Даниела која тврдеше дека уште пред девет години направила прототип од направата и дека за тоа има преку 40 сведоци. Таа објасни дека тоа го направила од чисто љубопитство, како некој вид хоби. Играше на карта да предизвика симпатии кај судијата, зборувајќи дека е сиромашна и дека никогаш немала доволно пари за таксите што се даваат околу молбите за патентирање. Ех, луда среќа!" "Таа мора да дала многу пари за ова судење", се уфрли Џонатан. "Се разбира, но само благодареејќи на крупната сверка, како што е господин Ву

кој и ги плати адвокатите. Верувам дека и понуди исти услови какојас на Чарли. Даниела можеби сакаше само името да ѝ влезе во историјата. Вака, за неа повеќе никој нема да слушне. Артур се потпре со едната рака на сидот, очигледно уживајќи во победата.

"Секој од случаите имаше единствен пресврт. Елиша изјави пред судот дека сум му ја украм идејата со помош на Заводот за патенти... ех, како што рече, идејата дошла до мене... ех, и до Чарли. Зипер живееше на далечен остров, а другите се мртви, па така се надвор од играта. Некои протестираа истакнувајќи дека користењето на идеја не може да се смета како нечиј посед. Јас тоа ќе можам за 17 години."

"А зошто токму за 17 години?" праша Џонатан.

"Кој знае!?" се насмеа човекот. "Моите адвокати ми рекоа дека пред неколку стотини години, со што се согласија и некои пронаоѓачи од тоа време, два до три шегртувања до седум години се земале како магичен број. Се се исполницирало. Чисто празноверје, ако ме прашувате."

"Но, ако тие тврдат дека идејата е ваша, зошто таа ја губи важноста по 17 години? Дали го губите имотот по 17 години?"

"Хммм...", Артур замолче за да се напие кафе, а потоа нервозно го промеша филцанот. "Добро прашање. Обично нема временско ограничување за сопственост над имотот, но чекај..." Тој му мавна со раката на еден од аголог на собата и тој веднаш дотрча. "Што можам да сторам за вас господине Артур?" - праша услужно.

"Пол, зошто не можам да го поседувам патентот подолго од 17 години?"

"Целта на документот за патентот е", рече Пол, со монотон правнички глас, "да го стимулира иноваторството. Богатството што ќе се добие за 17 години е легално. Монополското користење на таа идеја се смета за доволна награда."

"А што се случува со оние што се занимаваат со пронаоѓаштво од некои други побуди?" праша Џонатан.

Артур и Пол се погледнаа изненадени. Пол праша: "Какви други Причини?"

На Џонатан му се стори дека одлуката на власта, според која еден ја заслужува наградата, а оној другиот не добива ништо, е неправедна. "Значи, секој што ќе направи остар метал на рачка, мора на двајцата да им плати?"

Пол се насмеа малку нервозно, гледајќи во Артур откосо. "Тоа зависи од Артур. Тој ќе реши дали ќе ги произведува сам или, во зависност од понудите на дрвосечите, воопшто да не го дозволи производството... 17 години, освен ако не се патентираат модификации на оригиналот, па со тоа да се продолжува рокот. Обрнувајќи му се на Артур, Пол додаде: "Веќе имаме кадри кои се занимаваат со тоа. Артур, се сеќавате, прво мораме да се ангажираме околу тој досадее закон за дрвосечите" Обрнувајќи му се на Џонатан, објасни: "Дрвосечите имаат некаква чудна и надмината претстава дека нивните стапови со кои ги урнуваат дрвјата мораат да се заштитат како нова идеја."

На Артур како да му се поврати самовербата. "Знам дека можам да сметам на тебе, Пол. Ти секогаш си пред играта."

"Но, господине", беше упорен Џонатан, "што би правеле денес да не добиевте на судот?"

Артур ги прегрна пријателски Пол и Џонатан и ги испрати до вратата, како да сакаше да го заврши разговорот. "Момче, биди сигуреи дека денес, да не добиев на судот, немаше да разговарам со тебе. Одам во фабрика, на брзина да го направам тој остар метал, да го ставам на рачка и да ја надитрам конкуренцијата. А овој мој другар, ќе побара некоја друга работа. Нели Пол? Можеби во производството, маркетингот, истражувањето? Секој нов остар предмет на рачка ќе мора да претрпи макар најмала измена, само за да бидеме чекор пред суријата."

"Уф" рече Пол, "звучи страшно."

Гледајќи го Артур како оди кон вратата, другите луѓе ги собраа своите торби,

и појдоа по него.

"Пол, рече Артур одејќи, "објасни ми ја уште еднаш ограничената одговорност, сакаш ли? Тоа е уште една прекрасна идеја, Џонатан."

25. ЗА ПОСТАРИТЕ: КЕ ТЕ ПРЕЛАЖАМ АКО НЕ МЕ ЧЕСТИШ

Пазарот на владите имаше повеќе простории и ходници од било кој лабиринт. Џонатан шеташе по долгите ходници, додека не намириса кафе и тазе печен леб. Следејќи ја миризбата дојде во една голема сала за конференции во која, неколку постари жени и мажи се караа, мавтајќи со тупаници. Некои се држеа за раце, како тоа да им помага во нивниот очај и разочарувањето.

"Што се случило?" праша Џонатан, гледајќи во големата кошница која на средината на холот се издигаше до плафонот.

"Зошто толку сте возбудени?" праша тој, но повеќето од старците не му обрнаа внимание туку продолжија да лелекаат и да се жалат заемно. Сепак, еден господин, кој изгледаше мошне сериозно, се доближи до Џонатан. "Тој, Првиот советник", прошепоти човекот, "пак ни го стори тоа. Не измами."

"Што ви направи?", праша Џонатан.

"Пред повеќе години", одговори старецот, тажно вртејќи ја главата, "Првиот советник, Карло Понци, ни раскажуваше за големите планови со кои требаше да се спречи било кој да гладува во староста, и било кога. Тоа ни се чинеше како добра работа. И така сите мислевме. Хмм", шмркна бесно и продолжи: "Заканувајќи им се со смртна казна, на сите им беше наредено, освен на Првиот советник и неговите службеници, да носат векни леб во оваа огромна кошница и тоа секоја недела. Сите што беа постари од 65 години и веќе беа пензионери, можеа да земат леб од кошницата."

"Сите даваа прилози, освен Првиот советник и неговите службеници!", извика Џонатан.

"Е, тие имаат специјален третман", одговори старецот, "а ние моравме, поголемиот дел од нашите лебови, да ги ставаме во посебни кошници, што беа резервирани само за нив."

"Добро е во староста да се биде обезбеден со леб", рече Џонатан. . "Да, мислевме дека тоа е чудесна идеја, бидејќи така секогаш ќе има леб за старите луѓе и сите можевме да сметаме на големата државна кошница. Затоа, повеќето од нас престанавме да штедиме за леб за во староста."

Старецот, чии што раменици беа свиткани под товарот на годините, погледна во избраздените лица на своите врсници, а потоа покажа на еден постар господин кој седеше на клупата. "Еднаш, овој мој пријател, ни даде некаква пресметка, според која, големата кошница би требало да остане без леб за неколку години. Тоа предизвика голема паника". На тие зборови, другиот старец кимна со главата.

"Затоа", продолжи старецот, "тргнавме кон кошницата и се изјазивме по неа. Не беше лесно, но не бевме толку слепи и слаби, како што мислат некои од младите советници. Кога погледнавме во кошницата, заклучивме дека е речиси испразнета. Кога другите го слушнаа тоа, дојде до големи немири, па му рековме на советникот Понци дека ќе му биде многу подобро ако стори нешто кошницава да се наполни, инаку кожата ќе му ја одереме."

"Претпоставувам дека се исплашил", рече Џонатан.

"Се исплашил!? Досега не сум видел некого толку вознемирен. Знае дека мошне сме незгодни кога ќе се налутиме. Прво предложи да се земе повеќе леб од младите работници, но тогаш тие побеснеа. Оној умен дел од младите рече дека тие сега сакаат да јадат леб, а не во некоја иднина. Некои им порачаа на младите дека лебот ќе се изгуби, кога тие ќе остарат."

"Што предложи уште советникот?", праша Џонатан.

"Понци предложи, секој да почека до својата седумдесетта година за да почне да зема леб од кошницата. Сите нас, што бевме близу до пензијата, тоа не налути, бидејќи сметавме дека лебот треба да ни се дава кога ќе наполниме 65 години. Најпосле, Понци даде една одлична идеја."

"Во добар час", свика Џонатан.

"Токму во право време, кога требаше да си обезбеди реизборност, Понци на сите ни вети по нешто. На пример, дека од помладите работници ќе земе помалку леб, додека на старците им ветуваше дека ќе им даде повеќе. Совршено," Старецот малку застапа, за Џонатан да може да разбере што зборува. "Работата беше во тоа што од година во година ќе има се помалку векни, така што наскоро ќе можеме да останеме гладни. Кога еднаш ќе исчсзнат тие векни, претпоставувам дека ќе печатат слики со векни за да не прехранат."

26. Вице верса

Џонатан сфати дека од Пазарот на владите ќе има мала полза, а големо главоболне, па излезе од палатата разочаран и обесхрабрен. Ако ништо друго, барем од рибарката разбра дека градот има пристаниште. Се уште се надеваше дека ќе најде брод што ќе го однесе дома.

На аголот, зад Пазарот на владите, Џонатан здогледа една жена, претерано нашминкана во еден многу тесен фустан, која внимателно гледаше во секој маж што поминуваше крај неа. Малку понатаму здогледа друга, во црни мрежести чорапи и во сосема кус фустан. Таа пријателски гледаше во Џонатан, кој сакаше да ја праша нешто за островот, но, пред да успее да прозбори, полицаиска "марица" долета од зад аголот и нагло закочи. Неколку полицајци скокнаа од автомобилот и ги фатија двете жени. Тие почнаа да врескаат, но полицајците, удирајќи ги со нозете, ги турнаа во автомобилот, ја затворија вратата и отидоа. Еден од полицајците остана, бележејќи нешто во својот мал нотес, што го извади од џебот.

Џонатан помисли дека ќе беше добро ако полицаецот беше во близина кога го ограбија. Ги има на секаде, но не таму каде што се потребни. Можеби е ова шанса да го пријави грабежот.

"Постете господние, би сакал да пријавам грабеж", се осмели Џонатан. "Тоа не е мој ресор", одговори полицаецот, не погледнувајќи го.

Џонатан се најде во мошне непријатна состојба. "А кој е вашиот ресор?"

"Морален", одговори човекот, "ние, во одделението за морал, не се занимаваме со неморални работи."

"Па и грабежот за кој јас зборувам, секако е неморално дело." Останувајќи без одговор, Џонатан го праша: "Зошто ги уапсивте жените?"

"Зарем не можеше да го процениш тоа по нивниот изглед?",

Човекот најпосле го одвои својот поглед од нотесот и го здогледа збунетото лице на Џонатан.

"Тие жени се виновни поради пружање на сексуално задоволство на луѓето, за пари. За нив би било многу подобро да извршиле размена со нив."

"Што подразбирате под 'размена'?" праша Џонатан, кој, кога човекот започна да зборува за сексуалните задоволства, веќе ги беше заборавил своите проблеми.

"Сакам да кажам..", полицаецот го нагласуваше секој збор, "дска треба да ги забавуваат своите партнери откако ќе рчуаат со нив, ќе се напијат пијалак, ќе танцуваат, ќе одат во театар... а не откако ќе примат готовина. Тоа би било покорисно за заедницата и сосема е законито."

Џонатан се збуни уште повеќе: "Значи, готовината не смее да се користи за сексуално задоволување?", праша тој.

"Се разбира, има исклучоци. На пример, готови пари можат да се користат само ако односот е снимен и ако им е прикажан па сите во градот. Во тој случај, тоа е јавен однос, а не приватен, и тогаш е во ред. Наместо да

ризикуваат да бидат фатени, учесниците можат да станат познати и да се збогатат, склучувајќи договори."

"Значи неморално е ако човек врши трговија со сексот, за готови пари, за чисто приватни цели?" - праша Џонатан.

"Се разбира, има и исклучоци во приватните парични трансакции, особено ако жените се облечени подобро од овие две уличарки" се насмеа.

"Краткотрајни договори за еден час или за една ноќ се незаконити. Но, ако партнерите склучат траен договор или за цел живот, тогаш можат да се користат и готови пари. Факт е дека родителите понекогаш ги стимулираат и своите деца да склучуваат такви договори. Тие што настојуваат да бидат благородни, сакаат да склучат вакви договори. Тоа се смета како законско средство за да се издигне или да се заштити некој.

Полицаецот заврши со пишувањето, па нотесот го стави во торбата, а од неа извади чекан и неколку шајки: "Дали би сакал да ми помогнеш?"

"Секако", рече Џонатан, а по главата му се моташе информацијата за моралот на општеството, која штотуку ја доби. Полицаецот се сврте и влезе во најблиската продавница, а потоа собра некакви штици од тротоарот, а една од штиците му ја пружи па Џонатан. "Еве држи го овој крај. Морам да ги заковам прозорците и вратата од овој дуќан."

"Зошто треба да го затворите дуќанот?"

"Дуќанот е затворен", одговори агентот, нејасно поради шајката што ја држеше во устата, "бидејќи сопственикот е обвинет дека продава срамни слики. Сега гнис во затворот."

"Какви се тие срамни слики?" праша Џонатан наивно. "Па, срамни слики се тие, на кои е прикажана некоја расипана и одвратна работа." "Дали сопственикот на дуќанот учествувал во таа одвратна работа?"

"Не, тој само ги продава сликите."

Џонатан размислуваше за ова што го слушна. Кога полицаецот ја закова вратата со штици, го праша: "Значи некој што продава срамни слики, станува виновен и поради самата срамна работа?"

Сега дојде ред и на полицаецот и тој малку да се замисли.

"Па, на некој начин е така", најпосле одговори. "Луѓето што продаваат такви слики се виновни што рекламираат срамни активности, бидејќи потрошувачите лесно паѓаат под влијание, знаеш веќе..."

Џонатан се чукна со раката по глава. "Сега се ми е јасно. Во тој случај, мора да сте ги уапсиле и фотографите што ја снимаат војната и убивањето. Дали и нашиот печат се смета за виновни бидејќи ги објавуваат сликите на убиените и иа оние што убиваат?"

"Ех, не, не!" извика човекот и, промашувајќи ја шајката, се удри со чеканот по палецот. Тресејќи го палецот од болка, се обиде да ги објасни своите зборови: "Сксуалната активност е скарадна. Со секс се занимаваат само перверзници. Пристојни луѓе ги осудуваат таквите активности. Од друга страна, војната, па и убивањето, се работи за кои и пристојните луѓе и перверзниците можат да читаат. Сите ние читаме за таквите настани. Всушност, фоторепортажите за војната можат да добијат и награда за новинарство."

Кога и последната шајка беше закована, Џонатан си замина со убедување дека овој човек е презафатен со работа, за да може да му пружи било каква помош во врска со некаков безначаен грабеж.

27. ВЕСЛИ БОБИНКИ

"Пссст! Дали сакаш да се чувствуваш убаво?" му шепна на Џонатан една невкусно облечена жена, минувајќи крај него. Гледаше нервозно околу себе, а потоа повтори: "Дали сакаш убаво да се чувствуваш?"

Откако го слушна полицаецот во врска со моралот, Џонатан не беше сигурее дали треба да ѝ одговори на жената. Но, бидејќи тој беше искрен и чувствителен ѝ одговори невино: "Зарем не сака секој да се чувствува убаво?"

"Појди со мене", рече жената и го фати за рака. Потоа го поведе по една уличка, низ еден темен урнат влез. Тоа Џонатан многу го потсетуваше на неодамнешниот грабеж, па се обиде да се спротивстави. Пред и да можеше нешто да стори, жената го вовлече во некаков кафез, ја затвори вратата и ја заклучи. Откако му рече да седне, извади од торбата кутија со цигари и запали една. Потоа бргу повлече еден долг дим.

Џонатан се промешколи на неудобниот стол и праша: "Што сакате од мене?"

Испуштајќи дим, жената грубо го праша: "Дали сакаш весели бобинки?"

"Што се тоа весели бобинки?" праша Џонатан.

Жената со сомнение промрмори: "Не знаеш што се весели бобинки?"

"Не", одговори Џонатан, "и навистина мислам дека тие не ме интересираат. Ви благодарам."

Дури сега жената ја забележа неговата изветвена облека. "Кажи ми, ти изгледа не си одовде?" - го праша таа. "Всушност не сум", со страв рече Џонатан, плашејќи се да не го пријави како придојден.

Пред да можеше да продолжи, жената извика некому: "Лажна узбуна! Дуби, излези надвор. Една замаскирана врата се отвори и влезе еден полицаец во униформа. "Од каде ли извираат овие полицајци, се праша Џонатан.

"Како си?" рече полицаецот, здравејќи се пристојно со Џонатан. "Јас сум Дуби, а ова ми е партнерката Мери Џејн. Жал ни е што те уплашивме, но ние сме тајни агенти за искоренување на трговијата со весели бобинки. "

"Обрнувајќи се кон Мери Џејн додаде: "Умирам од глад. Ајде да го орасположиме овој сиромав, да се поткрепи малку."

Двајцата почнаа да вадат од плакарот разни кутии, тегли и шишиња. Кога беше се отворено и сервирано, започнаа да се послужуваат. На Џонатан му потекоа лиги од устата, гледајќи ја таа гозба од разни слатки, тазе леб, путер, мармалад, сирење, чоколадни бонбони и други мезелпаци. Дуби зеде малку бисквити и ги премачка со путер и со џем, служејќи се само со прстите. "Навали",

му рече со преполнета уста, покажувајќи со раката на масата.

Џонатан зеде парче леб и започна лакомо да јаде. Откако застана со јадењето, за да го продолжи разговорот, тој повторно праша: "Што се тоа весели бобинки?"

Мери Џејн го наполни филџанот со кафе, ставајќи во него три лажички шеќер и додека тураше преку кафето густа, блага павлака, рече: "Весели бобинки се илегално овошје. Кога би се обидел да ги купиш од мене би можел да одиш в затвор десет години." Мери Џејн и Дуби се погледнаа, а потоа гласно се насмеаа.

Џонатан речиси се задави. Малку требаше да настрада. "Но, што има лошо во тие весели бобинки. Се разболува ли човек од нив или станува агресивен?"

"Уште полошо од тоа", рече Дуби, бришејќи го со раков путерот и мармаладот, што му беа размачкани по лицето. "Веселите бобинки прават човекот да се чувствува добро, па после им се предава на соништата."

"Грозно", рече Мери Џејн, палејќи дебела цигара и додавајќи му ја на Дуби. Потоа промрмори нешто, зеде бисквита и ја премачка со дебел слој сирење: "Тоа е само бегале од реалноста."

"Да", рече Дуби, поправајќи го ременот и зборувајќи нешто нејасно, бидејќи устата му беше полна со бисквити. Џонатан дотогаш немаше видено човек, толку бргу да ја полни устата со храна. "Денес младите", продолжи Дуби, "едноставно не чувствуваат никаква одговорност спрема себеси. Затоа, кога, како решение, ќе ги прифатат веселите бобинки, ние сме тука да ги вратиме во реалноста. Ги апсиме и ги испраќаме на робија."

"Дали тоа е во нивни интерес?" праша дискретно Џонатан, барајќи салветка. "Се разбира", му одговори Мери Џејн. "Сакаш ли малку виски, Дуби?" Дуби, со една гримаса, ѝ ја додаде мрсната чаша, што оваа ја наполни до врв, турајќи од бокал. Враќајќи се на темата, му рече на Џонатан: "Па, гледаш, веселите бобинки кај човекот создаваат навики."

"Како мислитс тоа, навики?", праша овој.

"Тоа значи дека постојано чувствуваш потреба да ги земаш се повеќе и повеќе, и на крај стануваш зависен од нив, и повеќе не можеш да живееш без нив."

Џонатан малку размисли. "Мислите слично како со храната?", рече одвај чујно, бидејќи Дуби подждригна гласно.

Дуби се смееше воздржано, уживајќи во својата втора чаша со виски и повлекувајќи длабоко дим од својата цигара. "Не, не", одговори тој, "веселите бобинки не се хранливи, дури можат да бидат и штетни. Сакаш ли да ми го додадеш пепелникот, Мери Џејн?"

"А во случај, веселите бобинки да нашкодат", рече Мери, шмркнувајќи од кафето, по чоколадните бонбони, "тогаш сите мораме да го плаќаме лекувањето на тие зависници. Гледаш, Советот на гувернерите не задолжи, поради милосрдие, сите да му плаќаме лекување на секој поединец, без разлика колку болеста е сериозна.

Затоа, употребата на веселите бобинки би претставувала голем товар за сите нас."

На Џонатан му се отпушти: "Ако луѓето доброволно си го уништуваат своето здравје, зошто вие морате да им го плаќате лекувањето?"

"Даночна обврска", рече Дуби. "Тоа претставува хуман гест. Советот плаќа многу обврски, како на пример, нашите плати или големите затвори. И немој да забораваш дека минатата година Советот на Гувернерите, поради слабата жетва, им даде парична помош на фармерите, и на производителите на тутун и на шеќерна репка. Даноците исто така се неопходни и за случај кога човекот ќе се разболи. Тоа е за нас пристојна, цивилизациска работа. Подај ми ја солта, те молам Мери Џејн."

Мери Џејн му ја подаде солта, кимајќи со главата во знак на поддршка, а потоа од догорчето на претходната цигара запали нова:

"Бидејќи имаме обврска да помогнеме секому, мораме исто така да

контролираме кој што работи. "

"Мислите на себе?", праша Џонатан.

"Па не ние лично", рече Дуби, и од џебот извади шишенце, во кое се наоѓаа неколку црвени апови и веднаш ги голтна. "Политичките првенци, одлучуваат во наше име, кое е добро однесување и кој мора да плати затоа што се однесува непристојно. Тие, донесувајќи ги тие одлуки, не грешат, што не би можело да се рече за нас. Мери Џејн, сакаш ли неколку апчиња за да се успокоиш? "

"Ти благодарам многу, не сакам", му одговори љубезно, и, туркајќи ја малата метална кутија преку маса, додаде: "Моите мали црвенкави, делуваат многу побргу. Пробај, ако сакаш."

Џонатан упорно размислуваше: "Дали нивната мудрост влијае на тоа, луѓето да се однесуваат исправно?"

"Подобро е за луѓето да е така!", извика Дуби, местејќи се на столот. Потоа пивна уште малку виски, за полесно да ги голтне аповите и се загледа во Џонатан. "Ако работат спротивно, ние во затворот ги учиме да се однесуваат одговорно! "

Дуби започна да ги наговара да му се придружат во пијачката. "Не, благодарам", рече Џонатан, поставувајќи ново прашање: "што значи одговорност?"

Мери Џејн стави малку виски во кафето, а потоа млеко и шеќер. "Не знам како да ти... Дуби, подобро е ти да му објасниш на момчево."

"Хмм! Да размислам." рече Дуби, наместувајќи се удобно во столот и тргајќи уште еден дим. Би делувал и мудро да не се залула наназад и за малку ќе паднеше. А откако застана стабилно, рече:

"Одговорноста би требало да значи поднесување на последици за своите дела. Да, токму така. Тоа е единствениот начин да пораснеш, мислам да научиш. Димот се повеќе го покриваше Дуби, а тој се поживо плукаше, настојувајќи да ги концентрира своите мисли на одговорноста.

"Не, не," го прекина Мери Џејн, "тоа е себично. Одговорност треба да значи преземање грижа за другите. Знаеш веќе... внимавајќи на нив да не се повредат, да ги заштитиш од себеси. "

"Постои само еден начин да се заврши оваа расправа", пресече Дуби, станувајќи и туркајќи го притоа столот на кој седеше. "Мораме момчево да го одведеме до Големиот иследник. Само тој може да му објасни што е одговорност."

28. ГОЛЕМИОТ ИСЛЕДНИК

Сенките стануваа се подолги. Беше доцна попладне кога Џонатан и неговите двајца придружници, Мери Џејн и Дуби, излегоа на улица. Дојдоа до еден парк, во кој, луѓето што влегуваа, се собираа во еден агол. "Добро е", рече Мери Џејн, "поранивме". Наскоро ќе пристигнат сите што сакаат да ги слушнат пораките на Големиот. Тој може да одговори на сите твои прашања. Потоа седнаа на трева. Дуби, кој се беше прејал и испи премногу виски, легна на меката трева и веднаш се успа. Мери Џејн молчеше. Насекаде околу нив луѓето ги зазедоа местата. Најмногу луѓе имаше под кошниците од дрвјата и седеа чекајќи.

Набргу, една висока, испиена персона, сета во црно, влезе во средината на толпата. Се доближи полека, ги погледна лицата на луѓето кои, полни со очекувања, гледаа во него. Вревата се успокои, дури и штурците престанаа со свирката.

"Војната е мир! Незнаењето е моќност! Слободата е ропство!", извика човекот, а неговиот глас проникна во телото на Џонатан. Тој погледна во масата и виде дека сите се обземени со страхопочитување. Се покажа дека овие зборови не збунува никој.

На Џонатан, речиси несвесно, му излета: "Како тоа мислите, слободата е ропство!?"

Големиот иследник пробивно го погледа младиот човек што го постави прашањето. Кој е тој што се осмели да го прекине текот на неговите мисли? Никој не се помрдна. Само се слушаше шумот на лисјата што се нишаа на ветерот. Тогаш, Големиот иследник загреме кон Џонатан и кон толпата: "Слободата е најголемиот товар што човештвото може да го носи" Врескајќи, ги крена рацете над главата, правејќи со нив крст. "Слободата, тоа се најтешките синцири!

Џонатан беше упорен: "Зошто слободата е товар?" Не можеше да се совлада, мораше да ја сфати смислата на тие зборови.

Доближувајќи му се со два чекора, наднесувајќи се над него, човекот продолжи: "Слободата е огромен товар за луѓето." И, со болка и ужас, Големиот иследник извика: "Слободната волја наполно ќе ве направи одговорен за вашите дела." Толпата се повлече пред неговите зборови, некои ги притиснаа ушите од страв.

"Како мислите тоа, одговорни?" тивко праша Џонатан.

Изнервиран од неговата упорност, иследникот, како да се одлучи на поинаков приод. За миг изгледаше како да се смалува, а лицето му добиваше благ израз. "Некои од вас, мили мои браќа и сестри, како да не ја разбираат опасноста за која зборувам. Затворете ги очите и замислете една билка." Гласот му беше свечен и убедлив.

Сите, освен Џонатан, ги затворија очите и започнаа да се концентрираат. Иследникот, сугестивно започна да ја опишува сликата пред насобранитс. "Таа билка не е ништо друго отколку мала нежна грмушка, чиј што корен е врзан за земјата. Таа билка не е одговорна за своето делување. Ах, прекраени билки!. Сега, мили мои, замислете едно животно, симпатичен, мал, вреден глушец кој трча меѓу билките во потрага за храна. Ова суштество не е одговорно за своите постапки, бидејќи се што ќе стори глушецот е предодредено од природата. Ах, природата! Среќно животно. Ни тоа, ниту билката, никогаш не страдаат од бремето на некои одлуки, бидејќи никој од нив не се соочува со можноста на избор и со вредностите. Затоа никогаш не можат да згрешат."

Неколкумина од групата занесено потврдија: "Да Големи иследнику, да, да, така е". Иследникот се исправи, станувајќи некако повисок и продолжи: "Отворете ги очите и погледните околу себе. Човековото битие кое ќе подлегне пред изборите и вредностите, може да згреши. Лошиот избор и вредностите, можат да ви наштетат и вам и на другите. Дури и чувство на можна вина, може да го создаде и чувството на страдање. А тоа страдање претставува... одговорност."

На тие зборови луѓето почнаа да треперат и уште повеќе се стиснаа едни кон други. Едно момче што седеше близу до Џонатан, одеднаш извика: О, те молиме господару, како да ја избегнеме таа судбина? Кажи ни како да се ослободиме од тој голем товар?"

"За тоа е потребен голем труд, но заеднички ќе можеме да ја совладееме таа опасност". Одговори човекот во црно и продолжи да зборува тивко, па Џонатан мораше да се наведне за да го разбере. "Верувајте ми, а јас ќе донесувам одлуки за вас. Тогаш ќе бидете ослободени од сите страдања и вина кои слободата ги носи со себе. Јас ќе ги преземам сите ваши грижи врз себе."

Тогаш иследникот, ги крена високо рацете и извика: "А сега напред, појдете сите заедно и прошетајте по сите сокаци и улици, тропнете на секоја врата и изборете се за секој глас, онака како што ве научив. Така ќе победиам и се ќе одлучувам во ваше име." Масата викаше во знак на одобрување, а потоа се разлеа на сите страни. Луѓето се туркаа и се кубеа. Секој сакаше прв да излезе на улица. Придружниците на Џонатан заборавија на него и исчезнаа заедно со другите. Останаа само Џонатан и Големиот иследник. Џонатан го гледаше лудото трчање на луѓето, а потоа се сврте кон човекот во црно. Иследникот гледаше некаде покрај Џонатан, како да сакаше да ја согледа визијата на иднината. Најпосле, Џонатан го прекина мачното молчење, со последното прашање: "Каква добрина ќе добијат тие кои своето право на одлучување ќе го

пренесат на Вас?"

"Никаква", одговори иследникот, потсмевајќи се, "и тоа затоа што добрината може да постои единствено таму каде што постои слобода на одлучување, односно слободен избор. А моите следбеници, моето стадо овци, добрината ќе ја подредат на спокојството. А ти малечок, што поставуваш толку прашања, што бараш ти? Помогни ми да победам на изборите и јас ќе ти овозможам што и да посакаш. Дозволи ми да одлучувам наместо тебе и твоите прашања повеќе нема да имаат никаква важност." Џонатан, без збор, се сврте и почна да бега. Зад него ечеше смеењето на Големиот иследник.

29 ЗАКОН НА ГУБИТНИЦИТЕ

Џонатан скиташе без цел додека не слушна јасен звук на гонг што се разлеваше низ улиците. Обидувајќи се да утврди од каде доаѓа звукот, сврте во една улица која го одведе повторно на градскиот плоштад, на кој толпа луѓе пискаше и дигаше голема врева. Верувајќи дека се работи за некоја несреќа, тој ѝ се придружи на групата која одеше кон една платформа, на средината од плоштадот.

Исплашен, Џонатан настојуваше да дознае што се случува. На платформата, издигната повеќе од еден метар од земјата, еден човек викаше колку што го држеше грлото: "Во овој агол се наоѓа, за последните шест месеци, непобедениот шампион на Интернационалниот работнички шампионат, тежок 130 килограми, Стрaшниот Тигар лично, Карл Марлоу, наречен "Дробилка". Одекна силно ракоплескање, придружено со негодување и свиркање. На една страна, крај масата за играње карти, седеше еден човек со лузна на лицето и внимателно работеше со куп хартии и пари.

"Простете господине", му се обрна Џонатан.

"Стави го својот влог, момче" го прекина човекот со лузната на лицето. "Имаш само неколку секунди на располагање, пред да започне новата партија." Во истиот момент, Џонатан го турна една стара жена која стави повеќе банкноти на масата. "Педесет на шампионот, бргу", рече таа.

"В ред, госпоѓо, рече човекот и стави штембил на билетот што го искина од книшката. "Повелете, Вашиот контролен бон."

Во тој миг, најавувачот во рингот свика: "А во овој агол таму, се наоѓа предизвикувачот, работник во пристаништето, кој е тежок 150 килограми, целиот во мускули - "Коскокршач".

Џонатан, повторно му се обрна на човекот крај масата: "Дали се работи за некаква неприлика? Дали ќе има борба?"

"До борба секако ќе дојде, но тешко да се случи некаква неприлика", одговори човекот. Никогаш не ни било толку добро. Во оваа средина, борбата е вистински благослов." Потоа се слушна гонгот и човекот извика: "Кладењето е завршено." Борбата започна. Двајцата противници, вешто ги изменуваа и избегнуваа ударите. Не дигајќи го погледот од парите, човекот сепак ја забележа вознемиреноста на Џонатан поради насилието. "Слушај синко, нема потреба да се возбудуваш", му рече. "Двајцата, и оној што ќе изгуби и оној што ќе добие, ќе однесат дома многу пари. Тие знаат во што се впуштаат."

"Колку рунди ќе боксуваат?" праша Џонатан, чувствувајќи се непријатно и подигајќи се на прсти за да види над главите на публиката.

"Се додека еден од борците не биде повреден", рече човекот, надвикувајќи ја вревата. Во тој миг, еден од натпреварувачите се испружи на подот. откако доби силен удир. Човекот со лузната ги преброја парите и ги стави во метална кутија.

"Зошто мораат да се борат додека еден не биде повреден?", праша Џонатан.

"Победениот мора да биде крвав или нешто да му биде скршено, за да може да ја добие наградата. Победникот добива свој дел од парите од кладењето, како и во секоја борба, зарем не?"

"Па претпоставувам дека е така", одговори Џонатан несигурно. Ова е

најпопуларен натпревар на овој остров и затоа што некогаш победениот добива повеќе пари од победникот."

Џонатан ги ококори очите од изненадување. "Верувате ли дека секој, па и неискусен борец, каков што сум јас, може да се збогати ако изгуби.

"Колку понеискусен, толку подобро. Но секој не може да се вклучи во играта", одговори, внимателно гледајќи го Џонатан и го праша: "Дали си ти продуктивно вработен работник во оваа заедница? Треба, како гаранција, да имаш добра работа за да го предизвикаш шампионот."

"Па... ова... не сум вработен", рече Џонатан збунето. "Не разбирам, зошто вработениот би ја ризикувал работата, ако го предизвика шампионот."

"Зарем не си слушнал за Законот за губитниците?" праша човекот.

Во тој момент звукот на гонгот го означил крајот на рундата. Публиката стивна, па Џонатан и човекот можеа да разговараат не надвикувајќи се. "Каде беше досега момче?" одеднаш праша човекот. "Не е секој готов да влезе во ринг. Но, на некои им заигрува срцето бидејќи веруваат дека можат да станат нови шампиони. Покрај тоа, Законот на губитниците им обезбедува безброј бенефиции, Победениот во борбата не мора повеќе да се грижи ниту за плата, ниту за лекарски услуги."

"А зошто?" праша Џонатан.

"Бидејќи во Законот за губитниците стои дека работодавецот мора да ги поднесе сите лекарски трошоци. Работодавецот, на губитникот мора да му дава плата исто како да е вработен кај него. До појавата на овој закон борбите беа без инспирација."

Џонатан го истегна вратот и успеа, преку гледачите, да види еден борец кој лежеше во аголот на рингот кому помошниците му го квасеа лицето. "Зарем работодавецот не е должен да плаќа оштета само за повредите што се случуваат на работа?" праша тој. "Каква врска има работата со овие борби? Како Законот за губитниците може да го присили работодавецот да плаќа оштета за повредите кои немаат никаква врска со работата?"

"Нашиот совет иа гувернерите долго размислуваше за тоа", одговори човекот. Гувернерите веруваат дека не би било праведно, повредениот работник сам да ги сноси трошоците на лекувањето, иако тој исклучиво ја има одговорноста за тоа, бидејќи сето тоа се случило во текот на неговото слободно време. Советот одлучи, кога-годе работникот да се повреди, од било кои причини, неговиот работодавец ги снесува трошоците на лекувањето."

"Сопствениците, сигурно се спротивставуваа на ова", рече Џонатан.

"Се разбира дека се спротивставија. Повеќето од нив мислеа дека не е во ред целата одговорност да се стави на нивниот грб, за било каков вид повреда. Сметаа дека тој што е виновен, треба да биде одговорен. Инаку, според нивно мислење, законот би го стимулирал невниманието..."

Во тој момент, до масата се доближи старата жена, држејќи го во рака купонот за кладење. Таа го слушна она што човекот го рече за Законот за губитниците, па рече: "Сите шефови не мислеа дека Законот за губитниците е толку лош". Неколкумина мислеа дека овој закон е претходница на Законот за компаниите - губитници."

"Што е тоа?" праша Џонатан, напрегнувајќи се да ја слушне старицата поради големата врева во публиката.

"Некои од работниците бараа да ги примат во Советот на Гувернерите", продолжи старицата, туткајќи ги нервозно своите ливчиња за кладење. "Побараа од Советот да се установи закон за компаниите - губитници, засновани врз истите принципи, како и работничкиот закон за губитниците. Претпријатие, што ќе ги изгуби сите работници поради повреда, би требало да се здобие со право на вообичаена добивка, од исти причини."

"Да, токму така испаѓа", се согласи човекот до неа. "Меѓутоа, никој не знаеше од каде да се пронајдат пари за тоа."

"О, најдоа решение", одговори старицата. "Никој нема да плаќа. Надлежните рекоа дека ќе напечатат уште пари."

"Полиција", свика некој од толпата. Човекот покрај масата бргу ги собра парите во кутијата и ја затвори, ја собра масичката и, спокојно, како да е дел од публиката, застана да гледа што се случува во рингот.

Џонатан се обиде со поглед да ја открие полицијата. "Што се случува, зарем е забрането коцкањето?" праша тој.

"Само приватното коцкање", одговори човекот спокојно. "Одборот на управниците не сака конкуренција."

Во тој миг гонгот повторно се слушна и публиката пак почна да ги бодри натпреварувачите.

30. СТАНБЕНИ МЕШАНИЦИ

Колку повеќе Џонатан се оддалечуваше од градскиот плоштад, улиците стануваа се потивки. Додека тој така скиташе низ улиците, сонцето почна да заоѓа, па повеќето жители на градот веќе беа во своите домови. Џонатан се завитка во својот искинат капут, се потешко чекорејќи покрај немата редица куќи. Одеднаш забележа една група сиромашно облечени луѓе, собрани околу зградите што беа обележени со А, Б и В.

Зградата А, беше празна и се наоѓаше во многу лоша состојба: малтерот ѝ беше паднат, прозорците скршени, преостанатите беа изгнани од гореж. На влезните скали од зградата Б, седеа некои луѓе. Од задниот дел на куќата допираше врева, а на сите три ката животот се одвиваше со сета силина. На прозорците и балконите се сушеше долна облека, неуредно обесена на жица и на некакви стапови. Се чинеше дека куќата ќе се распадне. Последна беше зградата В. Беше чиста, беспрскорно уредена и празна како првата. Измиените прозорци светеа од светлината на сонцето што заоѓаше, а ѕидовите беа мазни и чисти.

Џонатан некој го повлече за ракав. "Кажми ми", го праша една млада жена, со пријатен изглед, "дали знаеш некој да издава стан?"

"Жалам", одговори Џонатан, "јас не сум ододвде. Зошто не погледнете во овие две празни згради?"

"А, тоа не можам", рече жената, која не беше баш добро облечена, ама на Џонатан му се стори убава. Тој сакаше да ѝ помогне во нејзината потрага за стан.

"Зошто не?" праша Џонатан. "чинам дека се празни."

"Да, моето семејство живееше во зградата А, се додека Советот на гувернерите не ја спроведе одлуката за контрола на станарината."

"Што е тоа контрола на станарината?" праша Џонатан.

"Не толку одамна, моите родители, а и некои други луѓе, се жалеа дека сопствениците на зградите постојано ја покачуваат станарината. Навистина нови жители доаѓаа од разни делови на островот, но татко ми сметаше дека не е во ред, поради нивното доселување, ние да плаќаме поголема станарина. Така тој, во согласност со другите станари, бараше, Советот на гувернерите да им забрани на сопствениците да ја покачуваат станарината. Советот тоа го стори. Ангажира многу инспектори и судии за да ги спречи сопствениците да ја кршат Одлуката."

"Тоа е добро, и верувам дека контролираната станарина ги задоволи станарите", рече Џонатан.

"Во почетокот се беше во ред. Така татко ми беше сигурен дека цената на нашиот стан нема да се зголемува. Ситуацијата се промени кога сопствениците престанаа да видаат нови станови, а за одржувањето на старите не се ни грижеа."

"Што се случи тогаш?"

"Сопствениците рекоа дека сите цени се покачени. Поскапи ремонтот, обезбедувањето, комуналиите, даноците итн. А бидејќи кириите не смеат да се зголемуваат, мораат да штедат на сите страни."

"Зарем и данокот се зголеми?" праша Џонатан.

"Секако, за да бидат платени инспекторите", одговори жената. "Советот ја спроведува одлуката за контрола на станарината, но не сум слушнала дека нешто се случило со контролата на данокот. Така сите сопственици набргу станаа

омразени."

"Зарем не беа омразени пред тоа?" "Па, на татко ми не му беше мило што мора да им плаќа кирија на сопствениците, но додека имаше многу станови на располагање сопствениците мораа добро да се однесуваат со луѓето, за да ги привлечат да ги земаат нивните станови. Беа љубезни и се трудеа нивните станови да бидат привлечни. Вестите за лошите сопственици бргу се ширеа и луѓето ги избегнуваа. Може да се каже дека добрите сопственици постојано имаа муштерии, додека лошите имаа станари кои често се селеа, па така становите долго време им остануваа празни. Но, кога се установи контрола на станарината, татко ми тврдеше дека сите станаа лоши станодавци", продолжи девојката, очајно. Потоа седна на работ од тротоарот, а Џонатан ѝ се придружи. "Така трошоците постојано се зголемуваа, а станарината остануваше иста. За да ги намалат загубите, сопствениците почнаа да штедат на одржувањето. Тоа ги налути станарите, им се пожалија на инспекторите и тие ги казнија станодавците. По извесно време, сопствениците едноставно ги напуштија зградите за да ги избегнат големите трошоци. Бројот на удобни станови се намалуваше, а листата на оние што ги бараат се зголемуваше. Лошите сопственици повеќе не мораа да се грижат поради неиздадените станови."

Џонатан не можеше да поверува дека сопствениците едноставно го напуштиле својот имот. "Дали некои сопственици ги заклучиле своите куќи и си заминале?" праша тој. "Токму така. Никој не можеше да поднесе да троши повеќе отколку што добива, освен Советот на гувернерите. Советот сака да го преземе имотот и да ги води работите со помош на субвенции."

"Во што е сега проблемот?" праша Џонатан.

"Во тоа што не можат да решат на кој начин сето тоа да го платат. Во случај да ги зголемат даноците, многу сопственици ќе мораат да стават катанец на

своите згради. Ако печатат пари, инфлацијата пак ќе ги докуси сопствениците. Единствено им останува да позајмат пари и да му остават на некој од идните совети, да го плати сето тоа."

"А што се случува со зградата Б и со сите тие луѓе внатре?" праша Џонатан, со желба да и помогне. "Зарем не можете да пронајдете во неа слободен стан?"

"Зградата е преполна и никој не се осмелува да ја напушти. Листата на чекање е ужасна. Кога умре старата госпоѓа Витмор, требаше само да ја слушнете караницата на оние што беа без стан. Се тепаа и врескаа едни на другите, за да добијат првенство на листата. Синот на Бес Твид го доби станот, тој ден никој не го има видено во редот. Моето семејство еднаш се обиде да го дели станот со Мек Мичелови, но инспекторите рекоа дека тоа се коси со станбените прописи."

"Што се тоа станбени прописи?" праша Џонатан. Жената, која делуваше многу позрело за своите години, го погледна уморно "Па, гледаш, Советот на гувернерите ги определува прописите за начинот на живеењето во секоја зграда, за соодветен број семејства, соодветен број садопери, соодветен број клозети." А потоа, со горчина додаде: "Така се најдовме на улица и сега немаме ништо, ниту покрив над главата."

"Џонатан стана малодушен слушајќи за неволјата на жената. Тогаш се сети за третата зграда која беше сосема нова и празна. Можеби тука е решението на нејзиниот проблем! "Зошто не влезете во зградата В, која е веднаш до оваа, преполнетата?" праша тој.

Жената се насмеа горчливо: "Тоа би значело кршење на прописите на зоните, односно на месните прописи."

"Прописите на зоните?" повтори Џонатан и ја затресе главата како да сака да ги внесе сите прописи во неа.

"Советот, на своите градски карти, повлекува линии, така што на луѓето им е дозволено, во текот на денот, да работат од едната страна на линијата, а ноќе, додека спијат, мораат да бидат на другата страна. Зградата В, се наоѓа на страната на која преку ден се работи. Таа зграда е убава и блиску е, дури Советот ѝ додели специјален деловен заем. Вообичаено е, деловните згради да се наоѓаат на спротивните страни од градот, па секој, наутро и навечер, мора да помине долг пат. Велат дека тоа е добра рекреација и го стимулира градскиот превоз."

Џонатан со недоверба гледаше во преполнетата зграда, сместена помеѓу двете празни. "Каква мешаница", помисли тој, а потоа праша:

"Па што ќе сторите сега?"

"Денес сме поканети на голема журка што ја организира советничката Твид, за сите бескуќници. На сите им вети голема забава и бесплатен ручек."

"Колку е великодушно тоа". рече Џонатан. "Можеби ќе ве покани привремено да живеете кај неа, додека не пронајдете нешто."

"Татко ми еднаш ја праша, а таа му одговори дека тоа би значело милосрдие, а тоа е понижувачко. Рече дека е многу подостоинствено повторно да ја изгласаме и да добиеме стан за сметка на даночните обврзници. А, додека тоа не се оствари, би можел да ми се придружиш на бесплатниот ручек."

31. ДЕМОКРАТСКА БАНДА

Одненадеж, на крајот од блокот на згради, некој почна да вика: "Еве ја демократската банда! Бегајте во засолниште."

"Бегај, бегај", викаше момчето кое протрча крај Џонатан, како лично ѓаволот да му е зад петиците. Една млада жена скокна со ужас на лицето. "Мораме да се тргнеме одовде", рече таа нервозно.

Луѓето што се беа собрале околу станбената зграда, се разбегаа на сите страни. Цели семејства, татковци, мајки со деца, брзаа низ скалите, додека некои на своите пријатели им го фрлаа мебелот од прозорците. И тие долу, прифаќајќи ги работите и децата, бегаа низ улицата.

За кратко време, улицата беше сосема празна. Само оние, најбавните, што ги влечеа своите деца или носеа товар, можеа да се видат како бегаат од изворот на несреќата. Во зградата, од другата страна на блокот, изби пожар. Беше запален еден дуќан. Стоејќи скаменет, Џонатан ја фати младата жена за рака и ја праша: "Зошто толку сте исплашени?"

Жената толку силно го повлече за рака, што го крена на нозе. "Тоа е демократската банда. Би било добро што побргу да се изгубиме одовде", свика таа.

"Зошто?"¹

"Немаме време за прашања", викаше таа. "Пушти ме, двајцата ќе не фатат."⁴ Но, Џонатан не се даваше, ниту ја пушташе раката на жената.

"Кој?" праша .

"Па, демократската банда! Тие фаќаат секого на кој ќе најдат, а потоа се договараат што да прават со него. Може да ти ги одземат парите, можат да те затворат, та дури и да те присилат да им се придружиш. Никаква сила не може да ги запре."

На Џонатан почнаа да му се ројат мислите. "Каде ли е сега моќната полиција, дали законот ќе ги заштити луѓето од ваквите банди?"

"Слушај, сега да бегаме, а потоа ќе разговараме ", рече жената, обидувајќи се некако да се ослободи од раката на Џонатан.

"Уште имаме време, кажи ми бргу."

"Добро", рече жената, загрижена погледнувајќи преку неговото рамо. "Во почетокот, кога е формирана таа банда, полицијата ги предаваше на суд, поради криминалот кој го вршеа. Бандата се бранеше, објаснувајќи дека таа, едноставно го применува принципот на Законот за мнозинството, закон врз кој се заснова се. Велеа дека со тој закон се се определува... законитост, моралност...се."

"Беа ли осудувани?" запраша Џонатан. Улицата беше сосема празна.

"Дали јас сега ќе морам да бегам, ако тие беа осудувани?"

Судиите ги ослободуваа со 3:2. Од тогаш бандата гони секого, како и оние од кои бројчено се посилни."

"Како можете и понатака да живеете во овој град?" свика Џонатан, откако ја сфати бесмисленоста на законот и на обичаите. "Мора да постои начин да се одбраните од тоа."

"Единствена одбрана од демократската банда е, да се пристапи кон друга банда." Потоа Џонатан потрча низ улицата, со жената која го влечеше за рака.

32. СИЛА

Џонатан и неговата сопатничка трчаа по карпестиот рид, речиси еден час, додека не се искачија високо над градот, каде се чувствуваа безбедни. И последните зраци од сонцето се губеа далеку на хоризонтот и долу во градот, на сите страни почнаа да се палат огнови. До нивното засолниште повремено втасуваа далечни викотници.

"Не можам попатаму", рече младата жена, целата задишана. Нејзината костенлива коса, што ѝ паѓаше преку рамениците, беше сета замрсена.

Така задишана, се потпре на едно дрво, за да може да земе здив. И самиот исцрпен, Џонатан, речиси легна на една карпа. Забелажа дека жената, во таа луда трка, го искинала фустанот.

"Се прашувам што стана со моите", рече таа натажена.

"Трагично е тоа што постојано околу нешто се борите. Штета што немате влада која би можела да го чува вашето спокојство", додаде Џонатан.

Младата жена седна крај него. "Мислам дека погрешно си разбрал", рече, тешко дишејќи и покажувајќи во правецот од каде доаѓаше вревата. "Од кога е светот и векот, луѓето се научени да грабаат едни од други. А што мислиш, кој така ги учеше?"

Џонатан го набрчка челото. "Мислиш дека некој ги учел дека употребата на сила е во ред?"

"Не некој, туку мнозинството на светот се учат од секојдневниот живот. "

А зошто Советот на гувернерите не ги сопре во тоа, зошто постои владата, ако не да го заштити народот од насилноста?"

"Советот е моќен", рече младата жена со јасен глас, "Од неа, во повеќето случаи, луѓето мораат да се пазат." Буцкајќи го со показалецот, таа рече: "Слушај, кога некој го посакува туѓото, што прави за да го добие тоа?"

"Па, тие би можеле да се обидат да ги убедат луѓето", рече Џонатан.

"Да. Или...?"

"Или... или, би можеле да им платат."

"Да, и тоа е еден вид убедување. А сега, уште нешто."

"Хмм. Да се обрнат до владата за законитост. "

"Токму така," одговори жената. Џонатан се потсети на сите прилики, во кои сакал да добие помош од владата. Се сети на Пазарот на владите. "Не мораш ниту да платиш, ниту било кого да убедуваш", продолжи девојката. "Не е потребно ниту да се потпираш на доброволната соработка на своите сонародници. Ако го привлечеш Советот на гувернерите, нудејќи им го својот глас или мито, тогаш можеш и другите да ги присилиш да го прават она што ти го сакаш. "

"Но, јас мислев дека владата е таа што го обединува општеството ", рече Џонатан.

"Напротив, моќта, со која ги присилуваме другите, ја уништува желбата за соработка. Мнозинството го постигнува она што го сака, а помал број луѓе мораат да се приклонат. Тие остануваат незадоволни и огорчени, бидејќи моќта на мнозинството е законита и таа некого го прави богат, а многумина ги осиромашува."

Покажувајќи му на Џонатан долу, на огнот, младата жена рече:

"Погледни го градот. Општествените нишки ги испрекина борбата за власт. Секаде на островот, групите што ја губат битката денес, утредента, разочарани експлодираат. Тие не се откажуваат од употребата на сила, тие сакаат да бидат оние што ќе ја користат."

33. МРШОЈАДИ, ПИТАЧИ, ИЗМАМНИЦИ И КРАЛЕВИ

Сиромашниот наш Џонатан Галибл. Седеше, збунет од сето тоа што му се случи откако стана жртва на бурата. Неговата авантура се претвори во збунувачки судир на вредностите и моќта. Островот го збунуваше, го тераше да се бори против повредите на сите вредности кои ги ценеше. Тој секогаш им веруваше на луѓето, а државната власт ја сметаше за чесен старател. Претпоставуваше дека секој што работи има чесни намери. Сега не беше сигурен во тоа. Борејќи се со мислите, Џонатан, речиси, сосема заборави на пријателката, која изморена, потона во длабок сон. Почна да се качува, надевајќи се дека од горе полесно ќе најде пат за да се врати. "Луѓето", размислуваше попат, огорчен, "постојано удираат едни на другите, заканувајќи се, меѓусебно се поробуваат и грабаат едни од другите." Наскоро, искачувајќи се по стрмината и придржувајќи се за ниските грмушки, дојде до врвот и го погледа градот под себе. Беше очигледно дека од таа страна не може да слезе, затоа продолжи понатаму, преку една поблага стрмина која водеше низ шума. Колку повеќе се качуваше, шумата стануваше се поретка. Наскоро ги снема и грмушките и остана само гол камен. Се покажа и полна месечина која му го осветлуваше патот. Воздухот беше свеж и пријатен. Конечно се искачи до самиот врв. Таму се наоѓаше едно единствено

суво дрво, на чија гранка се беше наместил еден голем, одвратен мршојад. "Оф, не", се побуни Џонатан, бидејќи очекуваше малку поубаво добредојде. "Ете ја мојата среќа, бегам од долината на мршојадите, за да најдам спокојство и, еве што наоѓам. Вистински мршојад!"

"Вистински мршојад!", одеднаш одекна еден длабок, рапав глас.

Џонатан смрзна. Широко отворајќи ги очите од страв, почна да истражува околу себе. Срцето силно му чукаше. Му се стори како да му чука во ушите.

"Кој го рече тоа?" праша со трепелив глас.

"Кој го рече тоа?" го имитираше гласот, кој, како да доаѓаше од дрвото. Џонатан гледаше во мршојадот кој и понатаму стоеше мирно. "Дали е можно оваа птица да зборува како папагал? Тука нема никој друг, но мршојадите не умеат да зборуваат". Тогаш помисли дека на овој остров сите работи се чудни, па зошто не би можело да се најде птица што зборува?!"

Џонатан почна полека да се доближува до дрвото и до неговиот станар. На птицата ни пердув не ѝ се помести. Џонатан имаше непријатно чувство дека таа го следи со поглед иако не можеше да ѝ ги види очите.

"Дали ти ми се обрна", праша тој, настојувајќи да звучи спокојно.

"А кој друг?" одговори мршојадот. На Џонатан му се затресоа колената и, речиси, падна. Сепак остана на нозе и праша: "Ти... ти умееш да зборуваш?"

"Се разбира", одговори птицата. "Исто како и ти. Само, изгледа дека ти не знаеш што зборуваш."

Птицата ја накриви главата и додаде со обвинителен тон: "На што миелеше кога рече дека сија напуштил долината на мршојадите?"

"Ж...ж...жалам, не мислев ништо навредливо", ѝ се правдаше Џонатан. "Сите тие луѓе долу, така се груби и сурови едни спрема другите, па јас само сликовито се изразив. Ме потсетува... ова.... па...!"

"Мршојадите", доврши птицата, подигајќи ги крилјата. Џонатан внимателно кимна со главата. Мршојадот заграка и ги затресе големите крилја, а потоа повторно се успокои. "Твојот проблем, момче, лежи во тоа што дозволуваш,

зборовите да те измамат за миг. Мораш да им веруваш на делата, а не на зборовите.", рече тој.

"Не разбираам", рече Џонатан.

"Според тебе, целава земја се состои од мршојади. Хм!. Кога тоа би било така, овој остров би бил многу подобар, отколку што е." Птицата горделиво ја извлече својата долга шија. "Ти навистина си дошол на Островот на мршојадите, питачите и кралевите, но, ти не ги препознаваш вистинските вредности, бидејќи си збунет од разно-разни називи и имиња. Си наседнал на иајстариот трик и си му се придружил на славењето на злото."

"Нема тука измама", се обиде Џонатан да се одбрани, "мршојадите, питачите и слични, лесно се разбираат. Таму, од каде јас доаѓам, мршојадите ги клукаат коските на мртвите. Тоа е одвратно. Питачите се едноставни и невини, измамниците - паметни и смешни. Што се однесува до кралевите и членовите на кралското семејство...", продолжи Џонатан, "тие живеат во прекрасни палати и носат скапа облека. Кралевите, со своите министри, управуваат со земјата и не заштитуваат. Тоа не е измама."

"Не е измама? рече мршојадецот и Џонатан забележа насмевка на клунот од птицата. "Да го земам за пример мршојадецот, кој единствено поседува вистинска благородност. Единствено мршојадот чини нешто корисно. "

Големата црна птица ја издолжи гордо својата шија и се загледа во Џонатан. "Когагоде некој глушец ќе пцовиса во шталата, јас тоа го чистам. Обезбедено ми е јадењето, а секому сум му полезен. На мене никој не треба да ја впери пушката за да ме натера да ја извршам својата задача. Дали некој за тоа ќе ми се заблагодари? Не, затоа што моите услуги ги сметаат за гнасни. И така, мршојадецот мора постојано да поднесува навреди. Тука се и питачите", продолжи мршојадот, "тие ништо не произведуваат, никому не користат, освен себеси. Но, никого и не гибаат. Успеваат да се одржат. Би можело да се рече дека нивните добротинители се убедени дека им е добро, па не ги вознемируваат. Измамниците се најтри и заземаат високо место во поезијата и во легендите. Тие ја тренираат измамата и секогаш ги мамат другите, на свој начин. Измамниците не се полезни..., освен што нас не учат на недоверба и ни укажуваат на уметноста на измамата."

Мршојадецот тешко дишеше, теглејќи се и ширејќи ги крилјата. Слаба миризма на гнилеж се почувствува во ноќниот воздух. Најпосле имаме кралство. Кралевите немаат потреба од питачка и од измама иако тоа често го прават. Како и крадците, тие со груба сила, со која располагаат, ги одземаат тугите плодови. Не создаваат ништо, а сепак се контролираат. И ти, наивен мој патнику, длабоко го почитуваш тоа кралско величество, додека кон мршојадите чувствувааш омраза. Ако посетиш некој антички споменик", продолжи мршојадот поучно, "ќе речеш дека тој крал бил голем, затоа што на споменикот се наоѓа напишано неговото име. Меѓутоа, ти и не помислуваш, колку мрши сум морал да исчистам додека се градел тој споменик."

"Се согласувам дека некои кралеви биле злочинци", рече Џонатан, "но денес, избирачите ги избираат своите водачи за Советот на гувернерите. Тие се поинакви, затоа што се избрани."

"Избраните советници се поинакви?! Ха, ха се насмеа мршојадот. Твоите избрани советници, не се ништо друго туку кралеви со четиригодишно владеење и припови со двегодишњн мандат. Тие се комбнација на питачи, измамници и кралеви. Тие молат и прават караници за да добијат гласови, а подоцна лажат во секоја прилика и се прчат по островот, како властодршци. Кога ќе успеат во своите настојувања, ние кои придонесуваме и кои навистина сме полезни, остануваме со куси ракави."

Џонатан молчеше. Погледна кон долината и кимна со главата. "Би сакал да отидам некаде каде што е поинаку . Дали постои такво место?" ширејќи ги крилјата, мршојадот слета од дрвото и се најде токму пред Џонатан. Џонатан се исплаши од големината на птицата. Сега му се чинеше дуplo поголема.

"Би сакал да видиш место каде луѓето се слободни, каде работите се

поставени исправно и каде силата се применува само како заштита. Би сакал да видиш земја каде што претставниците на власта се покоруваат на истите правила и закони како и другите?". Ч

"О, да." извика Џонатан.

Мршојадот внимателно го проучуваше момчето. Стоеше толку близу така што Џонатан можеше да му ги види големите очи. Му се стори дека му навлегуваат во мислите, настојувајќи да ги откријат знаците на искреност. "Мислам дека тоа може да се среди." Најпосле рече: "Качи ми се на грбот." Малку се наведна ширејќи ги пердувите на опашот.

Џонатан се двоумеше, присеќавајќи се дека пред малку му е речено дека треба да верува на делата, а не на зборовите. Кои дела можеа да го оправдаат тоа што својот живот го доверуваше на крилјата на циновскиот мршојад? Совладан од љубопитноста, Џонатан внимателно седна и се фати за меките пердуви помеѓу крилјата на големата птица. Само што го опфати неговиот збрчкан врат, почувствува како птицата се напна. Мршојадот почна да трча со долги чекори, се заниша и вивна кон височините.

Лебдејќи над островот, додека ветерот му го милуваше лицето, Џонатан уживаше. Бледата светлина на мугрите најавуваше нов ден, а светилките во градот полека се гаснеа. Непрегледниот океан се пружаше пред нив.

"Каде одиме?" си мислеше Џонатан.

34. ВРАЌАЊЕ

Со Џонатан, удобно сместен на неговиот грб, птицата лесно кружеше над островот. Откако го определи правецот, таа полета кон сонцето кое штотуку изгреваше. Силниот ветер што му удираше во опашот му помогна рамномерно да лета и измореното момче веднаш потона во длабок сон.

Сонуваше како трча низ тесна уличка, гонет од многу сенки. "Застани момче", викаа сенките. Исплашен, Џонатан трчаше се побргу. Една сподоба истрча пред сите. Тоа беше Леди Твид. Го почувствува нејзиниот врел здив на вратот додека ги пружаше своите дебели прсти за да го фати. И тогаш, еден силен удир, го разбуди. "Каде сме?" праша Џонатан, држејќи се за густите пердуви на птицата.

"Ќе те оставам на овој брег", го слушна гласот на мршојадот, "а ти, продолжи на север, уште една милја, и тогаш ќе ти биде полесно да се ориентираш."

Слетаа на брегот, чијашто околија, иако нејасно, на Џонатан му се стори позната од порано. Густата морска трева питомо се извиткуваше преку долгите дуни на златниот песок. Океанот го заплискуваше брегот и изгледаше сив и студен. Внимателно слезе од птицата и веднаш разбра каде се наоѓа.

"Јас сум дома!" свика и потрча по песочната стрмина на брегот, а потоа застана. "Ти рече дека ќе ме однесеш таму каде што се постапува и се работи исправно."

"Реков", одговори птицата.

"Но, тука не се работи така", рече Џонатан.

"Засега ие, но ќе биде така, кога ти тоа ќе го одлучиш. Дури ни сончевиот тропски остров не претставува рај, ако луѓето на него не се навистина слободни."

"Оние, на Корода, веруваа дека навистина се слободни луѓе", рече Џонатан.

"Верувај им на делата, а не на зборовите", го потсети мршојадот. Луѓето ќе бидат во заблуда дека се слободни, се додека работат онака како им се наложува. Слободата се става на проба кога луѓето ќе решат да бидат поинакви."

Џонатан одеднаш се вознемири. Нервозно извлече една трска од земјата и почна да го бодне со неа песокот. "Како треба да изгледаат работите? Проблемите ми се познати, но што е со решенијата?"

Мршојадот го остави Џонатан без одговор. Чистејќи ги своите пердуви, се загледа во морето и праша: "Момче, дали те интересира визијата на иднината?"

"Претпоставувам", одговори Џонатан.

"Тоа е проблемот. Оние што владеат имаат визија и ги тераат и другите да веруваат во неа."

"Па, зарем не треба да знам што ќе биде со мене?"

"Со тебе, можеби, но не и со другите". Мршојадот повтроно се сврте кон Џонатан, лесно подрипувајќи и гребејќи ја земјата со канците. "Во слободно општество, човекот верува во вредностите и откритијата. На илјадници суштества, во потрага за лични цели, со своите стремежи, ќе создадат далеку подобар свет, отколку што можеш ти да замислиш. Насочи ги прво своите настојувања, а благородниот завршеток ќе уследи."

Џонатан сомнително праша: "Дали тоа е објаснението?"

Доволно е да се знае, што не смеат да работат оние што владеат."

Како нешто да му ја огреа душата, Џонатан рече: "Значи, ако владателот им дозволи на луѓето да живеат слободно, тие ќе пронајдат решение и за најтешките работи. Во случај луѓето да не живеат слободно, веројатно ќе се соочат со неочекувани проблеми. Мислам дека сфатив, но не сум сигурен дека некој ќе ми поверува."

"Во твој е интерес да работиш така, било да ти веруваат или не, а твоите истомисленици ќе одат по твојот пат."

Мршојадот тргна кон морето, пожелувајќи му се најдобро.

Џонатан ја следеше со поглед птицата, како, онака огромна лета кон височината. Неколку минути подоцна се загуби во темните облаци. Џонатан тргна кон север. Подоцна, не се сеќаваше многу на тој пат, освен на постојаното крцкање на песокот и на ветерот што го удираше по телото. Препознавајќи го каналот, обложен со камен, на влезот во својот роден град, Џонатан бргу се доближуваше до дрвената продавница која се наоѓаше на крајот од пристаништето.

"Луѓето со нови идеи и нови производи, не би требало да бидат апсени", мислеше Џонатан, правејќи резиме на впечатоците од патувањето. "На луѓето треба да им се дозволи да работат според својата желба, под услов, тоа истото и тие да им го дозволат на своите соседи. Изгледа дека тоа е чесно."

Чекореше некако свечено, прашувајќи се, зошто на луѓето им е толку тешко да ги остават другите на мира. "Слободниот избор доведува до зрелост, па дури и до напредок и моќноста треба единствено да ја заштити слободата на изборот." Длабоко замислен, Џонатан вртеше со главата. "Но, најчесто, моќноста се користи за да се одземе слободата на изборот. А тогаш?!" Повторно во ушите му ечеше гласот па Големиот иследник: "... без слободата на изборот, нема ни особина."

Висок и слаб, татко му на Џонатан плетеше мрежа, на тремот од куќата. Од чудо ги рашири очите, кога го здогледа Џонатан. "Џон", свика тој, "Џон, момче мое, каде беше? Меги, погледни, нашето дете си дојде дома."

Мајка му, која изгледаше загрижена, го привлече и го гушна и долго време така го држеше. Потоа малку го оддалечи и со ракавот ги избриша очите. "Па, каде беше, млади господине?" и, не давајќи му време да одговори, бргу го праша нежно: "Дали си гладен Џон?"

Кога ја голтна и последната трошка од топлиот леб, што го испече мајка му, Џонатан им раскажа на родителите за своето патување на островот Корода, настојувајќи да ја избегне неверојатната средба со мршојадот. Стариот дуќан и задните соби ги осветлуваше пламенот од огнот. Издолжената сенка на Џонатан играше по ѕидот.

"Па, сине мој, ти стана постар", му рече неговиот татко. Погледна сериозно во Џонатан. "Дали имаш намера пак да исчезнеш?"

"Не, тате", одговори Џонатан, "дојдов да останам. Тука има многу работи да се завршат."

ПОГОВОР

Филозофијата на оваа книга се базира врз принципот на приватната сопственост. Вие сте господар на својот живот. Ако од тоа се откажете, тоа значи дека некој друг има поголемо право на Вашиот живот отколку Вие. Никој друг, ниту поединец, ниту група луѓе, не можат да полагаат право на Вашиот живот, ниту Вие можете да полагате право на животот на некој друг.

Вие постоите во времето, во иднината, сегашноста и минатото. Тоа е животен манифест, продукт на вашиот живот и слободата. Со загубата на животот, ја губите и својата иднина. Ако ја изгубите слободата, ја губите својата сегашност. Ако ја изгубите слободата и производот на својот живот, значи дека сте го изгубиле делот од своето минато, во кој тоа сте го создавале.

Производ на Вашиот живот и слободата е Вашиот имот. Вашиот имот е плод на Вашата работа, производ на Вашето време, енергија и талент. Тоа е оној дел од природата на кој му давате употребна вредност. Туѓиот имот можете да го користите со доброволна размена и со взаемна согласност. Двајца луѓе, кои слободно ги разменуваат своите богатства, го прават тоа од некоја полза, инаку тоа не би го работеле. Единствено тие самите имаат право да донесат таква одлука.

Понекогаш, некои луѓе користат сила и измама, за да земат нешто од другите, без нивна согласност.

Користење на сила, за некому да му се одземе животот, е убиство. Одземање на слободата е поробување, а одземање на имотот е грабеж. Не е битно, дали тоа го прави една личност или мнозинството го загрозува малцинството. Понекогаш тоа го прават и официјалните личности. Резултатот во сите случаи е еднаков.

Имате право да го штитите сопствениот живот, сопствената слобода и сопствениот имот, од насилната агресија на другите. Можете и некого да замолите за помош, за да се одбраните. Но, немате право да посегнете по сила, за на другите да им го загорите животот, слободата или имотот. Според тоа, немате право, да барате од некого, во Ваша корист да употреби сила, против некој друг.

Луѓето имаат право да ги бираат своите водачи, но немаат право да ги наметнуваат на некој друг. Без оглед на тоа на кој начин се избира власта и тие луѓе се само луѓе, и нивните барања и права не можат да бидат поголеми од правата на другите. Без оглед на тоа, како го именуваме нивното делување, на пр., извршување, општа војна обврска, оданочување, власта нема право да убива, поробува или да ги ограбува луѓето. Не можете да им ги дадете правата кои сами ги немате.

Бидејќи животот е Ваш, Вие сте за него одговорни. Вие Вашиот живот не сте го зеле од некого под наем, кој бара од Вас послушност. Вие не сте ни робови, за некој од Вас да бара жртвување. Вие сами си ја определувате целта, според сопственото вреднување. И за успех и за неуспех се потребни стимуланти во учењето и развитокот. Кога работите за некој друг или тој за Вас, тоа има своја вредност, само ако таа работа е доброволна и со взаемна согласност. Доброто може да опстане само во услови на слободен избор.

Тоа се основите на вистински слободното општество. Тоа не е само најправедната и најхумана основа на секоја човекова активност, туку е најблиско на етиката. Има решенија за проблемите кои настануваат кога владите се користат со сила. Решението е во тоа, луѓето во светот да престанат да бараат од членовите на владите, во нивно име да применат сила. Злото не доаѓа само од лошите луѓе, туку и од добрите, кои ја толерираат употребата на сила, како средство за остварување на своите цели. На овој начин, низ историјата, добрите луѓе им дозволиле на лошите, да бидат лоши. Имајќи доверба во слободното општество, подобро е да се концентрирате на процесите на откривањето на

пазарните вредности, отколку на некоја наметната визија или цел. Да се бара од власта да го наметне своето видување на општеството е одраз на мрзливост, а сето тоа може да има ужасни последици. За да постигнете слободно општество, потребна е храброст во размислувањето, во говорот и во работата, а посебно тогаш кога се чини дека е многу полесно да не се преземе ништо.

ПРАШАЊА ПО ПОГЛАВЈАТА

2. ПРЕДИЗВИКУВАЧИ НА НЕРЕДИ: Која е целта на трудот? Дали пронајдоците за заштеда на работа на се добри или не? Зошто? Врз кого тоа влијае? Кои се етичките проблеми? Дали некогаш тоа се случува и во реалниот свет?

3. СВЕКИ И КАПУТИ: Дали е корисно или не што луѓето бесплатно ја користат сончевата свстлина и енергија? Дали е добро луѓето да увезуваат евтини производи од другите земји? Зошто? Кои се етичките импликации?

4. ПОЛИЦИЈА ЗА ХРАНА: Зошти Некој би им плаќал на фармерите, за ништо да не одгледуваат? Какви последици би предизвикало тоа во поглед на цените и снабденоста на пазарот со храна? Како влијае тоа на сиромашниот свет? Кои се етичките проблеми?

5. ПРИКАЗНА ЗА РИБАТА: Зошто луѓето не водат сметка за работите што им припаѓаат на сите? Ако рибарот беше сопственик иа езерото, дали би водел повеќе сметка за рибите? Дали тој би фрлал отпадоци во езерото?

6. КОГА КУЌАТА НЕ Е ДОМ: Кога е оправдано политичарите некому да му ја одземат куќата? Ако некој може некому легално да му ја одземе, да ја користи или да му ја уништи куќата, во тој случај, кој е вистински сопственик? Кои се етичките проблеми?

7. ПРЕМЕСТЕНИ ОД СВОЈАТА ПРИРОДНА СРЕДИНА: Дали луѓето мораат да плаќаат данок на зоолошката градина? На што мислел Џонатан кога кажал: "Ако некој не сака некого да повреди, од која страна на оградата е подобро да биде?" Кои етички проблеми се во прашање?

8. ПЕЧАТЕЊЕ НА ПАРИ: Дали е добро, или не, големо печатење на пари? Зошто некои се среќни или несреќни кога големи количини свежи пари се пуштаат во оптек? Има ли разлика помеѓу фалсификаторите и официјалните печатници иа пари? Кој е етичкиот проблем?

10. КУПУВАЊЕ НА МОКТА: Што е подмитување? Која е разликата помеѓу легалното и илегалното мито? Дали политичарите можат легално да ги подмитуваат своите гласачи? Дали донаторите, во времето на изборните кампањи, можат легално да им даваат мито на политичарите? Кои се етичките проблемси?

12. КАВГИ ВО БИБЛИОТЕКАТА: Дали е потребно да се апсат луѓето затоа што не сакаат да плаќаат за книгите што не сакаат да ги имаат? Дали изборот на книги за јавна библиотека е некој вид пропаганда или цензура? Кои се етичките проблеми?

13. НЕ Е БИТНО: Кои проблеми настануваат кога уметноста се финансира од данокот? Кои се етичките проблеми?

14. ПАВИЛЈОН ОД ПОСЕБНО ЗНАЧЕЊЕ: Зошто сите учесници во играта мислеа дека имаат добивка? Дали навистина беа добитници? Зошто организаторите на павилјонот беа задоволни? Дали треба да се бара од луѓето да учествуваат во такви карневали?

15. ВУЈКО САМТА: Дали вујко Самта дава онолку колку зема? Зошто луѓето не се жалат кога тој им ги носи предметите од куќата? Дали луѓето нормално би се жалеле на крадците, ако овие би им го враќале делот од украдените предмети? Зошто? До какви промени дојде кога властите го презедоа организирањето на божиќните празници?

16. ЖЕЛКА И ЗАЈАК: Дали постои некоја паралела помеѓу приказната и сегашниот монопол на поштата? Дали е чесно, сите да плаќаат иста поштарина, без оглед на тоа каде се испраќа писмото? Дали поштенскиот монопол

овозможува полесна контрола па граѓанството? Дали би требало да се дозволи конкуренцијата? Да или не? Зошто?

17. **ДАЈ МИ ГО ТВОЕТО МИНАТО ИЛИ ИДНИНАТА:** Дали Вашиот живот, слободата и имотот се исто што и минатото, сегашноста и иднината? Да морате да бирате помеѓу парите и животот, од што би се откажале? Зошто? Што сакаше да каже разбојничката со: "Даночниците ќе потрошат повеќе од вашите пари за една година, отколку што од вас, во целиот ваш живот ќе Ви грабнат сите крадачи кои се слободни. " ?

18. **ПАЗАР НА ВЛАДИТЕ:** Зошто човекот ја продаде едната од своите крави и си купи бик? Кои се разликите и сличностите помеѓу владите што му се понудија на човекот? Дали членовите на владите некогаш се однесуваат така во стварноста?

19. **НАЈСТАРИОТ ЗАНАЕТ НА СВЕТОТ:** Зошто луѓето сакаат да ја знаат својата иднина? Зошто луѓето им веруваат на оние што им ја претскажуваат иднината? Како сознанието за иднината би можело луѓето да ги направи богати и моќни?

20. **БЕЗ ПРОИЗВОДСТВО:** Дали би сакале да бидете платени, а да не работите? Зошто на луѓето официјално им е понудено да им биде платено да не произведуваат?

21. **АПЛАУЗОМЕР:** Дали би било логично, политичките лидери да се избираат според расположението на бирачите, а не според бројот на гласовите? Зошто Општата партија изјавува: "Ние веруваме во она во што верувате вие ".

22. **СПОРЕД ПОТРЕБАТА:** Кога светот на образованието е еднаков, а кога се разликува од светот на производството? Какви би биле резултатите на образованието, кога на најслабите ученици би им се давале најдобри оценки? Дали е оправдано да се принудуваат луѓето да учат за особините на слободното општество? Дали луѓето треба да ги плаќаат лошите учители?

23. **ПЛАТА ЗА ГРЕВ:** Кои се причините што овие луѓе се уапсени, затоа што работеле? Кој затоа поминал добро, а кој лошо? И зошто? Кои се етичките заклучоци?

24. **ЧИЈА Е ТАА ДОБРА ИДЕЈА:** Дали некој може да биде сопственик на некоја идеја? Дали патентите, на пропаѓачите им ја осигуруваат заслужената добивка? Дали е можно да се определи чија е првобитната идеја? Дали пронајдокот дава право на монопол? Дали потрошувачите имаат поголема корист или штета од патентот? Според што би се разликувал пазарот ако не би постоеле патенти? Каква корист од патентот имаат, власта, инвеститорите и правниците?

25. **ЗА ПОСТАРИТЕ:** ќе те измамат ако не ме честиташ: Зошто луѓето бараат лебот да се става во големата кошница? Зошто претставниците на власта не ставаат леб во кошницата? Што би било најдобро решение во случајот на големата кошница за леб?

26. **ВИЦЕ ВЕРСА:** Дали доброволната сексуална активност е злочин? Дали е злочин да се продаваат слики со таква содржина? Да или не? Зошто? Дали таквите активности се во спротивност со законот? Зошто се, или не се? Кој, во конкретниов случај, користи закани и моќност? Која е правата дефиниција на злочинот? Кои се етичките импликации?

27. **ВЕСЕЛИ БОБИНКИ:** Која е разликата помеѓу легалната и илегалната дрога? Дали имате право да правите нешто што другите сметаат дека е штетно за Вас? Дали некој треба да се присилува да ги плаќа туѓите грешки? Кое е значењето на одговорноста? Дали некој може да стане "возрасен", ако не му се дозволи да греша? Кој одлучува за тоа? Дали членовите на владата стануваат "возрасни", ако прават грешки во Ваше име? Кои се етичките последици?

28. **ГОЛЕМИОТ ИСЛЕДНИК:** Дали луѓето сакаат да ја избегнат одговорноста? Дали во тоа има некаква опасност, што на политичарите им се дозволува да донесуваат одлуки во името на народот? Дали на човекот му е неопходен избор за да дојде до особината? Дали изборот и врлината му се потребни па општеството?

29. **ЗАКОН НА ГУБИТНИЦИТЕ:** Кога е оправдано, а кога не, недолжните

луѓе да плаќаат за неволјите на другите? Дали луѓето ќе внимаваат помалку или повеќе да не се повредат, ако знаат дека тоа друг ќе го надомести? Дали тоа е важно?

30. СТАНБЕНИ ЗБРКАНИЦИ: Кого и како го погодуваат законите кои се однесуваат на контролата на станарините, станбената изградба, и лоцирањето? Кои се етичките импликации?

31. ДЕМОКРАТСКА БАНДА: Кога е оправдано една персона да зема пари со сила од другата? Дали е во ред, мнозинство луѓе да го надгласаат некого и со сила да му земаат пари? Што може уште да направи мнозинството? Кои се етичките импликации? Дали има тоа врска со реалниот свет?

32. СИЛА: Дали е подобро да се користи моќност или убедување, при решавањето на социјалните проблеми? Што би создало конфликт, а што хармонија? Кога во политиката е оправдана употребата на сила?

33. МРШОЈАДИ, ПИТАЧИ, ИЗМАМНИЦИ И КРАЛЕВИ: Од кого има повеќе корист, од мршојадите, од питачите, од измамниците или од кралевите? Кои од нив се најмалку корисни за општеството? Дали повеќе треба да се верува на делата или на зборовите? Зошто?

34. ВРАЌАЊЕ: Дали е можно и дали треба човекот да живее во општество кое не прифаќа поттикнување на моќноста или на измамата? Дали Претставниците на власта би требало да живеат по истите стандарди, како и сите други членови на општеството? Да или не? Зошто? Кој е процесот на откритијата во слободното општество? Дали може целта да ги оправда средствата?

АВТОР:

Ken Skoolland е професор - соработник за економија и политички науки на **Hawaii Pacific University**. Пред тоа бил управник на отсекот за последипломски студии на програмата за проучување на делувањето во Јапонија, при **Chaminade University** во Хонолулу и директор на програмата за економика и делување на **Hawaii Loa College**.

По завршените студии на **Georgetown University**, бил вработен како економист во меѓународната трговинска комора при **U.S. Department of Commerce**, и во Белата Куќа, како специјален претставник за трговински преговори.

Скуланд потоа ја напушти државната администрација и ѝ се посвети на просветата, проучувајќи го делувањето и економиката во **Sheldon Jackson College** на Алјаска. Исто така предавал на **Hakodate University** во Јапонија и напишал **Shogun Ghost** (Шогунов дух):

Неосветлената страна на јапонското образование.

Авантурите на Донатан Галибл, започнаа како серија на програмата **Viewpoint**, на радио станицата **KHVN**, Хонолулу. Подоцна се емитувани како радио драма на станиците **KABN** и **KSAW** на Алјаска. Книгата е наградена со медалот на Џорџ Вашингтон, за контактите со публиката и економското образование, од страна на Фондацијата за слобода во **Valey Forge**. Оваа книга е преведена на неколку јазици, вклучувајќи ги: рускиот, норвешкиот, литванскиот, низоземскиот, романскиот, српскиот и македонскиот.

ИЛУСТРАТОР:

David Friedman е визуелен уметник, графички дизајнер и илустратор, кој двапати учествувал на Годишната изложба на уметниците од Хаваји, на Уметничката академија во Хонолулу. Уметничките дела на **Friedman** многу се изложувани, така што ги купуваат голем број колекционери.

1993 година, **Friedman** учествуваше во основањето на **Electric Gallery**, прва компјутеризирана уметничка галерија во Хонолулу, која ја прикажува кибернетичката димензија на општествениот пристап кон телевизијата. Како автор на муралите и како дизајнер, создаде единствени окруженија во два музеа: Хаваји музеј и Минеаполис детски музеј, а ја дизајнираше и поставката на **SkyQuest** за Пацифичкиот аеронаутички музеј на Меѓународниот аеродром Хонолулу.

Friedman дипломира на Минеаполис факултетот за уметност, како и на Колеџот за уметност и дизајн на Мериленд институтот во Балтимор.

ИЗДАВАЧ:

Sam Slom е претседател на **Small Business Hawaii Inc. (SBH)** кое се занимава со унапредување, образование на кадрите и со успешно претставување на хавајското мало стопанство. **SBH** е основано 1976 година, од страна на **Lex Brodie**, како приватно здружение на независните претпријатија во државата Хаваји, врз база на недобивање на профит. **SBH** моментално вклучува 3000 членови на деловното здружение и не прима никакви субвенции од страна на државата, тоа е поборник на слободна трговија.

Образованието е главна цел на делувањето на **Small Business Hawaii Inc.** Организацијата одржува катедри за предавање кои се на располагање на училиштата, учествува во деловната програма на проектот "Достигнувањата на

младите", го помогна финансирањето на телевизиската серија **"Sparks!"** и доделува стипендии и други приватни школарини на студентите и образовните установи во државата Хаваи.